

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra žurnalistiky

OBRAZ MUSLIMŮ V ČESKÝCH CELOSTÁTNÍCH DENÍCÍCH

Magisterská diplomová práce

Vendula VAŇKOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Renáta Sedláková, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma „Obraz muslimů v českých celostátních denících“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu. Práce obsahuje 167 403 znaků.

V Olomouci dne

Podpis

Děkuji Mgr. Renátě Sedlákové, Ph.D. za odborné vedení, užitečné rady a připomínky. Stejně tak za čas, který mi věnovala při psaní magisterské diplomové práce, ale i v průběhu celého mého studia v rámci seminářů, jejichž náplň byla pro mne vždy podnětná a inspirativní. Stejně tak bych chtěla poděkovat všem členům katedry, kteří mne provázeli při mém studiu na Univerzitě Palackého v Olomouci a byli součástí pro mne velmi důležitého životního období. Opomenout pak nemohu mé blízké, kteří mne v době mých studií podporovali.

Abstrakt

Obraz muslimů v českých celostátních denících

Cílem této práce je popis mediálního obrazu českých muslimů či muslimů v České republice v českých tištěných celostátních denících v posledních patnácti letech. Na základě obsahové analýzy článků publikovaných od roku 1999 do roku 2013 deníky *Mladá fronta Dnes* a *Lidové noviny* je zjišťováno, s jakou četností vybrané deníky o muslimech informovaly, jaké informační zdroje byly v článcích používány a zda se v komunikátech objevuje stereotypní vyobrazení muslimů.

Klíčová slova

Islám, muslim, obsahová analýza, metoda interpretativního sociologického čtení, stereotyp

Abstract

The Media Image of Muslims in Czech Daily Newspapers

The aim of this work is to describe the media image of Czech muslims or muslims in Czech Republic in Czech daily newspapers during last fifteen years. On the basis of the content analysis of articles published in daily newspapers *Mladá fronta Dnes* and *Lidové noviny* from the year 1999 till the year 2013 is found out the the frequency with which the selected newspapers reported Muslims, as well as what information sources were used in the articles and whether there is a stereotypical image of Muslims appearing in the articles.

Key words

Islam, Muslim, content analysis, Kronick's method of an interpretive reading, stereotype

OBSAH

ÚVOD	7
1 ISLÁM V ČESKÉ REPUBLICE	10
1.1 Muslimové v České republice	10
1.2 Integrace muslimů do české společnosti	12
2 MEDIÁLNÍ OBRAZ MUSLIMŮ	14
2.1 České výzkumy zobrazování etnických menšin a muslimů v médiích.....	14
2.1.1 <i>Kamila Karhanová a Petr Kaderka: Obraz cizinců v médiích. Zpráva o projektu za rok 2001 a 2002</i>	14
2.1.2 <i>Martina Křížková: Neviditelná menšina – analýza mediálního obrazu českých muslimů</i>	15
2.1.3 <i>Eva Burgetová: Přehled tisku za květen – neviditelná menšina</i>	16
2.1.4 <i>Marie Černá: Přehled tisku za září – papež a muslimové: mediální příspěvek ke střetu civilizací</i>	16
2.1.5 <i>Lucie Sedláčková: Islám v médiích</i>	17
2.1.6 <i>Kateřina Kantarová: Mediální boj o mešitu v Teplicích</i>	18
2.2 Zahraniční výzkumy zobrazování muslimů v médiích	19
2.2.1 <i>John E. Richardson: 'Get shot of the lot of them': election reporting of Muslims in British newspapers</i>	19
2.2.2 <i>Rod Gardner, Yasemin Karakaşoğlu a Sigrid Luchtenberg: Islamophobia in the media: a response from multicultural education</i>	20
2.2.2 <i>Nahid Kabir: Representation of Islam and Muslims in the Australian Media, 2001 - 2005</i>	22
2.3 Koncepty, s nimiž operují výzkumy zobrazování muslimů v médiích	23
2.3.1 <i>Koncept „my“ vs. „oni“</i>	23
2.3.2 <i>Etnické stereotypy a předsudky</i>	24
3 METODIKA PRÁCE.....	25
3.1 Formulace výzkumných otázek.....	26
3.3 Definování vzorku a proměnných pro analýzu.....	28
4 OBSAHOVÁ ANALÝZA KOMUNIKÁTŮ.....	29
4.1 Četnost textů informujících o muslimech v České republice	31
4.2 Umístění komunikátů v periodících	39
4.3 Citované zdroje.....	44
4.3.1 <i>Shrnutí výsledků</i>	61
4.4 Tematické kategorie	62

4.4.1	<i>Tematické kategorie na úrovni celého textu</i>	62
4.4.2	<i>Tematické kategorie na úrovni výpovědi o českých muslimech a muslimech v České republice</i>	71
4.4.3	<i>Shrnutí kapitoly</i>	102
4.5	Rozhovory s muslimy	103
4.5.1	<i>Rozhovory s muslimy v roce 1999</i>	103
4.5.2	<i>Rozhovory s muslimy v roce 2001</i>	104
4.5.3	<i>Rozhovory s muslimy v roce 2003</i>	104
4.5.4	<i>Rozhovory s muslimy v roce 2005</i>	105
4.5.5	<i>Rozhovory s muslimy v roce 2007</i>	105
4.5.6	<i>Rozhovory s muslimy v roce 2009</i>	106
4.5.7	<i>Rozhovory s muslimy v roce 2011</i>	106
4.5.8	<i>Rozhovory s muslimy v roce 2013</i>	107
4.5.9	<i>Shrnutí kapitoly</i>	107
4.6	Komunikáty obsahující slova s kořenem „teror“	110
5	KOMPARACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU S VÝSLEDKY VYBRANÝCH ZAHRANIČNÍCH VÝZKUMŮ	112
	ZÁVĚR	115
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	117
	SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	122
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	123
	SEZNAM PŘÍLOH	127
	PŘÍLOHA Č. 1: SEZNAM ANALYZOVANÝCH TEXTŮ PUBLIKOVANÝCH V MLADÉ FRONTĚ DNES	i
	PŘÍLOHA Č. 2: SEZNAM ANALYZOVANÝCH TEXTŮ PUBLIKOVANÝCH V LIDOVÝCH NOVINÁCH	xx

ÚVOD

Nahlížíme do jejich životů. Víme, co pijí i co večeří. Známe jejich denní režim, životní příběhy i myšlenky. Víme, že pro nás představují hrozbu¹. Většina z nás se s nimi však zřejmě nikdy nesetkala. Těmi, kdo nám zprostředkovává informace o muslimech žijícími mezi námi, jsou nám pak média. Ve své magisterské diplomové práci se proto budu zabývat tím, jakým způsobem byla v posledních patnácti letech tato náboženská menšina žijící v České republice v médiích reprezentována. Svým rozsahem se v českém prostředí jedná o ojedinělý výzkum toho, jaký obraz muslimů média vytvářejí.

V minulých letech bylo v České republice realizováno několik výzkumů, které odpovídaly na otázku, jakým způsobem je o muslimech informováno. Ne všechny se však zaměřily na to, jakým způsobem jsou v médiích reprezentováni čeští muslimové či muslimové na území České republiky. Navíc, většina statí se soustředí na období, jež představovalo vyhrocenou situaci střetu tzv. evropského a islámského světa² na začátku roku 2006, kdy vypukly nepokoje kvůli otištění karikatur proroka Muhammada dánským deníkem *Jyllands-Posten*. Zařadit zde můžeme například výzkum Lucie Sedláčkové [2010], jež analyzovala články publikované deníkem *Mladá fronta Dnes* v prvních dvou měsících roku 2006. Analýzu komunikátů publikovaných všemi deníky a lifestyleovými magazíny v průběhu delšího období od dubna 2005 do dubna 2006 provedla Martina Křížková [2007]. Tato analýza je unikátní především tím, že se snaží zjistit, jak byli zobrazováni výhradně čeští muslimové či muslimové v České republice. Na ni poté navázala Eva Burgetová [2006]. Také já jsem se ve své bakalářské diplomové práci [2011] zabývala tím, jakým způsobem byla reflektována kauza Muhammadových karikatur v českém, britském a americkém tisku. V průběhu práce se ukázalo, že způsob, jakým je informováno o muslimech, by mohl být vyhodnocen jako problematický a zasluhoval by komplexnější náhled a analýzu.

Ty nabízí některé ze zahraničních výzkumů, které však, logicky, byly provedeny v jiném regionálním kontextu. Jedná se například o výzkum Johna E. Richardsona, který se ve svém výzkumu *Get shot of the lot of them': election reporting of Muslims in British newspapers*

¹ Jak říkají výsledky průzkumu provedeného pomocí volební kalkulačky EUvox2014, téměř 70 % českých voličů považuje islám za hrozbu pro českou společnost. V celoevropském srovnání jsou pak čeští voliči nejméně tolerantní vůči islámu [Linek 2014].

² Jedná se o pojmenování používaná novináři ve zpravodajských příspěvcích v době po vypuknutí kauzy okolo karikatur proroka Muhammada.

z roku 2009 zabývá reprezentací britských muslimů v seriózních i bulvárních denících v období dvou týdnů před volbami do britského parlamentu, a to v roce 1997, 2001 a 2005.

Svou analýzou bych tedy chtěla kvalifikovaně přispět do diskuze, která se vede ohledně způsobu reprezentace muslimů v médiích. Zaměřit bych se chtěla na české prostředí a mediální reprezentaci výhradně českých muslimů či muslimů v České republice, a poté volně navázat na zmíněné zahraniční výzkumy, které se tímto tématem již zabývaly a porovnat, zda se výsledky získané analýzou českých médií liší od těch zahraničních. Zkoumat budu články publikované každý druhý rok od roku 1999 do roku 2013. Výzkumné období je zvoleno tak, aby pokrylo mediální obraz muslimů i v letech před 11. zářím 2001, neboť jak tvrdí autoři knihy *Islám v srdci Evropy* (2007), „... český mediální obraz islámu prošel v uplynulém desetiletí podstatnými proměnami, v nichž roli zásadního mezníku sehrály útoky z 11. září 2001 a následné americké odvetné akce v Afghánistánu a Iráku...“, přičemž poukazují na zvyšující se četnost informací o muslimech ve sdělovacích prostředcích [Mendel, Ostránský, Rataj 2007: 437].

Cílem práce je zjistit, jak bylo v uvedených letech informováno o muslimech v České republice (tak, aby výběrový soubor výzkumu obsahoval komunikáty týkající se jak např. českých konvertitů, tak muslimů bez českého státního občanství žijících na území České republiky) v denících *Mladá fronta Dnes* a *Lidové noviny*. Jedná se o periodika, která ve zvolené době na území České republiky vycházela, a která byla v průzkumu veřejného mínění agentury SC&C z června roku 2007 označena jako nejvíce a jako nejméně důvěryhodný seriózní tištěný deník.³ K zodpovězení hlavní výzkumné otázky bude zapotřebí zodpovědět následující specifické výzkumné otázky:

- i. S jakou četností informovaly vybrané deníky o českých muslimech ve zvoleném období?
- ii. Jaké zdroje byly v člancích věnujících se muslimské tematice citovány? Vyjadřují se k problematice islámu/muslimů především představitelé majoritní společnosti? Jak velký prostor k vyjádření dostávají zástupci muslimské obce?
- iii. V jakém kontextu je o muslimech informováno? Lze v rámci komunikátů rozlišit nějaké tematické kategorie? Pokud ano, jaké kategorii je věnován největší prostor?
- iv. Je o muslimech informováno jako o potenciální hrozbě? Nacházíme v komunikátech rozdělení na „my“ a „oni“ [Bauman 1996]?

³ V uvedeném průzkumu veřejného mínění byl deník *Mladá fronta Dnes* označen za nejvíce důvěryhodný, deník *Lidové noviny* pak za nejméně důvěryhodný.

V teoretické části mé práce zmapuji teoretický rámec tematiky. Ten je nezbytný pro následnou interpretaci výsledků výzkumu. Budu zde specifikovat islám a pokusím se o krátké uvedení do problematiky integrace muslimů do české společnosti. Záměrem práce ovšem není vyčerpávající popis daného tématu a jedná se spíše o shrnutí základních poznatků. V této části práce popíši vybrané výzkumy, jež byly v minulých letech realizovány a tematicky se vztahují k zobrazování muslimů v médiích.

V praktické části mé práce podrobím výzkumné jednotky kvantitativní analýze. Jako kvantitativní metodu jsem zvolila obsahovou analýzu tak, jak ji definoval Berelson [1952] a dále vymezil Krippendorff [1980] a Scherer [1998], a která je nejobvyklejší metodou analýzy psaných textů [Kronick 1997].

1 ISLÁM V ČESKÉ REPUBLICĚ

Vzhledem k tomu, že cílem naší práce je zodpovědět, jakým způsobem bylo v posledních patnácti letech informováno o českých muslimech či muslimech v České republice, krátce přiblížíme islám, tedy náboženství, které muslimové vyznávají a současnou situaci vyznavačů islámu v rámci české společnosti.

1.1 Muslimové v České republice

Islám je náboženstvím monoteistickým, které čerpá z mazdismu, nestoriánského a monofyzitského křesťanství a judaismu [Velký sociologický slovník, 1996]. Muslimové uctívají pouze Alláha, nikoliv proroky, a to ani proroka Muhammada, jak se mylně objevuje v médiích. Muslimové netvoří jednolitou masu, naopak, věřící jsou do značné míry roztrženi. Existují dvě základní skupiny věřících, sunnitští a šiitští muslimové, a to dle toho, jakou osobu uznávají za nástupce proroka Mohameda.

Zdroje, jež informují o počtu muslimů v Evropě, se ve svých statistikách poměrně zásadně rozcházejí. V Evropě by dle nich mělo být 15 až 38 milionů muslimů. [Heřmanová, Faryadová 2012] Jak je z uvedených čísel zřejmé, stejně jako v případě českých údajů, také statistiky na celoevropské úrovni nejsou přesné a jedná se spíše o odhad. Této skutečnosti nahrává také fakt, že „sběr dat se zaměřením na náboženství je v mnoha evropských státech považován za nepřístupný“ [Heřmanová, Faryadová 2012: 116] a data navíc nejsou sbírána a zpracována jednotně.

V literatuře je často uváděno, že v České republice žije odhadem na deset tisíc muslimů. Jak uvádí autoři knihy *Islám v srdci Evropy*, ve skutečnosti by jich mohlo být až o deset tisíc více, ovšem možnosti ověření skutečného počtu jsou značně omezené. [2007: 408] V poměru k počtu obyvatel České republiky, jichž je dle posledního sčítání obyvatel v roce 2011 10,5 milionů⁴ se jedná o 0,1 – 0,2 % obyvatelstva České republiky. K mnohem konkrétnějším údajům o počtu muslimů na území České republiky dospěl na základě údajů Českého statistického úřadu Daniel Topinka, dle kterého mělo v České republice k poslednímu dni roku 2005 pobývat 11 235 muslimů [2007: 48].

⁴ Obyvatelstvo podle pohlaví a podle druhu pobytu, státního občanství, způsobu bydlení, národnosti a náboženské víry. In: Sčítání lidu, domů a bytů 2011.

Jiné údaje o počtu muslimů na území České republiky pak přinášejí též výsledky sčítání obyvatelstva České republiky [2014]. K islámu se v roce 2001 přihlásilo 1921 lidí, k Ústředí muslimských obcí pak 1437 obyvatel. Oficiálně by tak na území České republiky mělo být pouze 3358 muslimů. V tomto případě ovšem musíme vzít v potaz i skutečnost, že dotazovaní se mohli v rámci průzkumu rozhodnout neuvést své náboženské vyznání. Podobné údaje pak přineslo i sčítání obyvatelstva v roce 2001, jak ovšem upozorňují autoři knihy *Islám v srdci Evropy*, tuto informaci nelze považovat za příliš relevantní také proto, že „... velká část ‚úředních‘ muslimů v ČR se nikterak nepodílí na činnosti a aktivitách zdejších muslimských obcí, což platí jak pro české konvertity, tak i pro cizince“. [Mendel, Ostřanský, Rataj 2007: 410]

Výše jmenovaní autoři dělí muslimy v Česku do tří skupin [2007: 408 - 409]:

- a) *české konvertity*, kterých by dle odhadu v době zpracování publikace mělo být 400;
 - b) *cizince s českým občanstvím*, kteří na území České republiky přišli v 70. a 80. letech za studiem;
 - c) *cizince bez českého občanství*, kteří na území ČR žijí na základě povolení k trvalému nebo dlouhodobému pobytu.
- Zároveň ale poznamenávají, že nelze zapomínat na další dvě skupiny muslimů:
- d) *žadatele o politický azyl* a
 - e) *nelegální muslimské imigranty*.

Daniel Topinka [2007: 45 – 50] zvolil pro identifikaci skupin muslimů na českém území jako výchozí geografické členění islámského světa. Odkazuje se přitom na klasifikaci Vladimíra Baara [2002], který rozdělil „panislámskou geokulturní civilizační sféru do celkem pěti subcivilizací – arabské sunnitské, turkické sunnitské, perské šiitské, indoárijské sunnitské a indomalajské sunnitské“. [Topinka 2007: 46] Dle získaných dat, jež mohou být, jak Topinka uvádí, do jisté míry zkreslena, pochází nejvyšší počet muslimů, a to 62,63 %, v České republice z civilizace turkické sunnitské.

Uvedené údaje hovoří o značné heterogenitě islámské komunity v České republice. „Hlavní charakteristikou přistěhovalců přicházejících z muslimských zemí je samozřejmě náboženská příslušnost islámu. Situace je však poměrně komplikovaná, neboť muslimská komunita ve vztahu k islámu není natolik jednotná, jak by se mohlo na první pohled zdát. Islám se již od svého raného období dělí na dvě hlavní větve – sunnitskou (90 % věřících) a šiitskou. V rámci těchto dvou směrů však existuje velké množství dalších různých odnoží muslimů (např.

ismalilité a alevité patřící k větvi šíitské (Baryaktar, 2006), wahhábistické hnutí či salafisty patřící k větvi sunnitské (Cesari, 2006:95).“ [Heřmanová, Faryadová 2012: 114]

Daniel Topinka hovoří o dalším aspektu heterogenity muslimské komunity v Česku. Tím je, do jaké míry je možné označit jednotlivé muslimy za praktikující, neboť komunita je tvořena jak muslimy aktivními, tvořícími jádro komunity, tak muslimy, kteří buď již nepraktikují či dokonce pochybují, zda se za muslimy ještě považovat. [2007: 45]

1.2 Integrace muslimů do české společnosti

Integrací muslimů v české společnosti se v minulých letech zabýval Daniel Topinka [2007 a 2014] či autorky Heřmanová s Faryadovou [2012]. Dle autorek zprávy o integraci muslimských minorit v zemích Evropské unie [2012] vliv médií a veřejné mínění ovlivňují míru začlenění muslimů do společnosti až na terciální úrovni spolu s homogenitou dané komunity či existencí vůdčí osobnosti. Jejich začlenění dle nich souvisí s řadou dalších faktorů, „... primárně s početností dané minority, sekundárně pak s motivem příchodu jejích členů, v tom i s úrovní vzdělanosti a s určitým sociálním a ekonomickým postavením...“ [Heřmanová, Faryadová 2012: 111] Jan Ondřejka [2004] v článku, jež se zabývá bezpečnostními otázkami spojenými s přítomností muslimské komunity v Evropě, upozorňuje, že „společenský a sociální status muslimů v Evropě je přes řadu antidiskriminačních opatření stále velmi neuspokojivý“ a „většina současných muslimů žijících v západní Evropě patří do nižší a nižší střední sociální kategorie“. [2004: 68]

Jak tvrdí Heřmanová s Faryadovou [2012], situace muslimů v České republice je odlišná od situace v Evropské unii především proto, že muslimové přicházejí do České republiky za prací a studiem. Vzhledem k tomu, že skupina českých muslimů je značně heterogenní a její počet není významný, nedochází k jejímu uzavírání se před většinovou společností a v porovnání se západními evropskými zeměmi se dle Heřmanové s Faryadovou integruje velmi dobře [2012].

Integraci muslimů do české společnosti se dlouhodobě věnuje Daniel Topinka. V rámci pilotního projektu výzkumu provedeného v letech 2006/2007, jehož zadavatelem bylo Ministerstvo vnitra České republiky, bylo vybráno deset konverzačních partnerů, a to tak, aby výběr varioval dle struktury komunity muslimů v České republice. Topinka se ve svém výzkumu snažil zodpovědět otázku, jaký mají muslimové vztah k České republice. Zjistil, že

„ti, kteří jsou kritiky zemí původu, důvody svého pobytu v Česku politizují a na Česku dokáží nalézt pozitiva. Mezi ně patří zejména existence sociálního řádu a jistá míra spravedlnosti. Naopak ti, kteří své domovské země neodsuzují, na Česku nachází více vad“. [2007: 82] Na Češích jim vadí především vytváření bariér mezi lidmi. Vnímají ovšem i skutečnost, že islám je prezentován negativně, což je nutí k vlastní publikační činnosti na webových stránkách muslimskelisty.cz či muslim-infor.cz. [Topinka, 2007] „I muslimové citlivě vnímají malou obeznámenost českého prostředí s islámem a tím, co znamená být muslimem v dnešním světě. Domníváme se, že malé povědomí o islámu společně s šířeným stereotypním a negativním obrazem v médiích může vést k frustracím muslimů a také podpořit růst islamofobie ve společnosti.“ [Topinka 2007: 91]

Máme tendenci chovat se k muslimům jako k nově příchozím, imigrantům, což dokládají i novinové texty varující „před zaplavením Evropy islámem“. Přitom v některých evropských zemích jsou muslimové již třetí generací. Ani v českých zemích není islám novým náboženstvím. Autoři knihy *Islám v srdci Evropy* [2007] datují první pronikání islámu ke konci 19. století a začátku 20. století, kdy se na území Československa usadili balkánští muslimové.

2 MEDIÁLNÍ OBRAZ MUSLIMŮ

Nejen v České republice jsou muslimové nespokojeni se svým mediálním obrazem. Vzhledem k tomu, že jsou poměrně častým tématem mediálních výstupů, vznikly v minulých letech práce snažící se odpovědět na to, jaký onen mediální obraz muslimů skutečně je.

2.1 České výzkumy zobrazování etnických menšin a muslimů v médiích

Výzkumy, jež se zaměřily na obraz muslimů vytvářený českými médii, se často obrací k roku 2006, tedy roku, na jehož začátku proběhla mediálně vděčná kauza spojená s karikaturami proroka Mohameda otištěných v dánském deníku Jyllands-Posten. Jedná se o výzkum Martiny Křížkové odpovídající na otázku, jaký je obraz muslima jakožto souseda, stať Evy Burgetové navazující na výzkum Martiny Křížkové či výzkum Marie Černé zaměřující se na způsob informování o kauze spojené se zářijovými výroky papeže na adresu islámu, ale i analýzu Lucie Sedláčkové, která se zaměřila na způsob zobrazení muslimů v průběhu sporu o karikatury proroka Mohameda. Stejně jako výzkum Kateřiny Kantarové, která se zaměřila na způsob informování o situaci spojené s možnou výstavbou mešity v Teplicích v roce 2004, reflektují zmíněné výzkumy „období konfliktu“, kdy bývá obecně zvýšen mediální zájem o témata spojená s islámem a můžeme předpokládat zvýšenou četnost komunikátů informujících o muslimech a islámu obecně. Nevypovídají však přesně o tom, jaký je obraz muslimů obecně, konkrétně pak muslimů žijících v České republice.

2.1.1 *Kamila Karhanová a Petr Kaderka: Obraz cizinců v médiích. Zpráva o projektu za rok 2001 a 2002*

Kamila Karhanová a Petr Kaderka zkoumali obraz cizinců v médiích pod záštitou Ústavu pro jazyk český AV ČR v roce 2001 a 2002. V obou případech použili k analýze toho, jaký obraz cizinců média vytváří, analytické nástroje, jako je etnometodologická konverzační analýza, členská kategorizační analýza, kritická analýza diskursu, teorie argumentace a pražská funkční stylistika. Výzkumné období, které v roce 2001 obsahovalo pouze první dva týdny

měsíce srpna, bylo v roce 2002 rozšířeno na celé tři měsíce od 31. 8. do 5. 12. roku 2002. Analýze byly podrobeny publicistické a zpravodajské pořady České televize, televize Nova a Prima, a stejně tak i zpravodajské a publicistické texty vybraného celostátního a regionálního tisku.

Dominujícím kritériem pro výběr zpráv je dle výsledků výzkumu negativnost, cizinci jsou tak převážně zobrazováni ve zprávách věnujících se kriminálním činům, neštěstím apod. [2001]. Autoři dále zjistili, že způsob podání zpráv se dá označit za etnocentrický, neboť cizinci či příslušníci jiných menšin jsou, na rozdíl od příslušníků většinové společnosti, označováni etnickou kategorií. Jak autoři upozorňují, takováto forma výstavby zpráv „utvrzuje v recipientech obraz světa, v němž ohrožení přichází od druhých, zpravidla jasně rozpoznatelných cizích“ [Karhanová, Kaderka 2001: 5]. V souvislosti s tím mluví o tzv. titulkové xenofobii⁵, tedy „uvádění národnosti či etnické příslušnosti v titulku článku jako podstatného atributu pachatele či oběti i tam, kde to není podstatné“ [Karhanová, Kaderka 2001: 6].

2.1.2 Martina Křížková: Neviditelná menšina – analýza mediálního obrazu českých muslimů

Základní statí, na kterou budeme naši práci navazovat, je výzkum Martiny Křížkové Neviditelná menšina – analýza mediálního obrazu českých muslimů, která byla věnována reprezentaci českých muslimů jakožto občanů na lokální úrovni v českých celostátních i regionálních a seriózních i bulvárních denících v období 16. 4. 2005 – 16. 4. 2006. Použitou metodou výzkumu byla kvantitativní a kvalitativní analýza bez dalších specifikací. Tento výzkum považujeme v rámci českého prostředí za jeden z nejzásadnějších, a to díky šíři sledovaných periodik, ale i délce sledovaného období, jež činí celý jeden rok.

Křížková identifikovala čtyři kategorie, do nichž je možné texty věnující se muslimům v České republice rozdělit. Konkrétně pak na články tematicky se vztahující ke konfliktu (kontroverzi) na pozadí zahraničních událostí či událostí doma, dále články vztahující se ke vztahu muslimů k celebritám, texty, v nichž jsou muslimové představováni jako cizinci a dále články vztahující se k islámským náboženským či kulturním tradicím a zvykům. Křížková navíc zjistila, že v člancích je možné vysledovat všudypřítomné stereotypy a důraz na odlišnost, když média představují muslimy jako cizince. V analyzovaných komunikátech zaznamenala

⁵ Tento jev definoval v roce 1995 Marek Nekula.

autorka studie také důraz na negativitu a muslimové jsou představeni v kontextu stavějícím muslimy do pozice potenciální hrozby.

Článků tematicky vztahujících se k muslimům na území České republiky v roce 2006 nebylo mnoho, což autorka považuje za problematické, neboť stereotypy obsažené v textech jsou ještě umocněny malým prostorem věnovaným muslimům. [2007: 52]

2.1.3 Eva Burgetová: Přehled tisku za květen – neviditelná menšina

Na výzkum Martiny Křížkové navázala Eva Burgetová, která zkoumala komunikáty, které vyšly v květnu roku 2006 a vztahovaly se k muslimům v České republice. Analýza, jejíž metoda nebyla určena a články byly vybrány na základě subjektivního uvážení, jak sama autorka přiznává, je však spíše přehledem a jeho výsledky „... pouze rozvíjejí už publikovaná zjištění na příkladu kratšího časového období“ [Burgetová 2006].

2.1.4 Marie Černá: Přehled tisku za září – papež a muslimové: mediální příspěvek ke střetu civilizací

Na komunikáty zveřejněné v roce 2006 se zaměřila také Marie Černá v příspěvku pro server migraceonline.cz. Nezaměřila se však na kauzu karikatur proroka Mohameda, nýbrž na události spojené s výroky papeže Benedikta XVI., které 12. září pronesl v rámci svého projevu na jedné z bavorských univerzit a které se týkaly islámu a proroka Mohameda. Jako problematickou vidíme skutečnost, že články byly vybrány pouze na základě subjektivního uvážení a autorka nevedla metodu, pomocí níž analýzu komunikátů provedla. Přesto poukázala na zajímavá fakta související se způsobem informování o islámu, na která poukazují i výsledky zahraničních výzkumů.

Jako problematickou označuje autorka tendenci médií podsouvat obraz muslimského světa jakožto jednotného, se stejnými názory a představami. Média navíc tendují k zobrazení muslimů jakožto iracionálních, násilných a dogmatických bytostí. Jako zásadní vidíme ale část, kdy autorka na základě provedeného výzkumu identifikuje možnou příčinu takového způsobu informování: „... ke kauze se vyjadřují lidé, kteří ji znají pouze z médií. Nezaznamenala jsem jediný článek, byť třeba přejatý z jiných zdrojů, jehož autor by byl přímo na místě dění. Do debaty tak ve velké míře vstupují domněnky, názory, hotové představy, ale také úvahy o povaze naší a 'jejich' kultury či historické exkurzy, které se snaží v rámci našeho vědění vysvětlit proč

k násilnostem v muslimském světě dochází, a nikoliv popsat a rozebrat, co a jak se skutečně děje“ [Černá 2006].

2.1.5 Lucie Sedláčková: Islám v médiích

Výzkum Lucie Sedláčková je v českém prostředí ojedinělý metodou výzkumu, již byla diskurzivní analýza. Autorka se ve svém výzkumu, stejně jako mnoho dalších, zaměřila na komunikáty, jež informovaly o průběhu sporu o karikatury proroka Mohameda, a to v prvních dvou měsících roku 2006. V rámci výzkumu se autorka soustředila především na analýzu intertextuality, reprezentace sociálních činitelů a společenského kontextu.

Sedláčková pomocí analýzy zjistila, že v rámci mediální reprezentace muslimů se objevuje strategie ideologického čtverce⁶, kdy jsou zdůrazňovány negativní aspekty na straně muslimů a pozitivní aspekty západního světa. Je zdůrazňována odlišnost islámského světa, jež pro nás představuje hrozbu. Jak dále dodává, analýza potvrdila, že „... převažuje tendence spíše mluvit 'o' etnických menšinách nad tendencí mluvit 's' nimi. 'Islámské' názory jsou reprezentovány generalizovanými postoji a nikoli tím, co říkají. Jejich myšlení je reprezentováno 'západními' interpretacemi a nikoli přímo jejich výpověďmi.“ [2010: 110].

Autorka pracuje s pojmem nový rasismus, o kterém hovoří van Dijk v knize *New(s) Racism* [2000] a který je dáván do souvislosti s médii. Jak Sedláčková uvádí, jedná se o formu rasismu skrytého a nepatrného a „... projevuje se v samotných procesech vzniku zpráv a ve sběru dat, ale také v mediálních textech“ [2010: 33]. V analyzovaných textech identifikovala jeho projevy, jimiž je omezený přístup představitelů menšin do mediálního diskurzu, odkazování se především na představitele majoritní společnosti, ale také „... omezený repertoár reprezentací (důraz na násilné protesty, tedy důsledek a nikoli příčinu sporu o karikatury), který podporuje asociaci muslimů s násilím a extremismem“ [2010: 111].

⁶ Definici ideologického čtverce můžeme nalézt v práci Teun A. van Dijka *Racism and the Press*

2.1.6 Kateřina Kantarová: Mediální boj o mešitu v Teplicích

V rámci sbírky *Cizinci, našinci a média*, jež vyšla v roce 2007, a v níž byla publikována stať Martiny Křížkové, byly zveřejněny i výsledky výzkumu Kateřiny Kantarové. Ta se, stejně jako Křížková, zaměřila na obraz muslimů pohybujících se na českém území, a to na pozadí kauzy spojené s možnou výstavbou mešity v lázních Teplice v Čechách. Analyzovány přitom byly články dvou regionálních periodik v období od ledna do října roku 2004. Cílem autorky bylo „prozkoumat, jakým způsobem je prezentována arabská, resp. muslimská menšina obecně a jakým způsobem bylo informováno o plánovaném projektu mešity“ [2007: 54].

Jak se dle autorky ukázalo, jedno z regionálních periodik, *Teplický Kurýr*, sehrál významnou roli při utváření postoje vedení města k výstavbě mešity. Týdeník ve svých článcích nejen že vyjadřoval svůj negativní postoj, navíc i apeloval přímo na městské zastupitele. Naopak *Deník Směr* nechával prostor pro vyjádření i druhé strany sporu, tedy muslimů.

Za jeden z nejzajímavějších poznatků považujeme fakt, že v rámci jednoho z analyzovaných příspěvků primátor města a senátor Jaroslav Kubera vysvětloval negativní postoje české společnosti k muslimům odkazem na nebezpečí, které pro nás znamenají muslimové, a o kterém ví díky televizním zprávám, aniž by reflektoval svou dlouhodobou každodenní přímou zkušenost s muslimy jakožto obyvatel města, v němž se s muslimy může běžně setkat.

2.2 Zahraniční výzkumy zobrazování muslimů v médiích

V zahraničním kontextu mají výzkumy zaměřující se na obraz muslimů v médiích mnohem delší tradici a existuje jich velké množství. Pro účely naší diplomové práce jsme však vybrali pouze některé z nich, především pak takové, které odrážejí obraz muslimů v delším časovém období, jako například výzkum Johna E. Richardsona vypovídající o obrazu britských muslimů v roce 1997, 2001 a 2005.

2.2.1 John E. Richardson: *'Get shot of the lot of them': election reporting of Muslims in British newspapers*

Článek *'Get shot of the lot of them': election reporting of Muslims in British newspapers* Johna E. Richardsona [2009] vychází z širší empirické studie, kterou spolu s dalšími autory uveřejnil v roce 2006 pod záštitou Commission for Racial Equality⁷ a ukazuje v ní, jak bylo o muslimech informováno v britských periodících v letech 1997, 2001 a 2005, tedy v období konání parlamentních voleb.

Hlavní výzkumnou otázkou empirické studie bylo, jak byli britští muslimové zobrazováni v britských novinách, a to jak seriózních, tak bulvárních, v období dvou týdnů před začátkem konání parlamentních voleb v roce 1997, 2001 a 2005. Zkoumány byly všechny komunikáty uveřejněné ve dvaceti národních titulech tematicky spojené s parlamentními volbami obsahující klíčová slova. Cílová populace se tak shodovala se základním souborem.

K zodpovězení této otázky bylo použito jak kvantitativní, tak kvalitativní metody. Pomocí kvantitativní analýzy bylo zjišťováno, s jakou četností se ve vymezeném období objevovala klíčová slova „Muslim“ (i dříve používaný tvar „Moslem“) a „Islam“. Jako kvalitativní metoda, jež měla vést ke zjištění, jak byli ve zvolených žurnalistických textech muslimové zobrazováni, byla zvolena kritická analýza diskurzu.

Provedením kvantitativní analýzy bylo zjištěno, že se zvýšil jak počet novin, které informují o muslimech, tak také počet takto tematicky zaměřených článků v každém z těchto titulů⁸. V roce 1997 bylo o muslimech či islámu ve spojitosti s volbami informováno celkově 13 články, v roce 2001 19 články a v roce 2005 celkem 141 články. Pokud tyto údaje

⁷ Michael Billig, John Downey, John Richardson, David Eason and Peter Golding. *'Britishness' in the Last Three General Elections: From Ethnic to Civic Nationalism*. London: Commission for Racial Equality. 2006.

⁸ Vyjma nedělních novin *The People* a *News of the World*, které ve sledovaném období neuveřejnily žádný článek, v němž by se informovalo o muslimech či islámu ve spojitosti s parlamentními volbami.

zprůměrujeme, zjistíme, že zatímco v roce 1997 se jednalo v průměru o jeden text denně, v roce 2005 jich bylo již 10. Richardson, stejně jako autoři studie *Images of Islam in the UK*⁹, na které se odvolává, spojuje zvýšený počet textů informujících o muslimech a islámu s teroristickými útoky na Světové obchodní centrum v roce 2001 a také s válkou v Iráku a Afghánistánu.

V rámci kvantitativní analýzy byly zjišťovány i lexikální kolokace, jež se v textech vyskytovaly (jedná se o spojení lexémů, slov, dle Richardsona takové spojení, kdy při použití jednoho slova vzniká očekávání, že bude doplněno dalším, specifickým slovem). Richardson ovšem nesledoval pouze slova. Vzhledem k vysokému počtu byly kolokace rozděleny do několika kategorií. Z analýzy tak například vyplynulo, že zatímco v roce 1997 se neobjevovaly žádné články, ve kterých by se vyskytly kolokace negativizující muslimy, v textech z roku 2001 našel Richardson již 5 takových kolokací a v roce 2005 dokonce 62.

Jak ukázala kvalitativní část analýzy, v jejímž rámci Richardson sledoval několik tematických rámců, zvyšující se zájem o problematiku muslimských přistěhovalců a islámu ze strany médií se děje v rámci nepřátelského diskurzu plného předsudků. Implicitním předpokladem textů je rozdělení na „my“ a „oni“.¹⁰ [2009]

2.2.2 Rod Gardner, Yasemin Karakaşoğlu a Sigrid Luchtenberg:

Islamophobia in the media: a response from multicultural education

Ve své studii autoři porovnávali způsob, jakým jsou muslimové zobrazováni australskými a německými médii. Jejich cíle však byly širší než výzkum mediálního obrazu muslimů. Pokusili se také navrhnout koncept v rámci multikulturního vzdělávání studentů, který by mohl přispět ke snížení islamofobie ve školách. [2008: 130]

Vzhledem k charakteru dat, která autoři prezentují jako výsledky analýzy, ale také k vzhledem k odborným zdrojům, na něž se autoři odkazují, můžeme odhadovat, že použitou metodou výzkumu mediálních obsahů byla v tomto případě kritická analýza diskurzu, nicméně autoři studie použitou metodu nijak neobjasnili a odkazují se k ní pouze jako k mediální analýze.

⁹ Kerry Moore, Paul Mason and Justin Lewis. *Images of Islam in the UK: The Representation of British Muslims in the National Print News Media 2000 – 2008*. Cardiff: Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies. 2008.

¹⁰ Existoval předpoklad, že „oni“ se v rámci parlamentních voleb rozhodují dle svých zájmů, odlišných od „našich“, jsou nebezpečnými a netolerantními radikály, zatímco „my“ jsme demokraty.

Dle zjištění autorů je islám jak v Německu, tak v Austrálii prezentován médií do jisté míry zaujatě či neobjektivně. Ve způsobu mediální reprezentace islámu však našli rozdíly. Koncept multikulturalismu je více akceptován australskými médii. Dle autorů to dokládá vyšší počet článků popisujících každodenní a obyčejný život v multikulturním prostředí. Dále našli rozdíly v tom, v jakých rolích jsou imigranti zobrazováni a lišila se také terminologie vztahující se k přistěhovalcům. [2008: 119]

Autoři studie přistupovali k oběma zemím, tedy jak Austrálii, tak Německu, jako k celkům, na jejichž území zastupují muslimové značné procento populace, a to již po desetiletí.

Zkoumány byly především novinové články, přičemž autoři výzkumu rozlišovali mezi seriózními a bulvárními novinami. V rámci australských médií se zaměřili na články publikované v seriózních novinách Sydney Morning Herald, The Age a The Australian, v rámci německých na články Süddeutsche Zeitung a Frankfurter Rundschau. Výběrovým souborem výzkumu byly články otištěné v roce 1993, ale také výsledky analýz, které byly provedeny jak v Austrálii, tak v Německu v letech 1998, 2000, 2003, 2004 a 2006.

Dle autorů přispívají německá média k šíření islamofobie hned několika způsoby, a to tím, že:

- 1) muslimy zobrazují pozitivně pouze výjimečně,
- 2) inklinují k zobrazování muslimů jakožto muslimů v tradičním pojetí, ve kterém nechybí šátek a tradiční oblečení, přičemž opomínají možné rozdíly mezi jednotlivými muslimy,
- 3) často uvádí politické výroky bez komentáře či snahu o usměrnění předsudků, jež obsahují.

Jak autoři studie však dále uvádí, německá média nediskriminují muslimy otevřeně.

Australská média, ačkoliv v posledních letech inklinují k negativnějšímu zobrazování islámu, dávají prostor k vyjádření muslimům samotným. Šíření islamofobie australskými médii není dle autorů jednoduché identifikovat. [2008: 130] Na jednu stranu tedy informují o islámu se zvyšující četností jako o fanatickém, netolerantním, militantním, fundamentálním a misogynním, na druhou stranu ale stále dávají prostor k vyjádření samotným muslimům. [2008: 126]

2.2.2 Nahid Kabir: Representation of Islam and Muslims in the Australian Media, 2001 - 2005

Nahid Kabir se pomocí svého výzkumu snažila získat odpověď na otázku, zda je nařčení ze strany muslimů, že australská média jsou vůči nim předpojatá, pravdivé. V případě, že by toto nařčení bylo oprávněné, autorka si kladla za cíl zjistit, z jakého důvodu média ve svých obsazích muslimy demonizují, a kdo je za tento fenomén ve skutečnosti zodpovědný. Navrhuje tři možné původce: média, příjemce mediálních obsahů či militantní islamistické skupiny. [2006: 313]

Stejně jako autoři ostatních výzkumných statí vidí zlomový okamžik ve způsobu zobrazování muslimů 11. září roku 2001. Ovšem na rozdíl od nich upozorňuje, že specifický mediální diskurz, v rámci něhož je o muslimech informováno, byl vytvářen již dříve. Za milník považuje tzv. válku v Zálivu, která proběhla v letech 1990 až 1991. [2006: 313]

Kabir provedla hloubkové rozhovory s australskými muslimy, z nichž vyplynulo, že média považují za předpojatá a neobjektivní v rámci informování o islámu. Následkem je pak jejich obtížná integrace ve společnosti, ale i na trhu práce. Pro účely svého výzkumu provedla autorka i analýzu textů, jež byly v médiích publikovány. Odkazuje se přitom na text Olfat Hassan Agha¹¹, když tvrdí, že jedním z důvodů zkreslených informací o islámu v médiích je skutečnost, že sami tvůrci textů, tedy novináři, vědí velmi málo o islámu a muslimech obecně. Jejich znalosti historického kontextu a reálií jsou velmi plytké, což přispívá k vytváření zkresleného obrazu, ve výsledku však přijímaného za pravdivý. [2006]

¹¹ AGHA, Olfat Hassan. *Islamic fundamentalism and its image in the western media: alternative views.*

2.3 Koncepty, s nimiž operují výzkumy zobrazování muslimů v médiích

2.3.1 Koncept „my“ vs. „oni“

Jak ukázaly výsledky provedených analýz, a to jak českých, tak zahraničních, autoři komunikátů v rámci informování o muslimech často rozdělují společnost na „je“ a „nás“, přičemž *námi* myslí „evropskou“, „západní“ či „vyspělou“ společnost a *jimi* „východní“, „muslimský“ svět. Na tento způsob rozdělení světa, tedy na civilizovaný západ a zlé muslimy, poukazuje mnoho autorů studií uvedených v kapitole 2¹², proto si daný koncept na následujících řádcích přiblížíme.

Koncept rozdělení na „my“ a „oni“ rozebírá Zygmunt Bauman ve své knize *Myslet sociologicky*, jež v anglickém originálu poprvé vyšla v roce 1990 a v češtině pak byla publikována poprvé v roce 1996.¹³ „Naše schopnost ve světě rozlišovat a rozdělovat se týká také rozdílu mezi „my“ a „oni“. „My“ znamená skupinu, k níž, jak cítíme, patříme a již rozumíme. „Oni“ naopak představují skupinu, do níž nemáme přístup nebo k níž nechceme náležet. Naše představa o ní je vágní a útržkovitá, a protože příliš nechápeme její chování, nahání nám dokonce strach. V domněnkách o ní nás navíc utvrzuje naše podezření, že „oni“ vůči „nám“ mají stejné výhrady a cítí stejné obavy. Rozdíl mezi „my“ a „oni“ se v sociologii někdy prezentuje jako rozdíl mezi vlastní skupinou (in-group) a cizí skupinou (out-group). Tyto protiklady jsou nerozlučné, protože jeden nemůže být bez druhého. Na naší mapě světa jako by se usazovaly na dvou antagonistických pólech, což tyto dvě skupiny činí v očích jejich členů „reálnými“ a dodává jim zdání vnitřní jednoty a soudržnosti.“ [2004: 43]

Pocit jednoty a spojení může být vytvořen i v rámci skupiny lidí, kteří nejsou fyzicky přítomni. Takovou skupinou, pro niž je vlastní představa „nás“ jakožto jednotné skupiny, ačkoliv takovou zdaleka není, může být například národ či etnická skupina. [2004: 45] „Třídy, gendery, etnické skupiny a národy se nestávají vlastními skupinami samy od sebe, neboť postrádají stmelující pojivo skupin, které známe z každodenních interakcí. Musí se jimi teprve udělat.“ [2004: 45] Je tedy zapotřebí nějaký činitel, orgán, jež skupinu sjednotí. Jak Zygmunt Bauman [2004: 45] dodává, ke vzbuzení loajality ke skupině je zapotřebí nepřátelství ke skupině další. „Nepřítel je líčen v odpudivých a děsivých barvách a připisuje se mu úskočnost

¹² Za všechny pak například Nahid Kabir [2006: 315].

¹³ V rámci předkládané diplomové práce však pracujeme až s druhým upraveným vydáním z roku 2004.

a intrikářství.“ V tomto případě pak často nastupují předsudky. Jak Bauman upozorňuje, předsudky nám podsouvají zveličenou negativní představu o našich nepřátelích doprovázenou dvojitým morálním metrem. Tedy to, co považujeme za tolerovatelné v rámci naší skupiny, naše právo, je v případě druhé strany odsouzeníhodné. [2004: 45 - 46]

Jak poukazují Kaderka s Karhanovou ve své zprávě o obrazu cizinců v médiích [2001], do komunikační situace s „jinojazyčnými mluvčími“ vstupujeme s očekáváními, jež získáváme v rámci předchozího vědění o tom „druhém“. Jak dále podotýkají, „tento obraz se může zčásti zakládat na osobní zkušenosti, v naprosté většině je ale zprostředkováván z vnějšku. Takovým vnějším zdrojem informací o „druhém“ jsou dnes především prostředky masové komunikace...“ [Kaderka, Karhanová 2001: 3]. Jak dále poukazují, takto vytvořený obraz má dopad na možnosti integrace cizinců do většinové společnosti [2001].

2.3.2 Etnické stereotypy a předsudky

Právě definovaný koncept velmi blízce souvisí s předsudky, které představují odmítavost a nedůvěru vůči cizí skupině. Její činy pak poměřujeme výše zmíněným dvojitým morálním metrem, kdy skutky naší skupiny vidíme v lepším světle, než skutky cizí skupiny. [Bauman 2004]

Předsudek můžeme chápat jako „uzavřený postoj k čemukoliv, který se utváří jednou a priori danou náb. či ideol. determinantou“. [Velký sociologický slovník 1996: 875] Předsudek je považován za druh stereotypu. Etnický stereotyp vymezila mimo jiné sociolinguistka Uta Quasthoffová [1973; definováno dle Kaderka, Karhanová, 2002: 6], která stereotyp označuje za formu soudu, kdy dané skupině připisujeme, a to bez opodstatnění, připisujeme či upíráme určité vlastnosti.

Skupina, kterou neznáme, je v našich očích dále zobrazována jako jednolitá. Na tento fakt, kdy jsou muslimové zobrazováni jako jednolitá skupina se stejným způsobem chování, cíli a představami, upozorňuje ve své stati i Nahid Kabir. Ta v rámci zkoumaného vzorku vyzorovala, že komunikáty implicitně tvrdily, že všichni muslimové podporují teroristické akce a vynechávaly fakt, že při teroristických útocích zemřela také řada amerických muslimů a tyto teroristické akty byly odsouzeny většinou mírumilovných muslimů. [2006:315]

3 METODIKA PRÁCE

Cílem následující kapitoly je přiblížení zvolené metody práce, pomocí které podrobíme výzkumné jednotky kvantitativní analýze.

Jako kvantitativní metodu jsme zvolili obsahovou analýzu tak, jak ji definoval Berelson [1952] a dále vymezil Krippendorff [1981] a Scherer [1998]. Jak Scherer uvádí, „obsahová analýza je kvantitativní výzkumnou metodou pro systematicky a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů vycházející z vědecky podloženého kladení otázek“ [Scherer 1998: 32]. Jinými slovy „obsahová analýza se snaží být spolehlivá (tedy opakovatelná) a nezávislá na jediném tazateli“ [McQuail 2009: 375]. Výše popsané shrnují dva pojmy, které k metodě obsahové analýzy neoddelitelně patří, a to reliabilita a validita. Pokud šetření označíme za reliabilní, znamená to, že metody použité v jeho průběhu byly natolik dobře zpracovány a popsány, že použije-li je jakýkoliv jiný výzkumník, dobere se stejných výsledků. Validitou pak máme na mysli skutečnost, že daný výzkum měřil to, co bylo zamýšleno. [Scherer 1998: 35]

Klaus Krippendorff označuje obsahovou analýzu za jednu z nejdůležitějších výzkumných technik v sociálních vědách. [1981: 7] Je také nejobvyklejší metodou analýzy psaných textů [Kronick 1997]. Jak Kronick uvádí, „konečným výsledkem jsou proměnné měřené takovým způsobem, aby mohly být podrobovány kvantitativní statistické analýze“ [1997: 58]. Jak říká Scherer, „výsledkem a cílem obsahové analýzy je kvantitativní popis mediovaných obsahů“ [1998: 32].

Výzkumný proces, jak popisuje Scherer, má několik fází, které od sebe fakticky nelze oddělit a v praxi se k jednotlivým fázím výzkumu můžeme i zpětně vracet. [1998: 32 – 53] Vše začíná výběrem výzkumného tématu. Dále je zapotřebí definovat objekty, o nichž výzkumné téma vypovídá a „nalézt měřitelné ukazatele vlastností v tématu vyjádřených“ [Scherer 1998: 34]. Tuto fázi nazýváme operacionalizací výzkumného tématu. Ta začíná definováním výběrového souboru šetření. Musíme se rozhodnout, jaká média budou analyzována, jaké jejich obsahy, za jaké časové období a specifikovat mediované obsahové jednotky. Dále určíme kódovací jednotky a proměnné pro naši analýzu. Předtím, než vůbec můžeme začít se sběrem dat, jak je dle Scherera nazývána vlastní analýza, je zapotřebí výzkum naplánovat a precizně zorganizovat. [Scherer 1998: 36 - 51]

Je však zapotřebí upozornit i na omezení, která obsahová analýza přináší. Dle Denise McQuaila například hrozí, že výzkumník při konstruování systému kategorií před jeho vlastní aplikací nebude významový systém odvozovat z obsahu, nýbrž zavede významový systém vlastní. [2009: 376] Výstup provedené analýzy, tedy nový text, je navíc „založen na způsobu „čtení“ obsahu, který by žádný skutečný „čtenář“ za normálních okolností nikdy nepoužil“ [McQuail 2009: 376] a nově vytvořený význam pak náleží pouze této jedné interpretaci [McQuail 2009: tamtéž].

V té části výzkumu, ve které budeme zkoumat tematické zarámování příspěvků, se budeme opírat, nikoliv se však striktně držet, o metodu interpretativního sociologického čtení vycházející z hermeneutické tradice, jak ji vymezila Kronick [1997], a která dovoluje kombinaci jak kvantitativních, tak kvalitativních postupů. Pomocí této metody budeme zkoumat, zda je ve vybraných článcích o muslimech informováno jako o potenciální hrozbě či se v komunikátech objevuje rozdělení na "my" a "oni" [Bauman].

3.1 Formulace výzkumných otázek

Hlavní, námi zvolená, výzkumná otázka zní: Jak bylo v letech 1999 až 2013 informováno o českých muslimech (či muslimech v České republice) ve vybraných celostátních denících *Lidové noviny* a *Mladá fronta Dnes*? K jejímu zodpovězení je zapotřebí zodpovědět následující specifické výzkumné otázky:

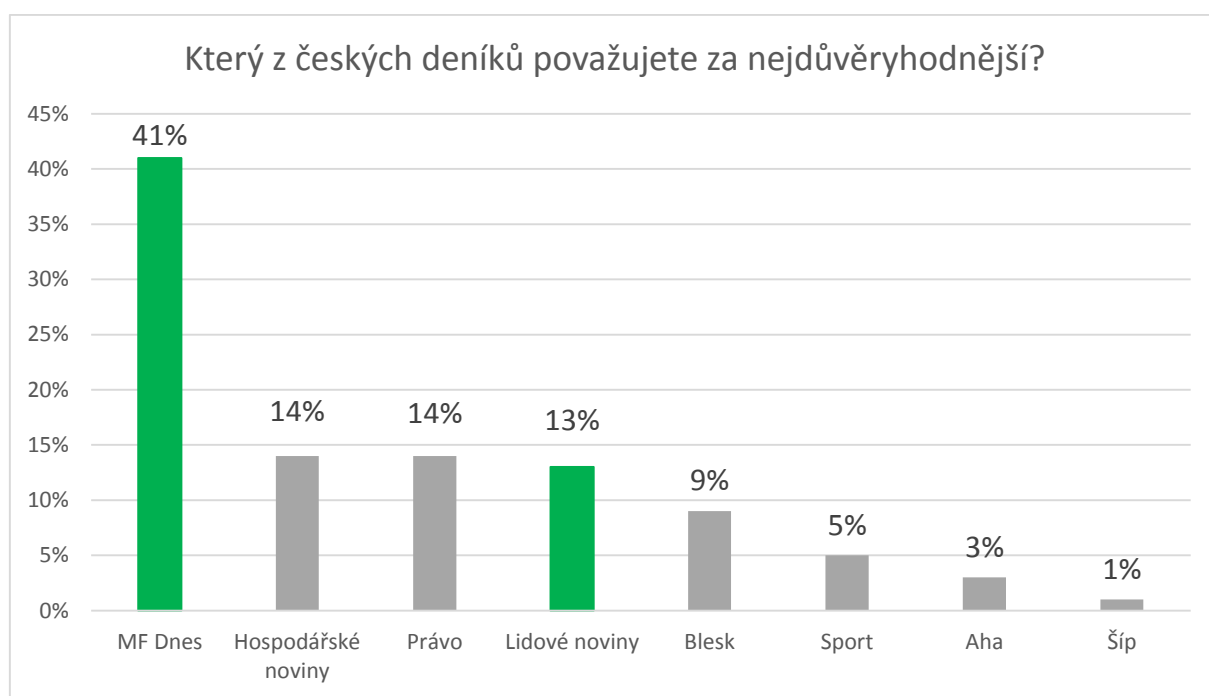
- 1) S jakou četností informovaly vybrané deníky o českých muslimech ve zvoleném období (tedy jak velký prostor je ve zvolených médiích věnován muslimské menšině)?
- 2) Jaké zdroje byly v článcích věnujících se muslimské tematice citovány? Vyjadřují se k problematice islámu/muslimů především představitelé majoritní společnosti? Jak velký prostor k vyjádření dostávají zástupci muslimské obce?
- 3) V jakém kontextu je o muslimech informováno? Lze v rámci komunikátů rozlišit nějaké tematické kategorie? Pokud ano, jaké kategorii je věnován největší prostor?

- 4) Objevuje se v článkách o muslimech negativita? Je o muslimech informováno jako o potenciální hrozbě? Nacházíme v komunikátech rozdělení na „my“ a „oni“ [Bauman, 1996]?

3.2 Definování vzorku analýzy

Jak uvedl Helmut Scherer [1998: 33], prvním krokem operacionalizace je definování základního souboru jednotek určených k analýze. Předmětem našeho výzkumu jsou články uveřejněné v českých celostátních denících *Mladá fronta Dnes* a *Lidové noviny*, přičemž sledovány jsou i články uveřejněné v jednotlivých regionálních mutacích každý druhý rok vymezeného období, tedy v letech 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2011 a 2013.

Deníky *Mladá fronta Dnes* a *Lidové noviny* byly vybrány na základě výsledků výzkumu veřejného mínění SC&C jako nejvíce a nejméně důvěryhodný seriózní deník.

Graf 1: Nejvíce a nejméně důvěryhodný celostátní deník dle průzkumu veřejného mínění provedeného v roce 2007¹⁴

¹⁴ Graficky upraveno autorkou dle: Důvěryhodný deník má důvěryhodné inzerenty: Který z českých deníků považujete za nejdůvěryhodnější?. In: [online]. [cit. 2014-07-11]. Dostupné z: http://data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A090720_BOP_DUVERYHODNOST.PDF

3.3 Definování vzorku a proměnných pro analýzu

Základní jednotkou analýzy bude novinový článek zveřejněný ve vybraných periodických *Lidové noviny* a *Mladá fronta Dnes*. Přepisy článků jsme získali z databáze Anopress IT, ve výsledku se tak bude jednat o zkoumání toho, jak bylo informováno o muslimech v rámci článků uložených v databázi, nikoliv reálných vydání. Vzhledem k široce nastavenému zkoumanému období by však získávání komunikátů z reálných vydání bylo prakticky nerealizovatelné. Zkoumanými jevy v rámci naší analýzy budou témata článků, zdroje informací a přítomnost etnických stereotypů v textech.

4 OBSAHOVÁ ANALÝZA KOMUNIKÁTŮ

Následující kapitolu věnujeme samotné obsahové analýze komunikátů, v nichž se objevila informace o českých muslimech či muslimech v České republice a interpretujeme její výsledky.

Náš výzkum byl zaměřen na články, jež se tematikou dotýkaly muslimů v České republice či českých muslimů, a jež byly uveřejněny v českých periodících *Mladá fronta Dnes* a *Lidové noviny*. Sledovaným obdobím byl každý druhý rok, a to od roku 1999 po rok 2013. Jmenovitě se tedy jedná o rok 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2011 a 2013.

Zkoumané texty jsme získali pomocí databáze Anopress, přičemž klíčovými slovy pro výběr článků z databáze byla slova muslim, islam a islám, a to vzhledem ke skutečnosti, že vyhledávání databáze rozlišuje zadání klíčových slov dle diakritiky.

Náš výzkum byl omezen pouze na texty, neboť součástí článků uložených v databázi nejsou fotky a obrázky. Jedná se o jedno z omezení našeho výzkumu, neboť je možné, že nám takto unikly texty, jež k muslimům odkazují, nikoliv však explicitně. Fakt, že se o muslimy jedná, totiž může čtenáři v některých případech napovědět pouze obrazový doprovod. Součástí přepisů databáze jsou ovšem popisky fotografií.

V rámci naší obsahové analýzy jsme zkoumali všechny texty věnující se muslimům v České republice. Pro potřeby naší analýzy jsme nerozlišovali žánrové zařazení textů, tedy ani, zda se jedná o žánry zpravodajské či publicistické. Do analýzy jsme navíc zařadili jak texty redakční, tak i texty napsané odborníky či významnými osobnostmi, které se listy rozhodli otisknout, včetně dopisů čtenářů, přičemž mezi autory dopisů patří jak zástupci široké veřejnosti a odborníci, tak i představitelé muslimů.

Zvláštní důraz jsme ale kladli rozhovorům, které zkoumaným celostátním deníkům poskytli muslimové. Zajímalo nás, jakou osobu, která je vyznáním muslim/ka, dané redakce v průběhu let požádaly o rozhovor, u jaké příležitosti byly poskytnuty, a jakého tématu se takové rozhovory týkaly. Za rozhovor jsme přitom považovali takové texty, u nichž je možné identifikovat otázky autora a odpovědi zpovídáné osoby. Zařazeno zde tedy může být jak interview zpravodajské, tak i publicistické.

Největším problémem, na který jsme narazili při sběru dat, a zároveň velkým omezením celé následné analýzy, je skutečnost, že některé články zanesené v databázi, se v ní objevují několikrát, a to nejčastěji dvakrát až třikrát. Články můžeme označit za téměř totožné, liší se

však často počtem slov (ačkoliv rozdíl není signifikantní), mutací, ve které byly publikovány, datem publikování či stranou, na které byly otištěny.

Bylo tedy zapotřebí zvážit, zda do analýzy zařadit i tyto komunikáty objevující se v databázi vícekrát, a to s ohledem na to, abychom se vyhnuli zkreslení výsledků námi provedené analýzy.

Abychom se vyhnuli domněnkám, z jakého důvodu jsou některé články v databázi zavedeny několikrát, obrátili jsme se s žádostí o vysvětlení tohoto jevu na obchodní oddělení poskytovatele databáze Anopress IT, a.s. Ukázkovým příkladem nám přitom byl článek *Lidovci asi mají „okurku“* autorky Terezy Strnadové publikovaný 28. 7. v deníku *Mladá fronta Dnes* v mutaci pro Jižní Moravu a Brno. Zástupci obchodního oddělení databáze Anopress IT má pro tento jev dvojí vysvětlení:

- a) vydavatelé zadali jednu verzi vydání listu, kterou následně aktualizovali – dle obchodního oddělení Anopress IT tak mohou na stejném území vyjít i dvě různá vydání v jeden den;
- b) v celém Jihomoravském kraji byl zařazen článek na určité straně, pouze brněnská mutace se rozhodla zařadit jej na stranu jinou, do jiné rubriky ad., článek se tak v databázi objeví dvakrát;
- c) zároveň byla odmítnuta možnost, že by se stejný článek objevil v listu dvakrát.

Takovéto články jsme z analýzy tedy nevyřazovali, neboť nemáme efektivní nástroje, které by nám pomohly rozhodnout, který z článků ponechat a který z analýzy vyřadit a všechny takové články byly reálně publikovány. V rámci naší analýzy jsme se však nechtěli omezit pouze na vydání v rámci jedné mutace, neboť bychom se tak připravili o mnoho článků vydaných sledovanými deníky v daném období. Ani vyřazení takových článků by ovšem nezajistilo věrnější představu o počtu publikovaných článků, a to z důvodu široce nastaveného výzkumného období. Způsob zadávání textů do databáze, a můžeme se domnívat, že i vydavatelská strategie zvolených deníků, se totiž v průběhu let lišili (a to nejen díky změně vlastníků Lidových novin). V každém roce tak můžeme narazit na jiné rozdělení mutací, a to v rámci každého z deníků.

4.1 Četnost textů informujících o muslimech v České republice

Mezi zkoumané články jsme se po důkladném rozvážení rozhodli nezařadit takové, které se obracely k muslimům v Evropě, aniž by se zmiňovaly o situaci v České republice. K tomuto rozhodnutí přispěl fakt, že takových komunikátů bylo v posledních patnácti letech publikováno velké množství, identifikovat však, jaké země měl autor, který je v článku souhrnně označil jako Evropa, na mysli, by bylo velmi obtížné. Důležitým poznatkem je pak skutečnost, že do takového souhrnného označení nezahrnoval automaticky Českou republiku. To můžeme doložit například na následujícím článku, který jsme vybrali jako zástupce těchto textů, který vyšel v *Lidových novinách* v roce 2001:

„Počet muslimů v EU se do deseti let zdvojnásobí

Soud v Nizozemsku - Islámský radikál byl potrestán za vraždu Theo van Gogha

PRAHA V Evropské unii žije v současné době kolem 20 milionů muslimů, podle některých předpovědí se ale jejich počet do deseti let zdvojnásobí. Nejvíce muslimů je nyní ve Francii (asi pět milionů), Německu (více než tři miliony), Británii (přes 1,5 milionu), Španělsku, Itálii a Nizozemsku (přibližně po jednom milionu). V případě podílu muslimů na celkové populaci v jednotlivých evropských zemích se však situace mění. Francii, kde tvoří tato komunita sedm až osm procent populace, sice zůstává prvenství, druhou největší muslimskou populaci má však se šesti procenty Nizozemsko. V Británii tvoří muslimové - stejně jako v Dánsku a Švédsku - celkem tři procenta obyvatel. V Česku tvoří muslimové asi 0,03 procenta obyvatel.

Počátky muslimské populace ve Francii souvisí s kolonizací Alžírsko touto zemí. Již ve 20. letech minulého století žily ve Francii stovky tisíc muslimů. Velký příliv imigrantů z Alžírsko a dalších severoafrických kolonií Francii čekal po druhé světové válce, kdy kvůli potřebě poválečné rekonstrukce země představovali potřebnou pracovní sílu.

Zatímco ve Francii má nejvíce muslimů kořeny v severní Africe, v Nizozemsku jich největší počet pochází z Turecka (asi 35 procent) a také z Maroka (kolem 32 procent). V Británii potom vzhledem ke koloniální minulosti vynikají mezi muslimy v počtu Pákistánci (43 procent), Bangladéšané (17 procent) a Indové (devět procent).

OBRÁZEK

Muslimové v Evropě

celkový počet (% obyvatel)

Británie	1,5 milionu (3 %)
Španělsko	1 milion (2 %)
Švédsko	0,3 milionu (3 %)
Nizozemsko	1 milion (6 %)
Německo	3 miliony (4 %)
Francie	5 milionů (7 %)
Itálie	1 milion (2 %)

Počet muslimů v EU se do deseti let zdvojnásobí, Lidové noviny, 27. 7. 2005, s. 3, klt

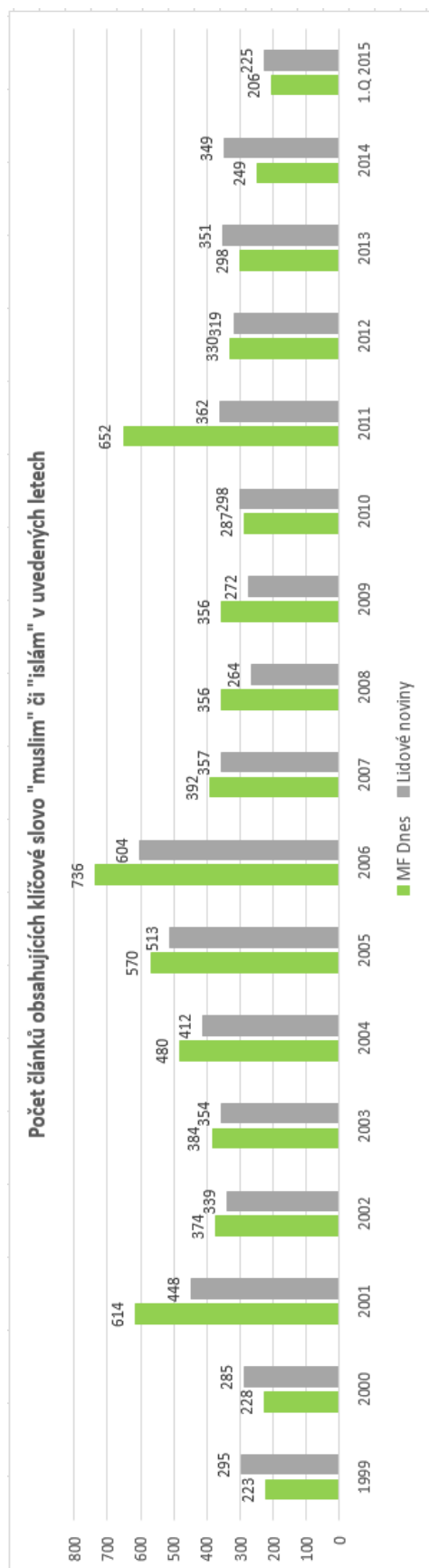
Do práce jsme zařadili i články, v jejichž případech jsme si museli vystačit pouze s odhadem, že osoby, o kterých texty hovoří, jsou vyznáním muslimové. Pokud taková informace nebyla explicitně uvedena ve zkoumaném komunikátu, rozhodovali jsme se na základě jména uvedených osob, jejich profesního zařazení, působení v konkrétní muslimské organizaci či země jejich původu.

Příkladem, kdy jsme zařadili články pouze na základě jména osoby uvedené v textu, jsou komunikáty informující o vystoupení umělce vystupujícího pod jménem Afrika Islam. Texty dále nepřinášejí žádné další informace o jeho osobě a nechávají tak prostor k domněnkám čtenářů o původu a náboženském vyznání umělce.

Jak lze vyčíst z výše popsaného, určení, zda komunikáty ve vybraných letech a periodických hovoří o muslimech v České republice, můžeme označit za poměrně náročné, z hlediska zajištění validity výzkumu však nezbytné, ačkoliv bylo zapotřebí vysoké časové investice. Přestože tedy Scherer (1998) tvrdí, že "...u tištěných médií musí stačit pohled na titulky nebo na perex článku nebo jen pouhé rychlé zběžné prolétnutí" a důkladné pročítání textů tak není potřeba (1998: 37), v průběhu vymezení výběrového souboru se ukázalo, že pro potřeby našeho výzkumu jsou tyto kroky esenciální.

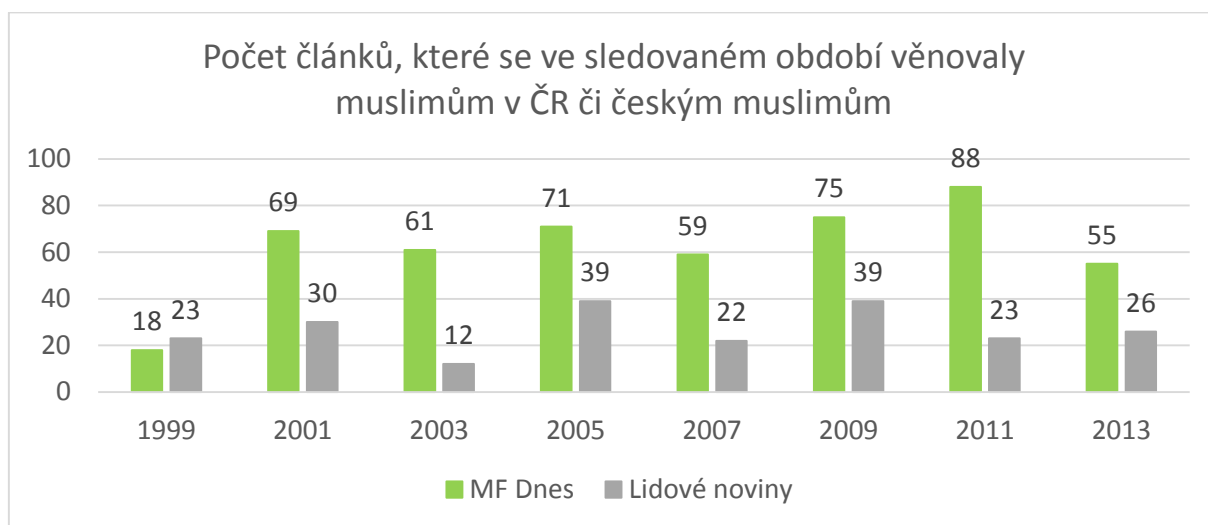
V průběhu patnácti let, tedy v letech 1999 až 2013, bylo v denících *Mladá fronta Dnes* a *Lidové noviny* otištěno 9803 článků obsahujících klíčové slovo islám či muslim. Deník *Mladá fronta Dnes* otiskl 5367 článků, což činilo 55 % celkového počtu. Deník *Lidové noviny* pak 4436 článků, což činilo zbývajících 45 % publikovaných textů.

Jak můžeme vidět v následujícím grafu, rok, ve kterém sledované deníky publikovaly nejvíce článků obsahujících klíčové slovo muslim či islám, byl rok 2006, kdy především v prvních měsících roku proběhla médii kauza Mohamedových karikatur.

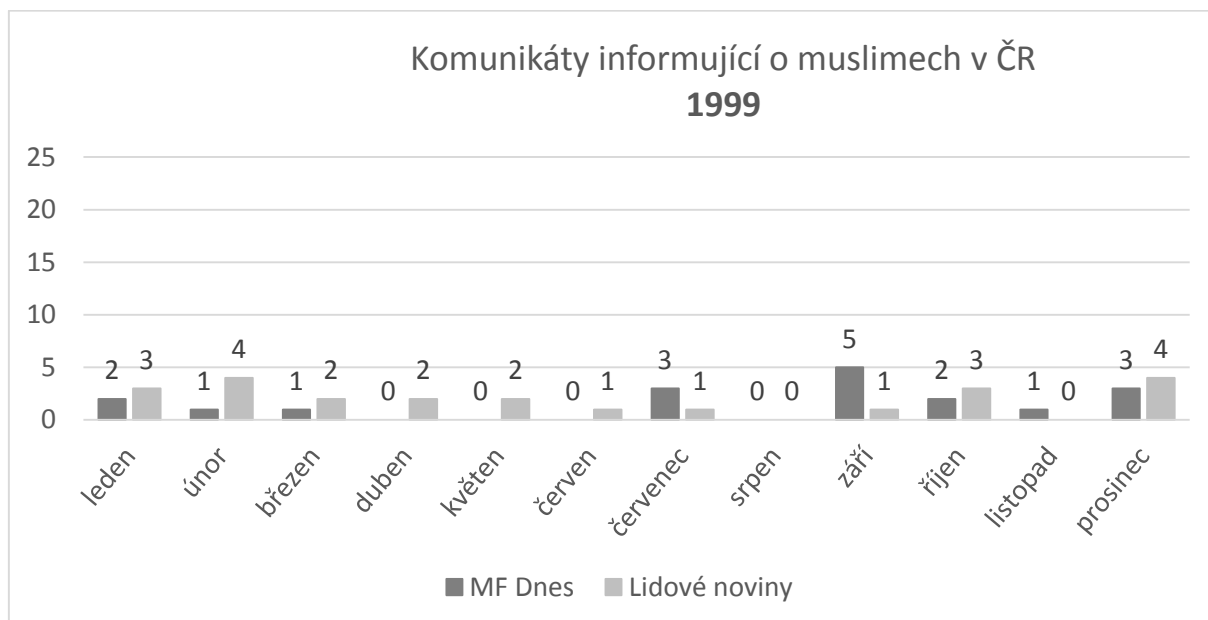
Graf 2: Počet článků obsahujících klíčové slovo „muslim“ či „islám“ v letech 1999 až 2015 (v tomto roce údaje pouze za první kvartál roku)

Po eliminaci článků dle výše popsaného klíče, jsme získali soubor 710 komunikátů, přičemž 496 z nich bylo publikováno v *Mladé frontě Dnes* a 214 na stránkách *Lidových novin*.

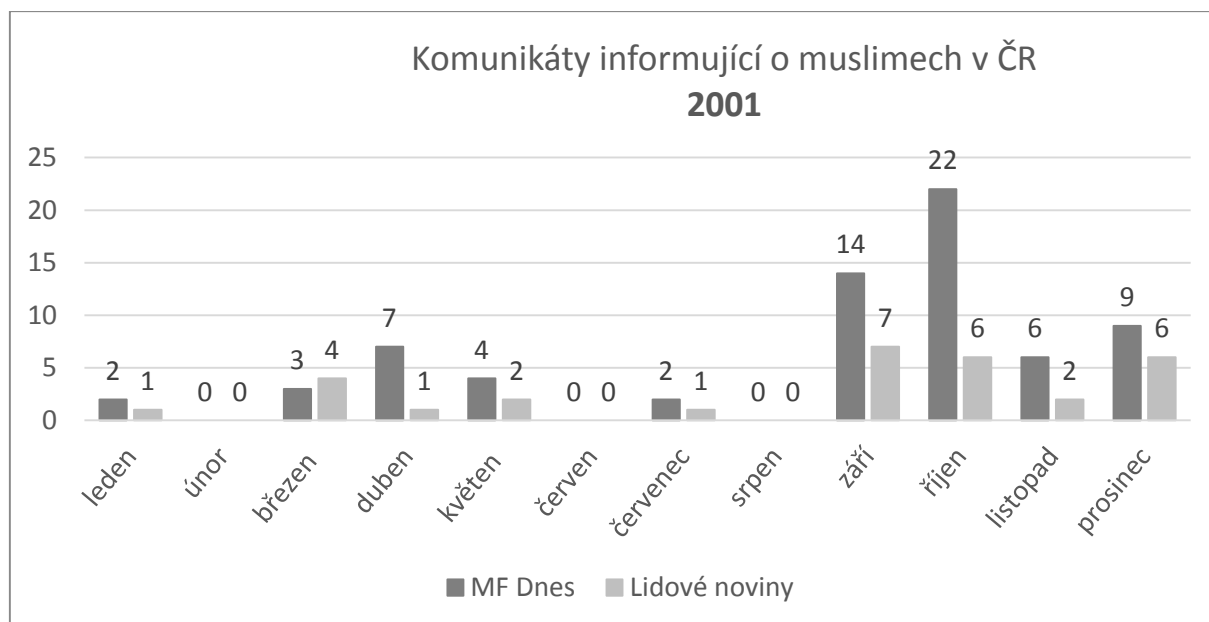
Graf 3: Počet článků, které se ve sledovaném období věnovaly muslimům v ČR či českým muslimům

Pro potřeby naší analýzy jsme proto zpracovali grafický přehled ukazující, jak se četnost komunikátů proměňovala v jednotlivých médiích v průběhu jednotlivých měsíců zkoumaných let. Četnost komunikátů věnující se muslimům v České republice se zvyšovala v reakci na události ve světě.

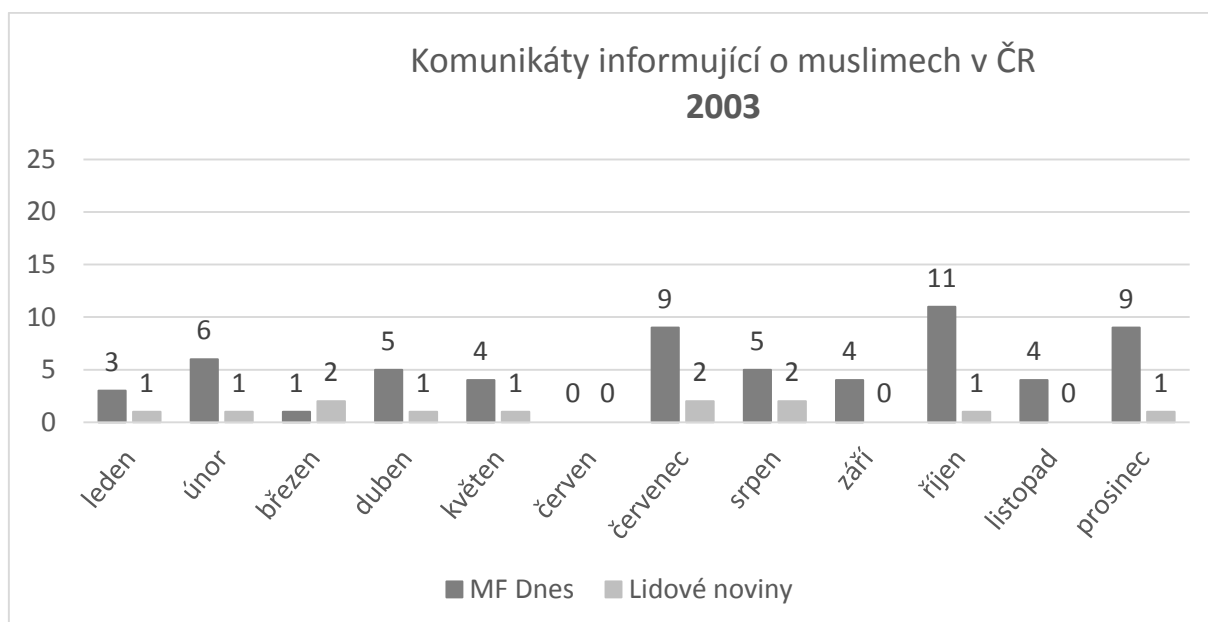
Graf 4: Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v r. 1999

V porovnání s rokem 1999 můžeme na grafu vypovídající o četnosti komunikátů v roce 2001 vidět rapidně zvýšený mediální zájem o témata spojená s muslimy v České republice v září a říjnu, a to v souvislosti s teroristickými útoky na Světové obchodní centrum ve Spojených státech amerických. V tomto roce také započala snaha médií přiblížit čtenářům život muslimů. Tuto skutečnost můžeme identifikovat na zvýšeném počtu článků vycházejících v prosinci, kdy se novináři dotazovali konkrétních muslimů, jakým způsobem slavili Vánoce.

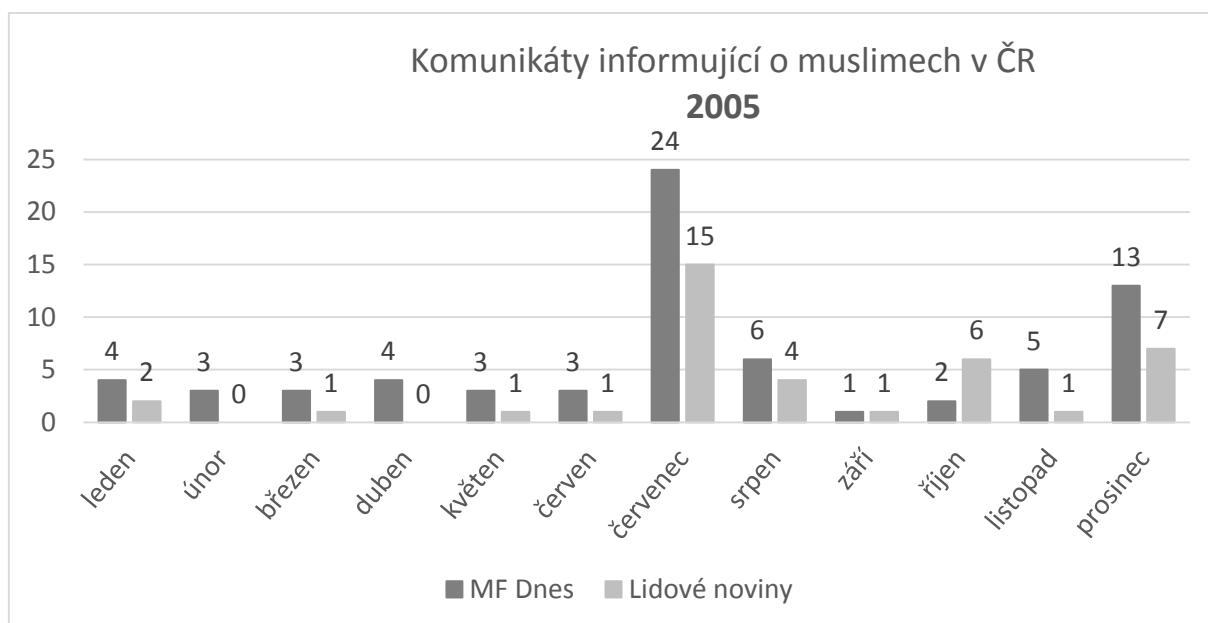

Graf 5: Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v r. 2001

Signifikantním v roce 2003 byl pro deník *Mladá fronta Dnes*, na rozdíl od deníku *Lidové noviny*, zvýšený zájem o otázky související s muslimy. Deník v této době však nerefletoval žádnou vážnou významnou kauzu.

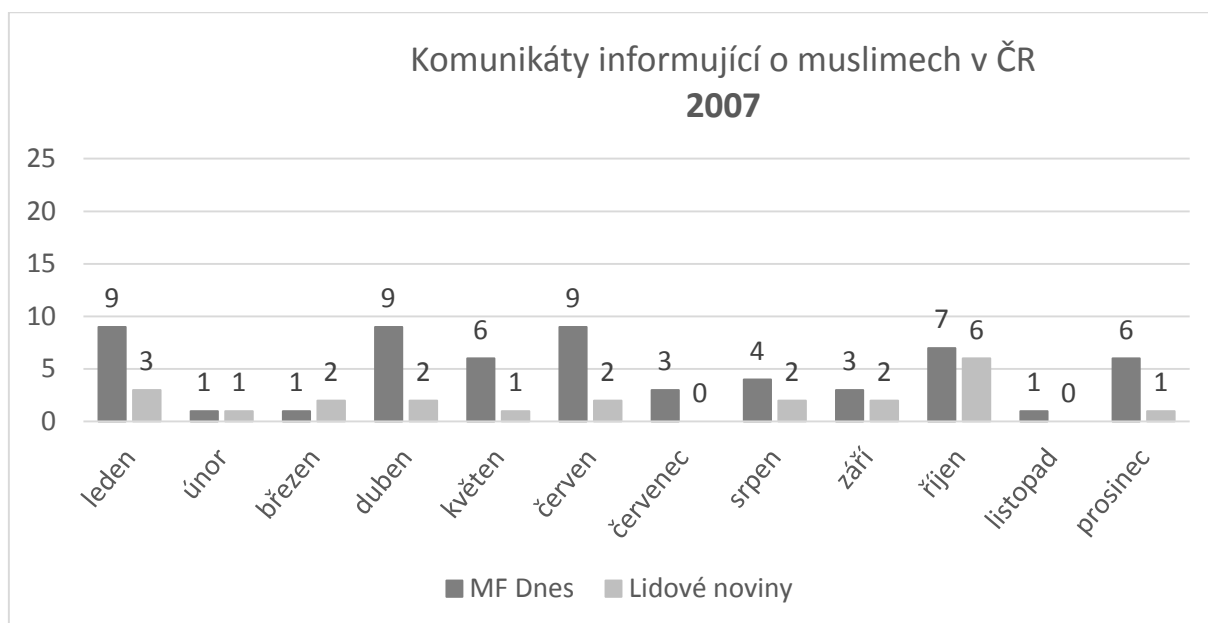
Graf 6: Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v r. 2003

Graf 7: Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v r. 2005

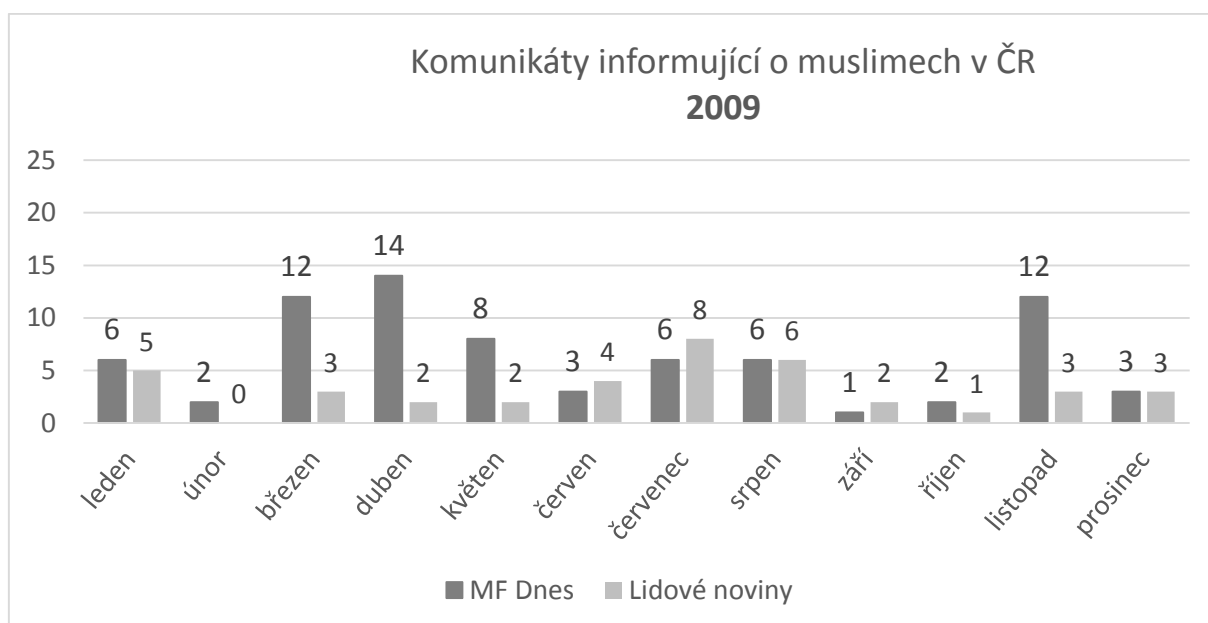
Zvýšenou četnost článků informujících o muslimech v České republice v červenci roku 2005 můžeme přisoudit teroristickým útokům v Londýně a následnému vyjádření muslima Samera Shehadena, pracovníka Islámského informačního centra, že si Britové „útoky zapříčinili sami“. V porovnání s ostatními vyjádřeními českých muslimů, jsou slova Samera Shehadena kontroverzní, což jim zajistilo reprodukci i čtenáři deníku. V rámci *Lidových novin* byla reflektována v průběhu měsíce července hned v 8 textech. V rubrice *Názory* byl následně

otištěn text Lukáše Lhořana jako mluvčího webu Islámské noviny, který upozornil, že názory vyjádřené Samerem Shehadenem neodpovídají názoru většiny muslimů.

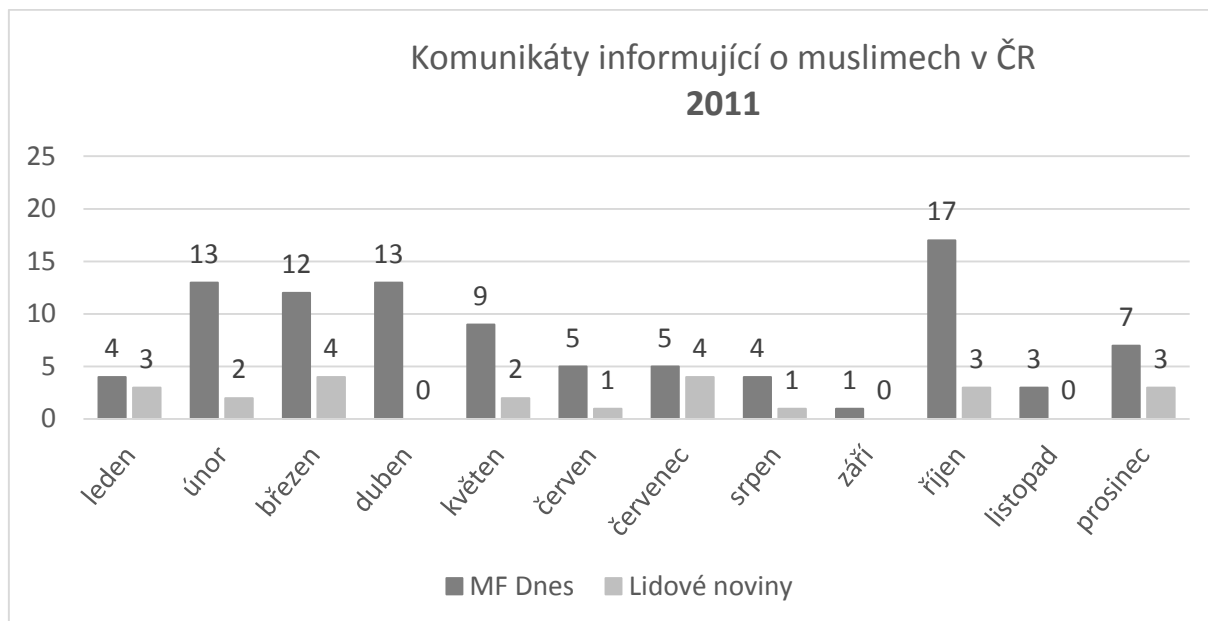

Graf 8: Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v r. 2007

V březnu a dubnu roku 2009 bylo otevřeno téma mešit v České republice. V listopadu bylo pak hlavním tématem článků o muslimech pozvání kontroverzního nizozemského politika Geerta Wilderse českými muslimy.

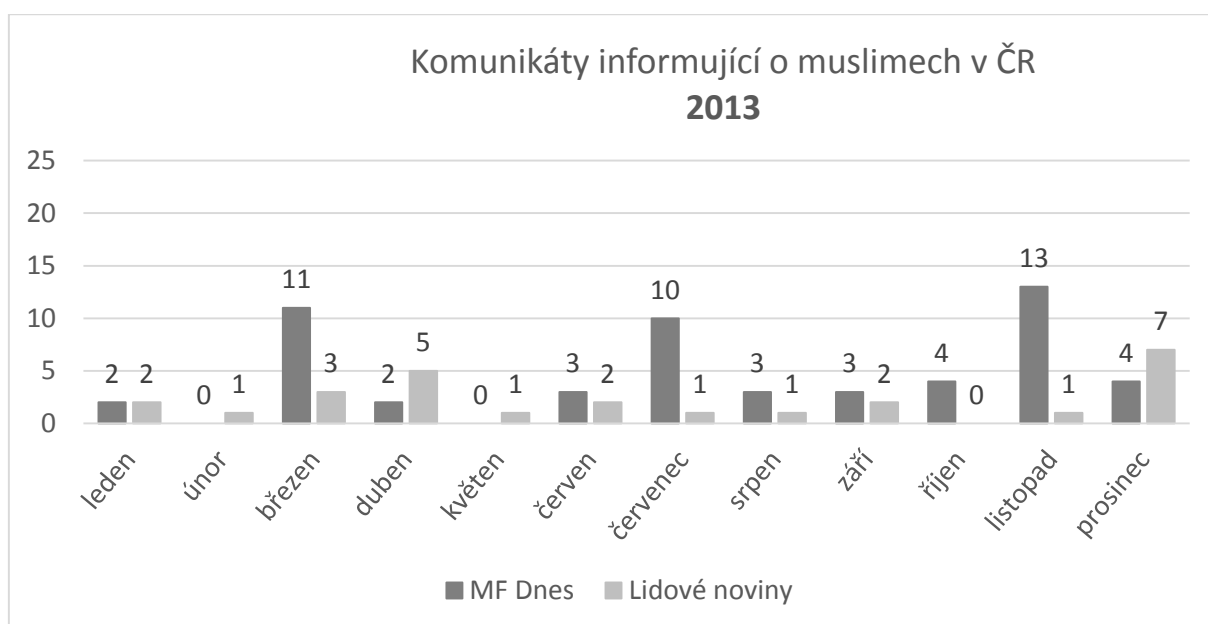

Graf 9: Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v r. 2009

Graf 10: Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v r. 2011

Vyšší četnost článků publikovaných v deníku *Mladá fronta Dnes* dotýkajících se muslimů v České republice na jaře roku 2011 byla ovlivněna událostmi v arabském světě. Přispěly k ní také rozhovory s významnými osobnostmi – muslimy – které se v Praze zúčastnily konference Forum 2000. V říjnu roku 2011 nebyla rostoucí četnost komunikátů zapříčiněna specifickým tématem.

Graf 11: Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v r. 2013

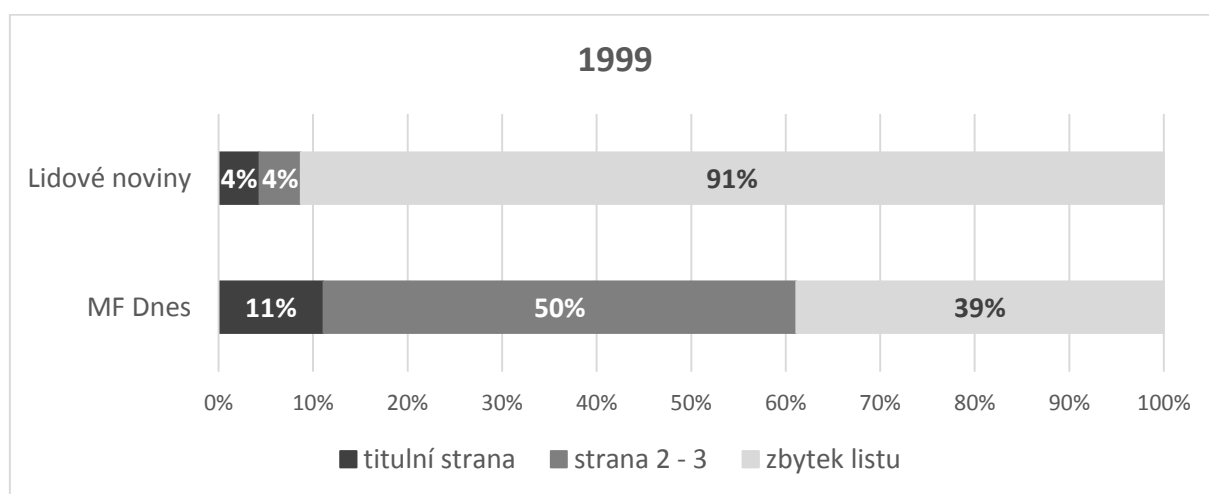
Tématem března roku 2013 byla učitelka v mateřské škole Iva Špírková, která konvertovala k islámu a začala nosit hidžáb i během své pracovní doby. V červenci vyvolal odezvu plán muslimů v Karlových Varech na postavení mešity. *Mladá fronta Dnes* při té příležitosti provedla anketu mezi obyvateli Brna, přičemž zazněly hlasy převážně proti mešitám v České republice.

4.2 Umístění komunikátů v periodicích

V rámci obsahové analýzy jsme sledovali, na jaké straně zkoumaných periodik byly umístěny komunikáty, jež vyhovovaly našim kritériím pro zařazení do analýzy. Zkoumali jsme tedy, jaký význam byl textům redakcí přisuzován. Vytvořili jsme tři kategorie, do kterých jsme zařazovali komunikáty dle jejich pozice v rámci listu. Texty mohly být dle našeho členění umístěny:

- a) na titulní straně,
- b) na straně 2 – 3,
- c) ve zbytku listu.

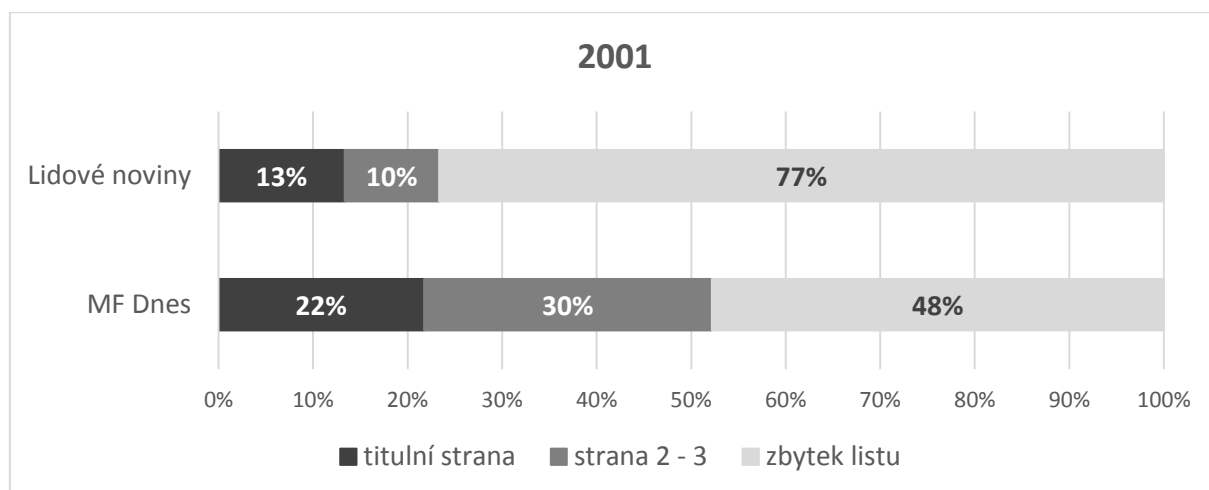
Naším předpokladem je, že na titulní straně listu jsou umístěny články, kterým byla redakcí daný den přisuzována nejvyšší důležitost, na straně druhé a třetí se pak objevují texty s nižší, stále však vysokou důležitostí. Zjištění této části analýzy jsme opět rozdělili dle sledovaných let.

Graf 12: Umístění článků v listu v roce 1999

Jak vyplývá z údajů zjištěných pomocí obsahové analýzy, *Mladá fronta Dnes* v roce 1999 umístila na první tři strany listu více než polovinu z celkového počtu příspěvků věnujících se muslimům v České republice (61 %, v absolutních číslech 11 příspěvků), zatímco *Lidové noviny* pouze 8 % příspěvků (v absolutním čísle 2).

Mladá fronta Dnes se v článcích na titulní straně věnuje organizátorům nelegálních transportů cizinců, mezi nimiž jsou i muslimové, přes české území¹⁵ a způsobu, s jakým přistupuje český muslim Vladimír Sáňka k vánočním svátkům¹⁶. Článek, který byl v *Lidových novinách* publikován na titulní straně, a který se muslimů dotýkal pouze okrajově, informoval o návrhu pražské židovské obce týkajícího se jedné ze soch na Karlově mostě¹⁷.

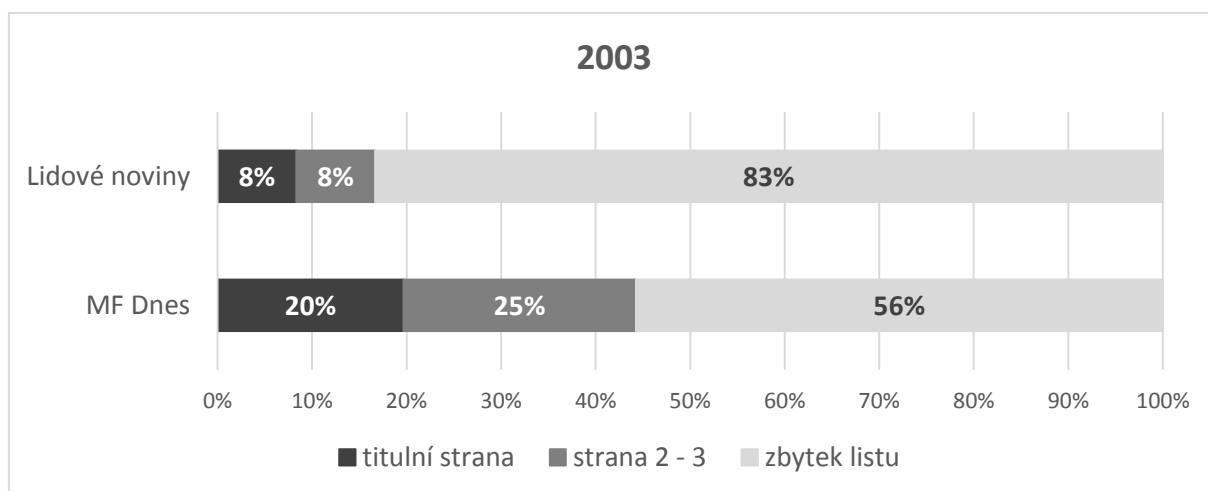
Graf 13: Umístění článků v listu v roce 2001

Jak dále vyplývá z údajů zjištěných pomocí provedené obsahové analýzy, *Mladá fronta Dnes* v roce 2001 opět umístila na první strany listu více než polovinu z celkového počtu příspěvků věnujících se muslimům v České republice (52 %, v absolutních číslech 36 příspěvků), zatímco *Lidové noviny* pak o 15 % příspěvků více než v roce 1999 (23 %, v absolutním čísle 7). Na titulní stránku *Mladé fronty Dnes* se dostaly především články reagující na teroristické útoky z 11. září, zatímco na titulní stránce *Lidových novin* se objevily články různých témat, mezi nimi zatčení uzbeckého disidenta Solicha.

¹⁵ Převaděči vysazují cizince na třech místech v regionu, MF Dnes, David Nesnídal, 1. 9. 1999, s. 1

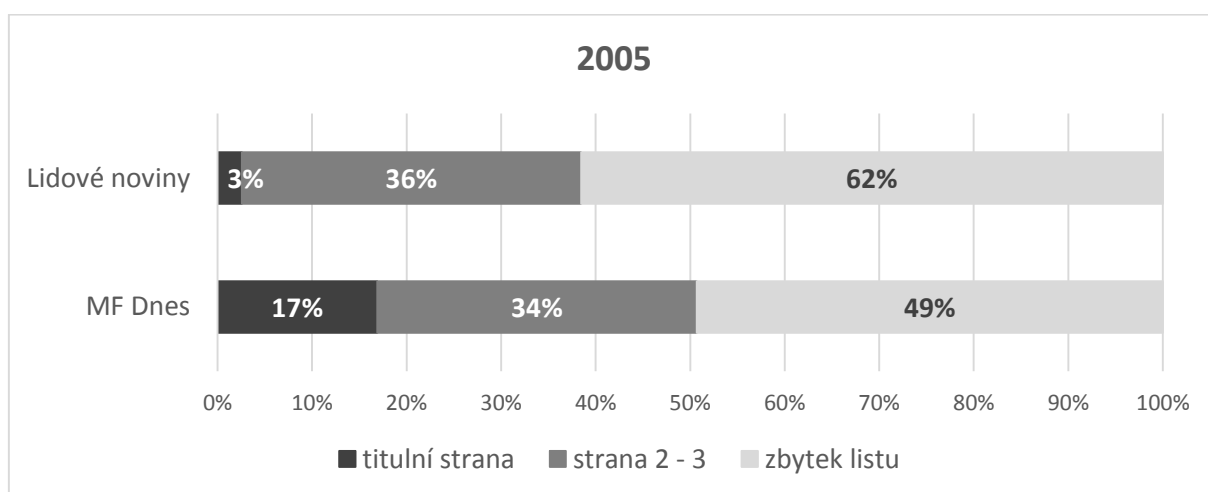
¹⁶ Vánoce jsou nadbytečné, říká muslim, MF Dnes, Ondřej Kučera, 13. 12. 1999, s. 1

¹⁷ Tabulka na Karlově mostě: lhostejnost, či tolerance, Lidové noviny, Martin C. Putna, 4. 10. 1999, s. 1

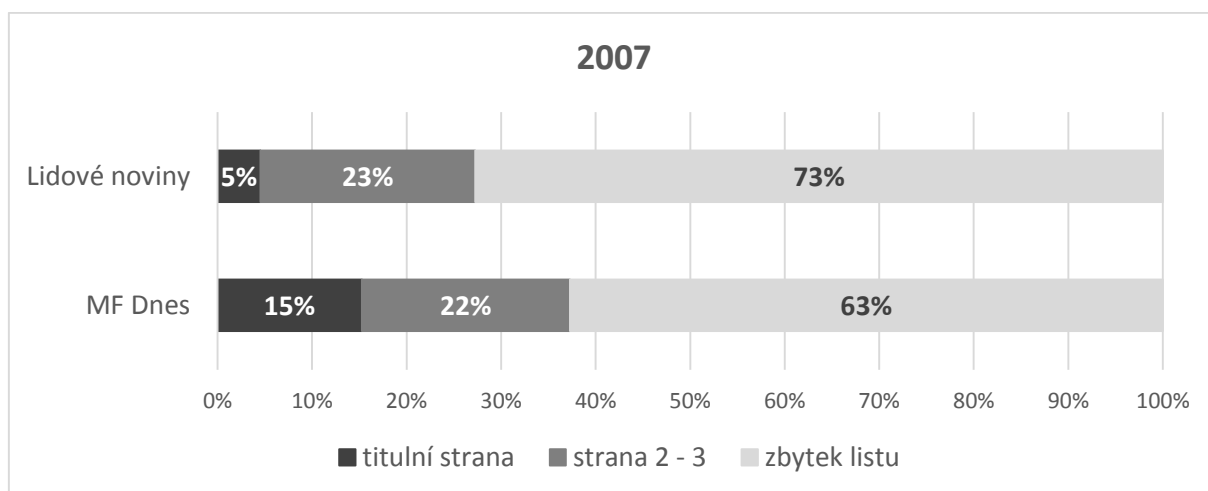
Graf 14: Umístění článků v listu v roce 2003

V roce 2003 umístila *Mladá fronta Dnes* na první strany listu 45% z celkového počtu příspěvků věnujících se muslimům v České republice (27 příspěvků z celkového počtu 61 příspěvků), zatímco *Lidové noviny* pak 16% (2 příspěvky z celkového počtu 12 příspěvků). Na předních stránkách *Mladé fronty Dnes* se přitom dostala do té doby „obyčejná témata“ všedního života muslimů.

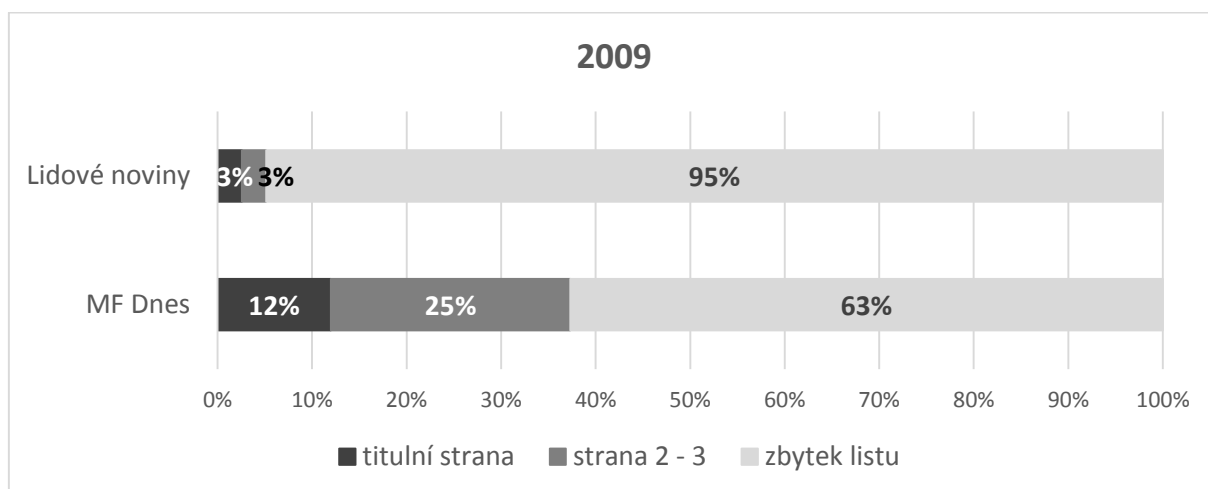
Graf 15: Umístění článků v listu v roce 2005

V roce 2005 umístila *Mladá fronta Dnes* na první strany listu 51 % z celkového počtu příspěvků věnujících se muslimům v České republice (36 příspěvků z celkového počtu 71 příspěvků), zatímco *Lidové noviny* pak 39% (15 příspěvků z celkového počtu 39 příspěvků).

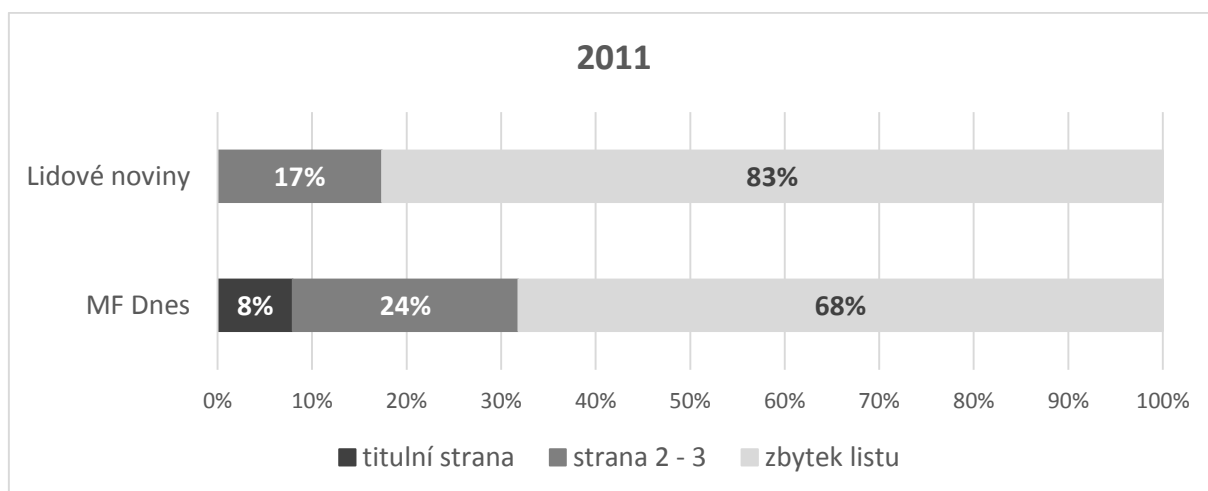
Graf 16: Umístění článků v listu v roce 2007

V roce 2007 umístila *Mladá fronta Dnes* na první strany listu 37 % z celkového počtu příspěvků věnujících se muslimům v České republice (22 příspěvků z celkového počtu 59 příspěvků), zatímco *Lidové noviny* pak 28 % (6 příspěvků z celkového počtu 22 příspěvků).

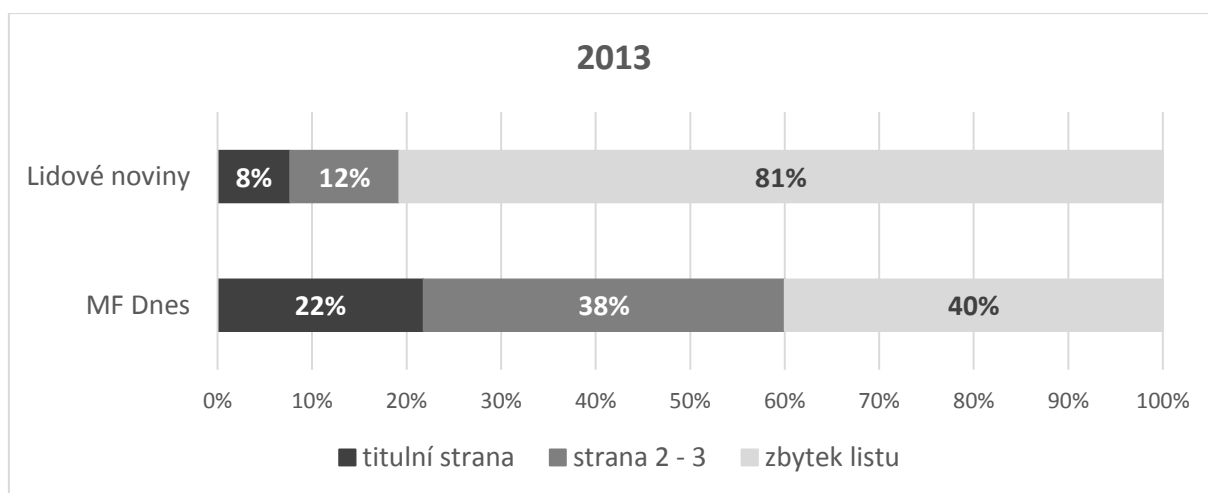
Graf 17: Umístění článků v listu v roce 2009

V roce 2009 umístila *Mladá fronta Dnes* na první strany listu 37 % z celkového počtu příspěvků věnujících se muslimům v České republice (36 příspěvků z celkového počtu 71 příspěvků), zatímco *Lidové noviny* pouze 6 % (28 příspěvků z celkového počtu 75 příspěvků).

Graf 18: Umístění článků v listu v roce 2011

V roce 2011 umístila *Mladá fronta Dnes* na první strany listu 32 % z celkového počtu příspěvků věnujících se muslimům v České republice (28 příspěvků z celkového počtu 88 příspěvků), zatímco *Lidové noviny* pak 17 % (4 příspěvky z celkového počtu 23 příspěvků).

Graf 19: Umístění článků v listu v roce 2013

V roce 2013 umístila *Mladá fronta Dnes* na první strany listu celých 60 % z celkového počtu příspěvků věnujících se muslimům v České republice (33 příspěvků z celkového počtu 55 příspěvků), zatímco *Lidové noviny* pak 20 % (5 příspěvků z celkového počtu 26 příspěvků).

Jak vyplynulo z výše provedených grafů, deník *Mladá fronta Dnes* dlouhodobě umisťoval vyšší počet příspěvků věnujících se či alespoň zmiňující muslimy na první tři strany.

4.3 Citované zdroje

V rámci naší obsahové analýzy jsme zjišťovali, jaké zdroje využívali autoři analyzovaných komunikátů při stavbě svých textů. Zjistíme tak, jaký prostor k vyjádření byl dáván muslimům v České republice a zda se daná praxe v průběhu let proměňovala. Zde považujeme za nutné připomenout, že zkoumáme všechny texty, které byly v listu publikovány, tudíž i takové, které nebyly vytvořeny redakcí. Jedná se často o texty odborníků a či zástupců organizací (včetně těch muslimských), ale také o dopisy, často stejných autorů, které byly zařazeny v rubrikách vyhrazených dopisům čtenářů. Zkoumání toho, kdo dostane prostor k vyjádření v rámci jednotlivých textů, považujeme za důležité již z toho důvodu, že autoři textů, ať již vědomě či nevědomě, vyjadřují stavbou textu svůj názor. Ten mohou zprostředkovat výběrem citací jednotlivých zdrojů i jejich zařazením v textu. [Karhanová, 2003]

V rámci této části obsahové analýzy jsme zkoumali výhradně přímé citace výpovědí, tedy takové, které byly odlišeny uvozovkami, případně kurzívou. Jedná se o takzvané zprostředkované názory, které „*prezentují postoj jedince či organizace prostřednictvím přímých citací, případně odkazem na určitou výpověď a dávají příjemcům prostor je interpretovat s ohledem na status mluvčího*“ [Sedláková 2007: 101].

Předpokladem, z něhož jsme vycházeli při zpracování této části analýzy, bylo:

- a) v textech se dominantně objevují mluvčí z řad nemuslimů,
- b) pokud jsou citováni muslimové, bude se jednat především o názory představitelů českých muslimských organizací.

Při vypracování této části výzkumu jsme se inspirovali jejím zpracováním ve výzkumu Kamily Karhanové [2003], která se zabývala specifickou podobou mediálního diskurzu o Romech týdeníku Respekt a v disertační práci Renáty Sedlákové [2007], která se věnovala obrazu Romů v televizním zpravodajství. V analýze jsme sledovali, v kolika případech byli citováni pouze představitelé nemuslimů a v kolika pouze představitelé muslimů. Pokud autor článku nepoužil citace, rozlišovali jsme, zda je tvůrcem textu muslim či nemuslim.

Pro kategorie citovaných zdrojů jsme zvolili pojmenování *muslimové* a *nemuslimové*, neboť věříme, že takto rozdělené kategorie nám pomohou lépe ukázat, jaký prostor v médiích

muslimové dostávali. Přitom v kategorii *nemuslim* mohou být zařazeni lidé jakéhokoliv náboženského vyznání či bez vyznání. Při určení, zda je mluvčí muslim, jsme vycházeli z informací v článku. Jako muslima jsme tedy identifikovali mluvčího, která byl takto označen, pocházel z muslimské země či jeho jméno naznačuje spojení s islámem (Mohamed, Afrika Islam ad.). V rámci této naší kategorizace mohlo dojít ke zkreslení, neboť daní mluvčí mohou být ve skutečnosti jiného vyznání. V tomto případě se musíme spokojit s předpokladem, že většinový čtenář mluvčího také identifikoval jako osobu islámského vyznání.

Citované zdroje	Celkem		MF Dnes		Lidové noviny	
	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost
Z řad muslimů i nemuslimů	6	15%	4	22%	2	9%
Pouze z řad nemuslimů	19	46%	8	44%	11	48%
Pouze z řad muslimů	9	22%	2	11%	7	30%
Žádný zdroj	7	17%	4	22%	3	13%
autor není muslim	7	17%	4	22%	3	13%
autor je muslim	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	41	100%	18	100%	23	100%

Tabulka 1: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 1999

Jak se ukázalo v tabulce zaznamenávající informační zdroje dle vyznání islámské víry, v roce 1999, převážná většina textů obsahovala citace pouze ze strany nemuslimů. Přitom v případě tohoto roku se potvrdila naše hypotéza, že pokud jsou v médiích citováni muslimové, jedná se převážně o představitele muslimských organizací.

Rok 1999	Celkem	MF Dnes	Lidové noviny
Citovaný zdroj	absolutní četnost	absolutní četnost	absolutní četnost
Z řad muslimů	19	6	13
představitelé muslimských organizací	8	3	5
řadoví muslimové	2	0	2
odborníci	1	0	1
zločinci, vězni, teroristé	0	0	0
teroristé	0	0	0
celebrity, osobnosti	0	0	0
média, knihy, dokumenty	1	0	1
zahraniční velvyslanci, politici, státní činitelé	4	1	3
zahraniční odborníci	1	1	0
zahraniční umělci	1	1	0
představitelé zahraničních musl. organizací	0	0	0
zahraniční osobnosti	0	0	0
nejmenovaný zdroj	1	0	1
Z řad nemuslimů	70	31	39
vládní představitelé (ministři, poslanci, politici)	8	7	1
řadoví občani	1	0	1
policie, bezp. složky, vězeňská služba, armáda	2	2	0
soudci, advokáti, státní zastupitelé	0	0	0
představitelé místní samosprávy	6	2	4
odborníci	15	2	13
neziskové organizace a sdružení	0	0	0
ne/vládní organizace pro uprchlíky, exulanty	5	2	3
cizinecká policie	6	6	0
umělci, osobnosti	3	0	3
hasičská a záchranná služba, zdrav.	0	0	0
novináři, moderátoři	0	0	0
představitelé školství	1	0	1
představitelé sportu	0	0	0
představitelé jiných náboj. organizací, církví	8	3	5
zločinci, vězni	0	0	0
knihy, médium, dokument	1	0	1
řadoví cizinci	0	0	0
zahraniční odborníci	1	1	0
zahraniční politici	5	4	1
nejmenovaný zdroj	0	0	0
zahraniční umělci, osobnosti	8	2	6
Celkem (z řad muslimů i nemuslimů)	89	37	52

Tabulka 2: Citované zdroje v roce 1999

Jak se ukázalo v tabulce zaznamenávající informační zdroje dle vyznání islámské víry, v roce 2001 převážná většina textů publikovaných v *MF Dnes* neobsahovala žádné citace. To bylo způsobeno především vyšší četností článků vyjadřujících názory jednotlivých autorů. Naše hypotéza, že v případě, kdy jsou citováni muslimové, jedná se převážně o představitele muslimských organizací, se potvrdila pouze v případě *Mladé fronty Dnes*.

Citované zdroje	Celkem		MF Dnes		Lidové noviny	
	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost
Z řad muslimů i nemuslimů	16	16%	12	17%	4	13%
Pouze z řad nemuslimů	26	26%	17	25%	9	30%
Pouze z řad muslimů	28	28%	17	25%	11	37%
Žádný zdroj	29	29%	23	33%	6	20%
autor není muslim	27	27%	21	30%	6	20%
autor je muslim	2	2%	2	3%	0	0%
Celkem	99	100%	69	100%	30	100%

Tabulka 3: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2001

Na rozdíl od roku 1999 žádala *Mladá fronta Dnes* o vyjádření především řadové muslimy. Tuto situaci si vysvětlujeme tak, že v období po útocích 11. září byl záměrem novinářů *Lidových novin* obracet se s žádostí o vyjádření k situaci také na řadové muslimy a přiblížit jejich každodenní život čtenářům.

Rok 2001	Celkem	MF Dnes	Lidové noviny
Citovaný zdroj	absolutní četnost	absolutní četnost	absolutní četnost
Z řad muslimů	46	26	20
představitelé muslimských organizací	17	13	4
řadoví muslimové	17	8	9
odborníci	0	0	0
zločinci, vězni, teroristé	0	0	0
teroristé	1	1	0
celebrity, osobnosti	0	0	0
média, knihy, dokumenty	3	2	1
zahraniční velvyslanci, politici, státní činitelé	6	2	4
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční umělci	0	0	0
představitelé zahraničních musl. organizací	2	0	2
zahraniční osobnosti	0	0	0
nejmenovaný zdroj	0	0	0
Z řad nemuslimů	113	81	34
vládní představitelé (ministři, poslanci, politici)	22	10	12
řadoví občané	29	26	3
policie, bezp. složky, vězeňská služba, armáda	4	4	2
soudci, advokáti, státní zastupitelé	6	3	3
představitelé místní samosprávy	8	8	0
odborníci	9	4	5
neziskové organizace a sdružení	1	1	0
ne/vládní organizace pro uprchlíky, exulanty	0	0	0
cizinecká policie	0	0	0
umělci, osobnosti	0	0	0
hasičská a záchranná služba, zdrav.	5	3	2
novináři, moderátoři	0	0	0
představitelé školství	5	5	0
představitelé sportu	0	0	0
představitelé jiných náboj. organizací, církví	10	9	1
zločinci, vězni	1	1	0
knihy, médium, dokument	2	1	1
řadoví cizinci	4	3	1
zahraniční odborníci	2	0	2
zahraniční politici	5	3	2
nejmenovaný zdroj	0	0	0
zahraniční umělci, osobnosti	0	0	0
Celkem (z řad muslimů i nemuslimů)	159	107	54

Tabulka 4: Citované zdroje v roce 2001

Citované zdroje	Celkem		MF Dnes		Lidové noviny	
	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost
Z řad muslimů i nemuslimů	12	16%	10	16%	2	17%
Pouze z řad nemuslimů	26	36%	21	34%	5	42%
Pouze z řad muslimů	13	18%	12	20%	1	8%
Žádný zdroj	22	30%	18	30%	4	33%
autor není muslim	20	27%	18	30%	2	17%
autor je muslim	2	3%	0	0%	2	17%
Celkem	73	100%	61	100%	12	100%

Tabulka 5: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2003

Jak se ukázalo v tabulce zaznamenávající informační zdroje dle vyznání islámské víry, v roce 2003, potvrdila se naše hypotéza a převážná většina textů obsahovala citace pouze ze strany nemuslimů. Ovšem hypotéza, že v případě, kdy jsou citováni muslimové, jedná se převážně o představitele muslimských organizací, se nepotvrdila, což bylo způsobeno vyšším zájmem *Mladé fronty Dnes* o zprostředkování osudů a názorů obyčejných muslimů.

Rok 2003	Celkem	MF Dnes	Lidové noviny
Citovaný zdroj	absolutní četnost	absolutní četnost	absolutní četnost
Z řad muslimů	29	26	3
představitelé muslimských organizací	5	5	0
řadoví muslimové	20	19	1
odborníci	0	0	0
zločinci, vězni, teroristé	0	0	0
teroristé	0	0	0
celebrity, osobnosti	0	0	0
média, knihy, dokumenty	1	1	0
zahraniční velvyslanci, politici, státní činitelé	0	0	0
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční umělci	1	0	1
představitelé zahraničních musl. organizací	1	1	0
zahraniční osobnosti	1	0	1
nejmenovaný zdroj	0	0	0
Z řad nemuslimů	91	77	14
vládní představitelé (ministři, poslanci, politici)	7	6	1
řadoví občani	23	20	3
policie, bezp. složky, vězeňská služba, armáda	11	8	3
soudci, advokáti, státní zastupitelé	6	4	2
představitelé místní samosprávy	5	5	0
odborníci	5	5	0
neziskové organizace a sdružení	0	0	0
ne/vládní organizace pro uprchlíky, exulanty	4	4	0
cizinecká policie	0	0	0
umělci, osobnosti	2	1	1
hasičská a záchranná služba, zdrav.	0	0	0
novináři, moderátoři	2	2	0
představitelé školství	3	3	0
představitelé sportu	4	4	0
představitelé jiných náb. organizací, církví	8	7	1
zločinci, vězni	2	2	0
kniha, médium, dokument	1	1	0
řadoví cizinci	2	0	2
zahraniční odborníci	1	1	0
zahraniční politici	2	1	1
nejmenovaný zdroj	3	3	0
zahraniční umělci, osobnosti	0	0	0
Celkem (z řad muslimů i nemuslimů)	120	103	17

Tabulka 6: Citované zdroje v roce 2003

Citované zdroje	Celkem		MF Dnes		Lidové noviny	
	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost
Z řad muslimů i nemuslimů	18	16%	14	20%	4	10%
Pouze z řad nemuslimů	22	20%	14	20%	8	21%
Pouze z řad muslimů	27	25%	18	25%	9	23%
Žádný zdroj	43	39%	25	35%	18	46%
autor není muslim	35	32%	18	25%	17	44%
autor je muslim	8	7%	7	10%	1	3%
Celkem	110	100%	71	100%	39	100%

Tabulka 7 : Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2005

V roce 2005 byla situace odlišná od roku 2003, neboť převládaly články, které neobsahovaly žádný citovaný zdroj. Důvodem pak byl vyšší počet textů vyhotovených čtenáři. Celkově bylo publikováno i deset textů zhotovených muslimy. Tyto texty pak obsahovaly vyjádření k útokům v londýnském metru a prvky odmítnutí násilí. Oba sledované deníky pak dávaly shodně stejný prostor jak představitelům muslimských organizací, tak řadovým muslimům.

Rok 2005	Celkem	MF Dnes	Lidové noviny
Citovaný zdroj	absolutní četnost	absolutní četnost	absolutní četnost
Z řad muslimů	62	47	15
představitelé muslimských organizací	23	18	5
řadoví muslimové	24	19	5
odborníci	0	0	0
zločinci, vězni, teroristé	3	1	2
teroristé	0	0	0
celebrity, osobnosti	3	3	0
média, knihy, dokumenty	0	0	0
zahraniční velvyslanci, politici, státní činitelé	5	4	1
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční umělci	3	1	2
představitelé zahraničních musul. organizací	0	0	0
zahraniční osobnosti	1	1	0
nejmenovaný zdroj	0	0	0
Z řad nemuslimů	77	59	18
vládní představitelé (ministři, poslanci, politici)	12	9	3
řadoví občani	3	3	0
policie, bezp. složky, vězeňská služba, armáda	11	8	3
soudci, advokáti, státní zastupitelé	5	3	2
představitelé místní samosprávy	1	1	0
odborníci	14	10	4
neziskové organizace a sdružení	0	0	0
ne/vládní organizace pro uprchlíky, exulanty	0	0	0
cizinecká policie	0	0	0
umělci, osobnosti	6	5	1
hasičská a záchranná služba, zdrav.	3	3	0
novináři, moderátoři	7	2	5
představitelé školství	1	1	0
představitelé sportu	2	2	0
představitelé jiných náboj. organizací, církví	9	9	0
zločinci, vězni	0	0	0
kniha, médium, dokument	2	2	0
řadoví cizinci	0	0	0
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční politici	1	1	0
nejmenovaný zdroj	0	0	0
zahraniční umělci, osobnosti	0	0	0
Celkem (z řad muslimů i nemuslimů)	139	106	33

Tabulka 8: Citované zdroje v roce 2005

V roce 2007 převážná většina textů publikovaných v *MF Dnes* uváděla citace zdrojů z řad nemuslimů, zatímco texty v *Lidových novinách* se neodkazovaly na žádný zdroj.

Citované zdroje	Celkem		MF Dnes		Lidové noviny	
	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost
Z řad muslimů i nemuslimů	13	16%	10	17%	3	14%
Pouze z řad nemuslimů	34	42%	26	44%	8	36%
Pouze z řad muslimů	8	10%	6	10%	2	9%
Žádný zdroj	26	32%	17	29%	9	41%
autor není muslim	22	27%	13	22%	9	41%
autor je muslim	4	5%	4	7%	0	0%
Celkem	81	100%	59	100%	22	100%

Tabulka 9: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2007

Texty *MF Dnes* pak citovaly zástupce řadových muslimů, *Lidové noviny* muslimských organizací.

Rok 2007	Celkem	MF Dnes	Lidové noviny
Citovaný zdroj	absolutní četnost	absolutní četnost	absolutní četnost
Z řad muslimů	24	19	5
představitelé muslimských organizací	7	3	4
řadoví muslimové	5	5	0
odborníci	1	1	0
zločinci, vězni, teroristé	2	2	0
teroristé	1	1	0
celebrity, osobnosti	3	3	0
média, knihy, dokumenty	0	0	0
zahraniční velvyslanci, politici, státní činitelé	1	1	0
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční umělci	1	1	0
představitelé zahraničních musl. organizací	1	0	1
zahraniční osobnosti	2	2	0
nejmenovaný zdroj	0	0	0
Z řad nemuslimů	93	74	19
vládní představitelé (ministři, poslanci, politici)	13	8	5
řadoví občani	6	6	0
policie, bezp. složky, vězeňská služba, armáda	14	9	5
soudci, advokáti, státní zastupitelé	1	0	1
představitelé místní samosprávy	6	5	1
odborníci	5	5	0
neziskové organizace a sdružení	10	10	0
ne/vládní organizace pro uprchlíky, exulanty	0	0	0
cizinecká policie	0	0	0
umělci, osobnosti	11	10	1
hasičská a záchranná služba, zdrav.	0	0	0
novináři, moderátoři	3	2	1
představitelé školství	6	5	1
představitelé sportu	3	3	0
představitelé jiných náb. organizací, církví	3	0	3
zločinci, vězni	0	0	0
kniha, médium, dokument	2	2	0
řadoví cizinci	2	2	0
zahraniční odborníci	1	1	0
zahraniční politici	1	0	1
nejmenovaný zdroj	3	3	0
zahraniční umělci, osobnosti	3	3	0
Celkem (z řad muslimů i nemuslimů)	117	93	24

Tabulka 10: Citované zdroje v roce 2007

Citované zdroje	Celkem		MF Dnes		Lidové noviny	
	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost
Z řad muslimů i nemuslimů	18	16%	13	18%	5	13%
Pouze z řad nemuslimů	36	32%	18	24%	18	46%
Pouze z řad muslimů	8	7%	4	5%	4	10%
Žádný zdroj	51	45%	39	53%	12	31%
autor není muslim	46	41%	34	46%	12	31%
autor je muslim	5	4%	5	7%	0	0%
Celkem	113	100%	74	100%	39	100%

Tabulka 11: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2009

Rok 2009	Celkem	MF Dnes	Lidové noviny
Citovaný zdroj	absolutní četnost	absolutní četnost	absolutní četnost
Z řad muslimů	26	17	9
představitelé muslimských organizací	16	11	5
řadoví muslimové	5	3	2
odborníci	0	0	0
zločinci, vězni, teroristé	3	2	1
teroristé	0	0	0
celebrity, osobnosti	1	1	0
média, knihy, dokumenty	0	0	0
zahraniční velvyslanci, politici, státní činitelé	1	0	1
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční umělci	0	0	0
představitelé zahraničních musl. organizací	0	0	0
zahraniční osobnosti	0	0	0
nejmenovaný zdroj	0	0	0
Z řad nemuslimů	103	65	38
vládní představitelé (ministři, poslanci, politici)	23	7	16
řadoví občani	32	27	5
policie, bezp. složky, vězeňská služba, armáda	4	3	1
soudci, advokáti, státní zastupitelé	4	4	0
představitelé místní samosprávy	10	8	2
odborníci	5	2	3
neziskové organizace a sdružení	3	2	1
ne/vládní organizace pro uprchlíky, exulanty	0	0	0
cizinecká policie	0	0	0
umělci, osobnosti	6	0	6
hasičská a záchranná služba, zdrav.	0	0	0
novináři, moderátoři	4	4	0
představitelé školství	2	2	0
představitelé sportu	0	0	0
představitelé jiných náboj. organizací, církví	1	1	0
zločinci, vězni	0	0	0
kniha, médium, dokument	0	0	0
řadoví cizinci	3	2	1
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční politici	1	0	1
nejmenovaný zdroj	3	3	0
zahraniční umělci, osobnosti	2	0	2
Celkem (z řad muslimů i nemuslimů)	129	82	47

Tabulka 12: Citované zdroje v roce 2009

V roce 2011 texty publikované ve sledovaných denících převážně neobsahovaly citace.

Citované zdroje	Celkem		MF Dnes		Lidové noviny	
	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost
Z řad muslimů i nemuslimů	12	11%	9	10%	3	13%
Pouze z řad nemuslimů	24	22%	19	22%	5	22%
Pouze z řad muslimů	31	28%	24	27%	7	30%
Žádný zdroj	44	40%	36	41%	8	35%
autor není muslim	32	29%	24	27%	8	35%
autor je muslim	12	11%	12	14%	0	0%
Celkem	111	100%	88	100%	23	100%

Tabulka 13: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2011

Rok 2011	Celkem	MF Dnes	Lidové noviny
Citovaný zdroj	absolutní četnost	absolutní četnost	absolutní četnost
Z řad muslimů	66	52	14
představitelé muslimských organizací	36	31	5
řadoví muslimové	13	8	5
odborníci	2	2	0
zločinci, vězni, teroristé	0	0	0
teroristé	0	0	0
celebrity, osobnosti	2	2	0
média, knihy, dokumenty	4	4	0
zahraniční velvyslanci, politici, státní činitelé	6	3	3
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční umělci	1	1	0
představitelé zahraničních musl. organizací	1	1	0
zahraniční osobnosti	1	0	1
nejmenovaný zdroj	0	0	0
Z řad nemuslimů	84	63	21
vládní představitelé (ministři, poslanci, politici)	16	10	6
řadoví občani	13	13	0
policie, bezp. složky, vězeňská služba, armáda	2	2	0
soudci, advokáti, státní zastupitelé	0	0	0
představitelé místní samosprávy	0	0	0
odborníci	17	11	6
neziskové organizace a sdružení	2	2	0
ne/vládní organizace pro uprchlíky, exulanty	6	0	6
cizinecká policie	0	0	0
umělci, osobnosti	8	8	0
hasičská a záchranná služba, zdrav.	0	0	0
novináři, moderátoři	0	0	0
představitelé školství	7	5	2
představitelé sportu	1	1	0
představitelé jiných náboj. organizací, církví	4	4	0
zločinci, vězni	5	4	1
knihy, médium, dokument	1	1	0
řadoví cizinci	0	0	0
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční politici	0	0	0
nejmenovaný zdroj	1	1	0
zahraniční umělci, osobnosti	1	1	0
Celkem (z řad muslimů i nemuslimů)	150	115	35

Tabulka 14: Citované zdroje v roce 2011

V roce 2013 obsahovaly texty z deníku *Lidové noviny* citace především z řad nemuslimů, zatímco texty *MF Dnes* převážně neuváděly žádný zdroj.

Citované zdroje	Celkem		MF Dnes		Lidové noviny	
	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost	absolutní četnost	relativní četnost
Z řad muslimů i nemuslimů	18	22%	10	18%	8	31%
Pouze z řad nemuslimů	25	31%	15	27%	10	38%
Pouze z řad muslimů	12	15%	8	15%	4	15%
Žádný zdroj	26	32%	22	40%	4	15%
autor není muslim	26	32%	22	40%	4	15%
autor je muslim	26	32%	0	0%	0	0%
Celkem	81	100%	55	100%	26	100%

Tabulka 15: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2013

Přítom prostor, který byl v textech dán představitelům muslimské obce i řadovým muslimům byl v případě obou deníků téměř vyrovnaný.

Rok 2013	Celkem	MF Dnes	Lidové noviny
Citovaný zdroj	absolutní četnost	absolutní četnost	absolutní četnost
Z řad muslimů	33	19	14
představitelé muslimských organizací	12	8	4
řadoví muslimové	12	7	5
odborníci	2	0	2
zločinci, vězni, teroristé	0	0	0
teroristé	0	0	0
celebrity, osobnosti	3	2	1
média, knihy, dokumenty	0	0	0
zahraniční velvyslanci, politici, státní činitelé	3	2	1
zahraniční odborníci	0	0	0
zahraniční umělci	0	0	0
představitelé zahraničních musl. organizací	0	0	0
zahraniční osobnosti	1	0	1
nejmenovaný zdroj	0	0	0
Z řad nemuslimů	112	67	45
vládní představitelé (ministři, poslanci, politici)	13	7	6
řadoví občani	32	28	4
policie, bezp. složky, vězeňská služba, armáda	4	0	4
soudci, advokáti, státní zastupitelé	8	0	8
představitelé místní samosprávy	15	12	3
odborníci	8	0	8
neziskové organizace a sdružení	3	1	2
ne/vládní organizace pro uprchlíky, exulanty	2	0	2
cizinecká policie	0	0	0
umělci, osobnosti	4	2	2
hasičská a záchranná služba, zdrav.	1	1	0
novináři, moderátoři	1	0	1
představitelé školství	6	6	0
představitelé sportu	7	7	0
představitelé jiných náboj. organizací, církví	2	2	0
zločinci, vězni	0	0	0
kniha, médium, dokument	2	0	2
řadoví cizinci	0	0	0
zahraniční odborníci	1	0	1
zahraniční politici	0	0	0
nejmenovaný zdroj	0	0	0
zahraniční umělci, osobnosti	3	1	2
Celkem (z řad muslimů i nemuslimů)	145	86	59

Tabulka 16: Citované zdroje v roce 2013

4.3.1 Shrnutí výsledků

Pokud porovnáme data, která jsme získali dílčími analýzami citovaných zdrojů v člancích informujících o muslimech v České republice, zjistíme, že převážně tyto texty neobsahovaly citaci žádného zdroje. Jednalo se přitom o texty z let 2001, 2005, 2009, 2011 a 2013. Autoři textů, které se odkazovaly na citované zdroje v letech 1999, 2003 a 2007, pak reflektovali názory mluvčích především z řad nemuslimů.

Zajímavým poznatkem však pro nás je, že texty, které obsahují názory mluvčích z obou námi definovaných kategorií, tedy muslimů i nemuslimů, nebyly početně dominantní ani v jednom ze sledovaných let. Tento jev může být způsoben jak vysokým počtem článků vyjadřujících názorové postoje autorů, ať už členů redakcí či jiných osobností, včetně čtenářů, kteří dostali v periodických prostor, tak nedostatečným ctěním pravidla vyváženosti informačních zdrojů.

rok	z řad muslimů i nemuslimů	pouze z řad nemuslimů	pouze z řad muslimů	žádný zdroj	
				autor NENÍ muslim	autor JE muslim
1999	6	19	9	7	0
2001	16	26	28	27	2
2003	12	26	13	20	2
2005	18	22	27	35	8
2007	13	34	8	22	4
2009	18	36	8	46	5
2011	12	24	31	32	12
2013	18	25	12	26	0

Tabulka 17: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry za celé sledované období

4.4 Tematické kategorie

Abychom byli schopni lépe zodpovědět, jakým způsobem byli zobrazováni muslimové dvěma zvolenými českými celostátními deníky, v rámci naší analýzy jsme zkoumali, do souvislosti s jakými tematickými kategoriemi byli v rámci analyzovaných textů dáváni, tedy jak byly články o muslimech tematicky rámovány.

Když mluvíme o tematických kategoriích, máme tím na mysli obecné tematické okruhy, nikoliv jednotlivá témata, kterých se v průběhu sledovaných let objevilo v analyzovaných médiích velké množství. Za účelem toho, abychom byli schopni přesněji zhodnotit, jak byly texty o muslimech tematicky zarámovány, rozhodli jsme se pro určení dvou rovin tematických kategorií každého analyzovaného textu. První rovina odpovídá tématu, jemuž se autor věnuje na úrovni celého textu. Druhá rovina pak odpovídá tomu, o čem informuje část textu (celý text v případě komunikátu ústředního, odstavec či věta v případě článku druhotného), která odkazuje k muslimům v České republice.

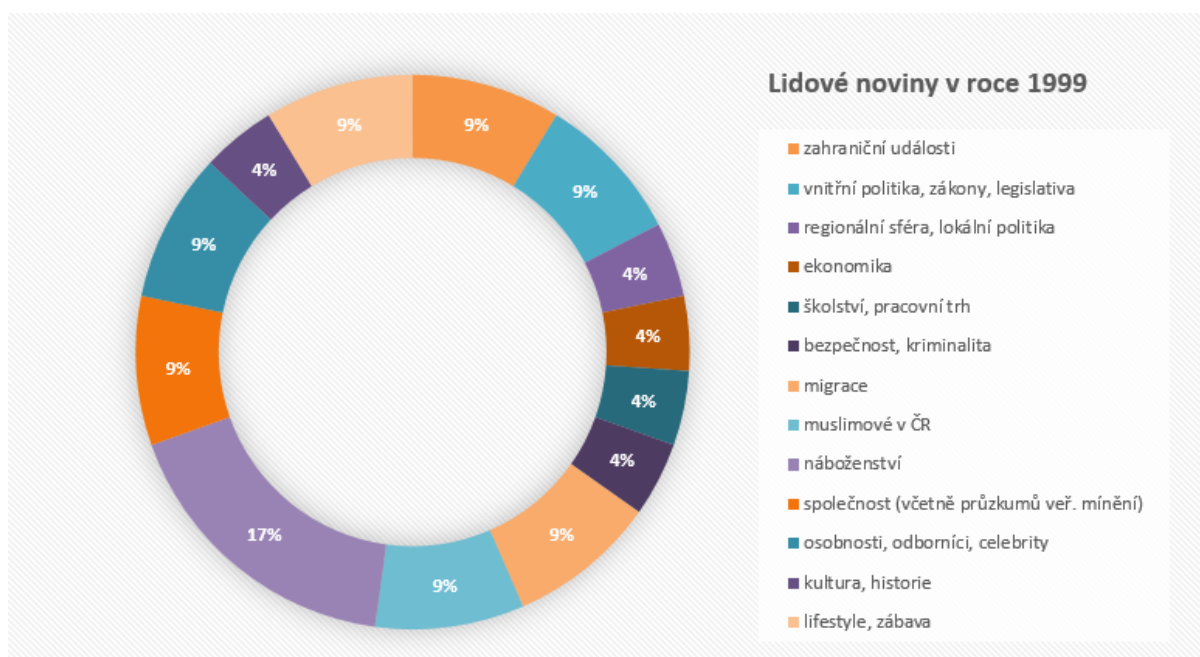
4.4.1 *Tematické kategorie na úrovni celého textu*

V tomto případě jsme jednotlivé texty kategorizovali na základě hlavního tématu, kterému se věnovaly, a to na úrovni celého textu. Texty v mnoha případech reflektovaly i témata další, každý komunikát jsme však zařadili pouze do jedné z kategorií, a to na základě tématu, které jsme identifikovali jako téma hlavní. Rozhodujícím pro identifikaci tematické kategorie nám byl titulok a perex článku, ale i vyznění textu na celé jeho úrovni.

- zahraniční události
- mezinárodní vztahy
- vnitřní politika, zákony, legislativa
- regionální sféra, lokální organizační záležitosti
- ekonomika
- zdravotnictví
- školství, pracovní trh
- sport
- bezpečnost, kriminalita

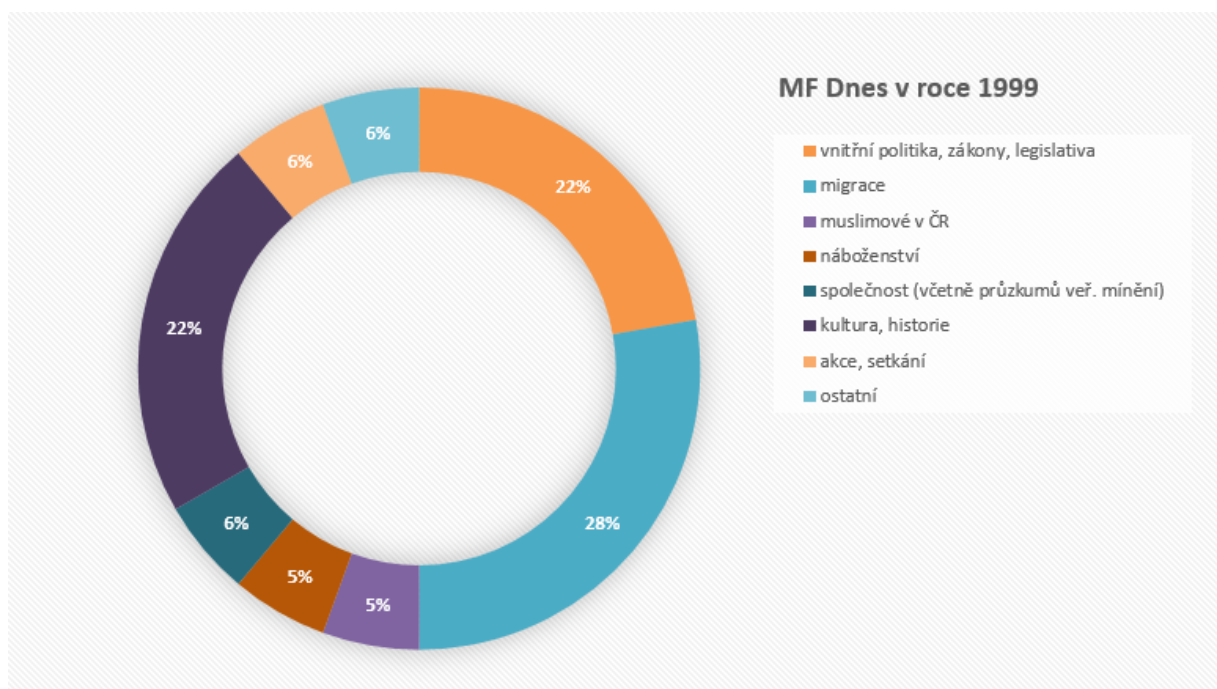
- terorismus
- migrace (imigranti, uprchlíci)
- muslimové v České republice
- náboženství
- společnost (společenská témata a otázky, průzkumy veřejného mínění ad.)
- významné osobnosti, odborníci, celebrity
- kultura a historie
- lifestyle, zábava
- akce, setkání
- významná data, svátky
- ostatní

Nejčastějším tématem v roce 1999 byla v deníku Lidové noviny témata dotýkající se náboženství. Články informovaly o diskusním setkání členů pracovní skupiny pro mezináboženský dialog, dokumentu s názvem Jednota a dialog: úkol i dar a návrhu vlády o registraci církví. I v tomto roce se objevily články dotýkající se primárně tématu muslimů v České republice, a to dva, což tvořilo devítiprocentní zastoupení tohoto tématu v souboru analyzovaných textů. Oba se pak zaměřily na islámské tradice.

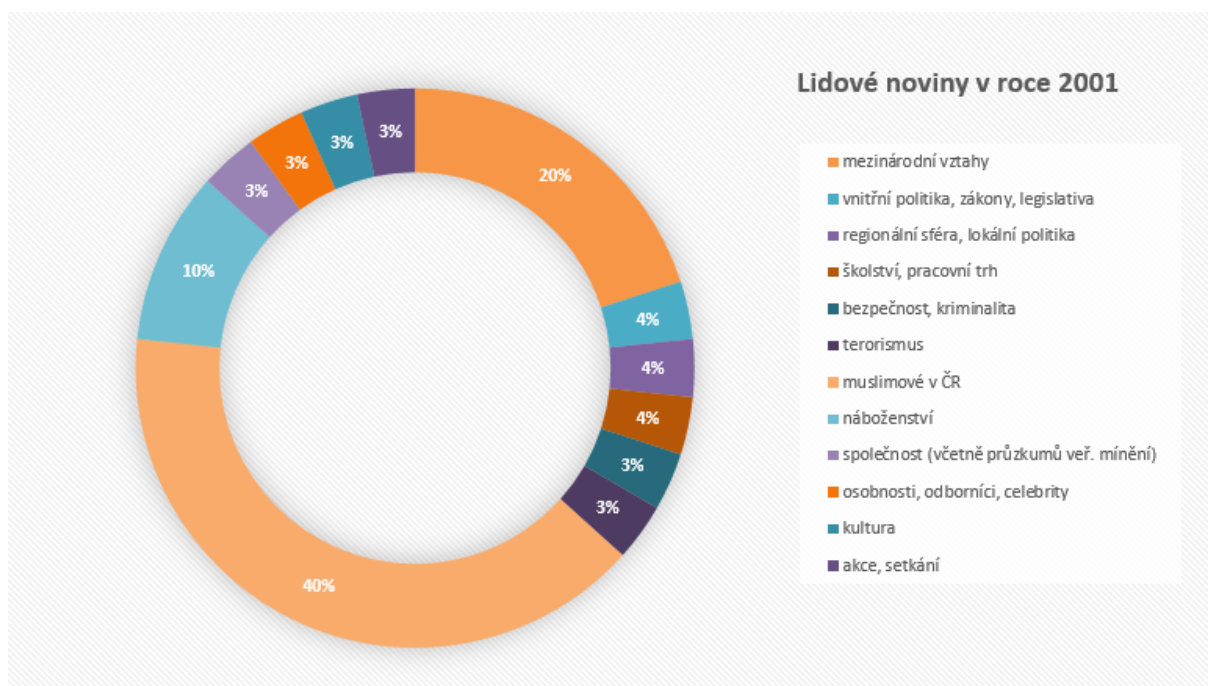

Graf 20: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 1999

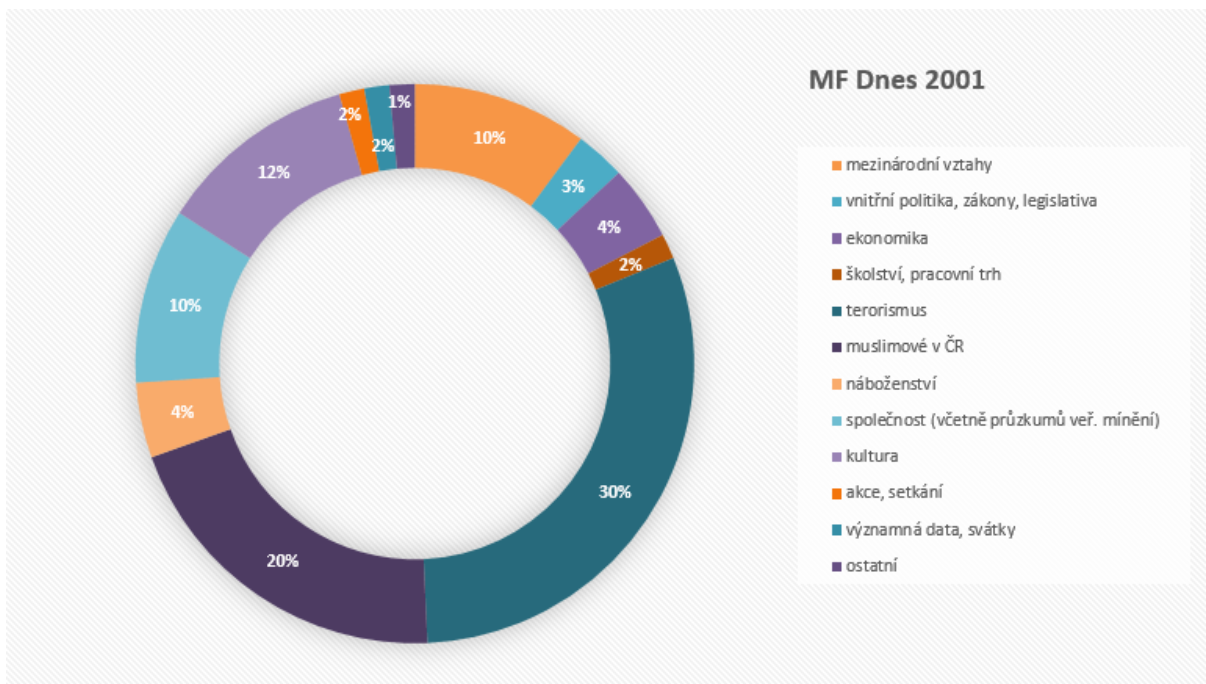
Na druhou stranu *Mladá fronta Dnes* se nejčastěji věnovala tématu migrace.

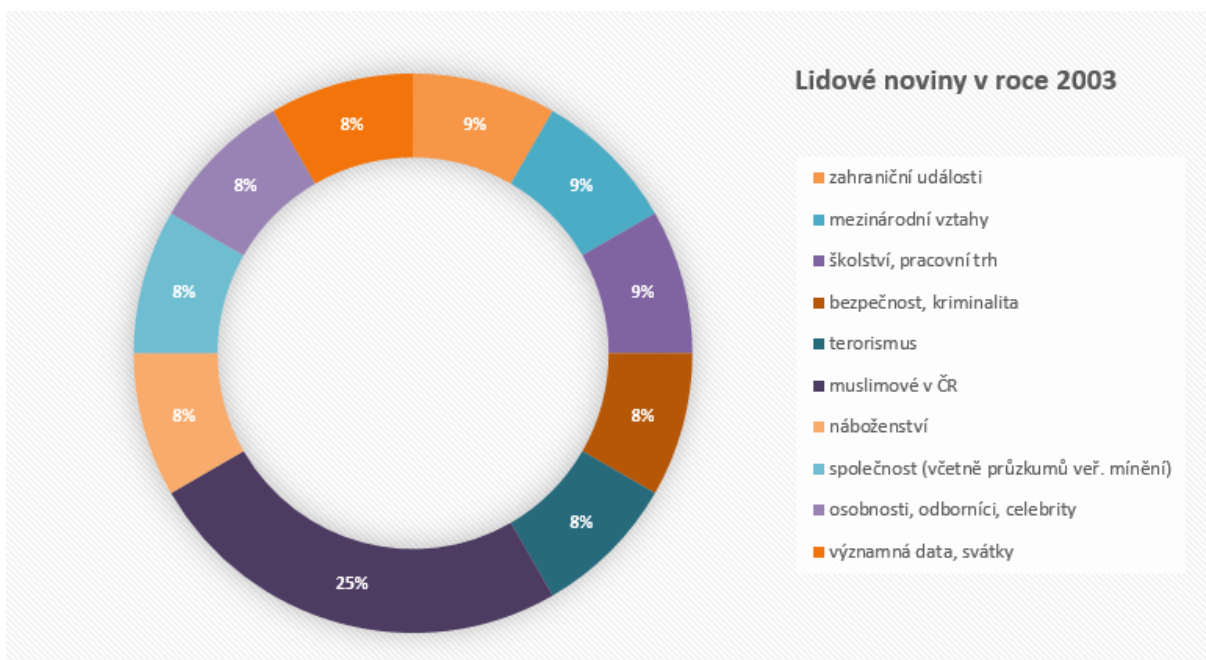
Graf 21: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 1999

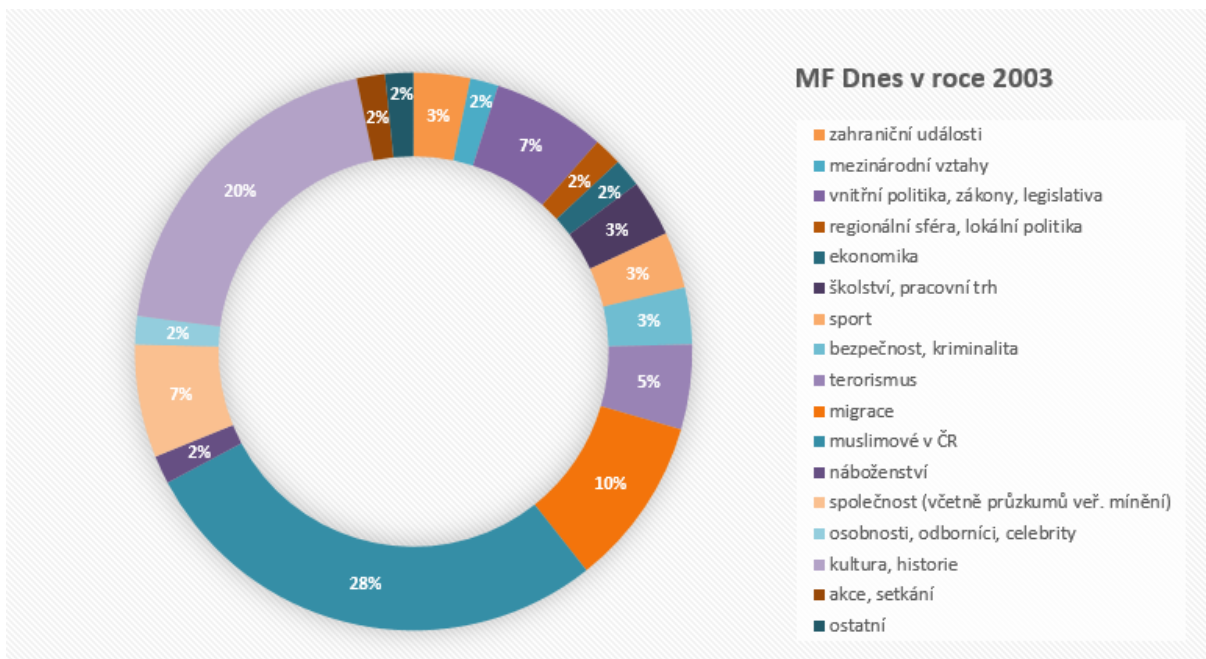
Graf 22: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2001

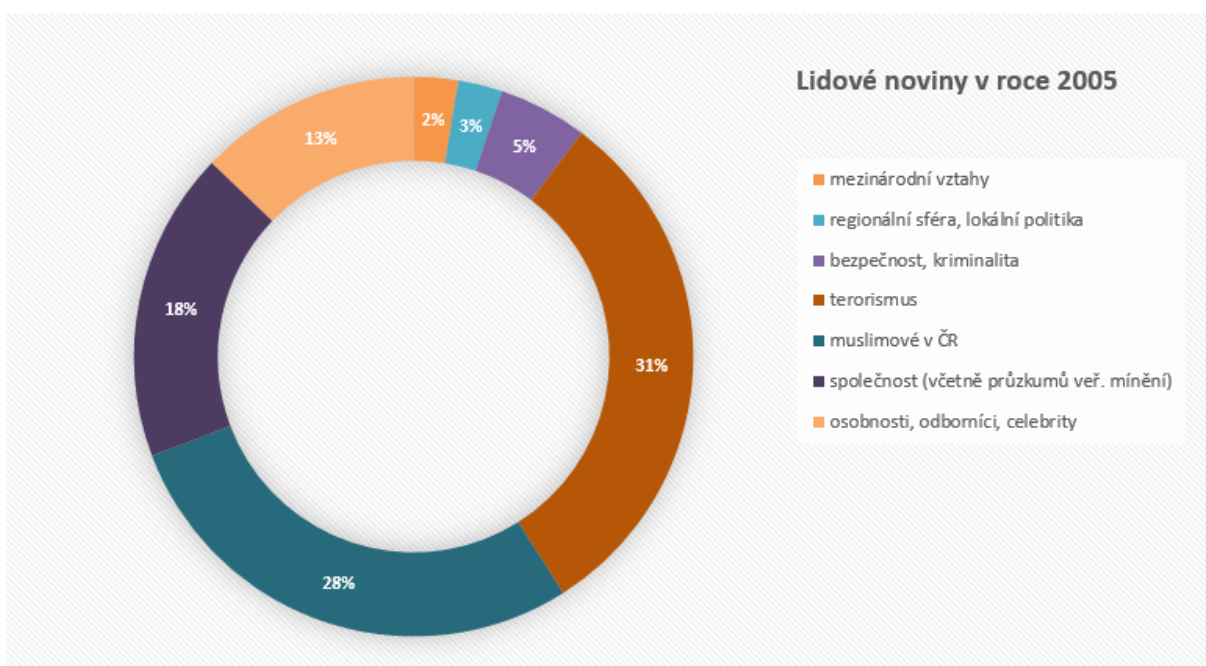
Graf 23: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2001

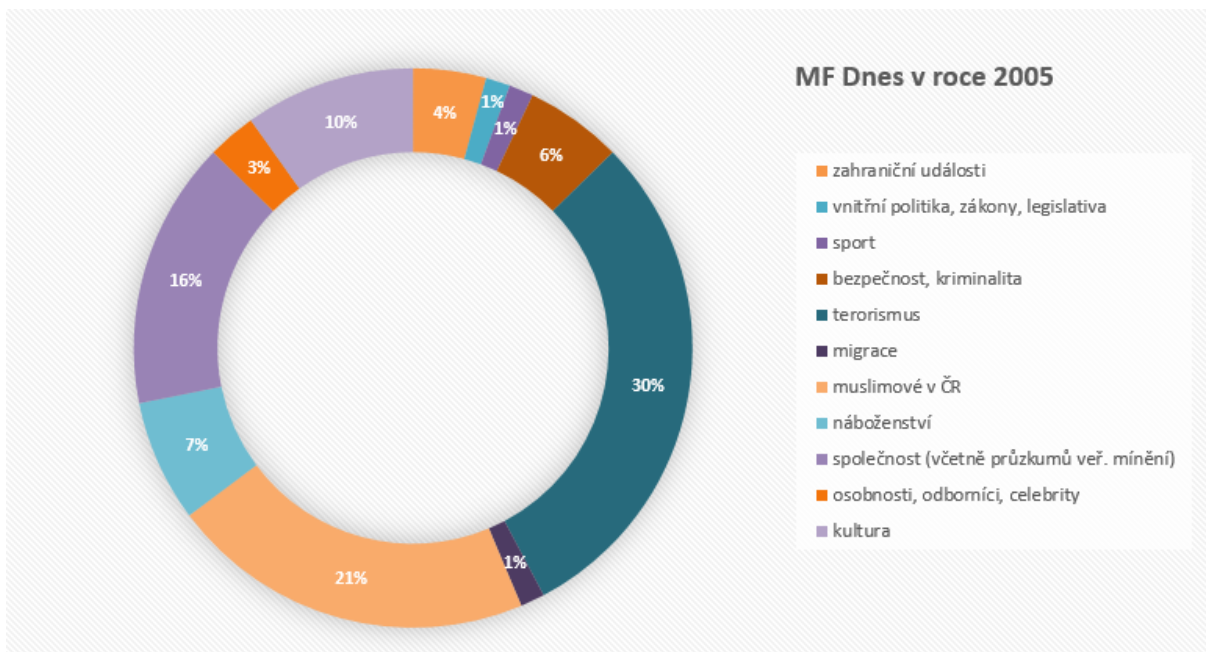
Graf 24: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2003

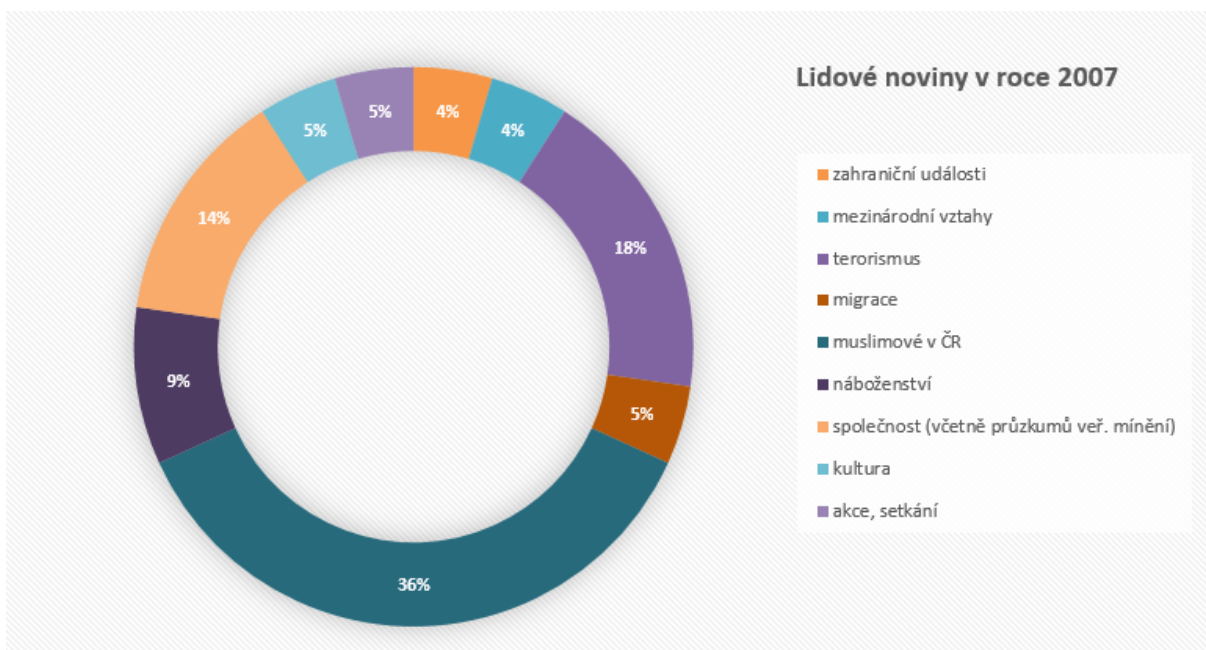
Graf 25: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2003

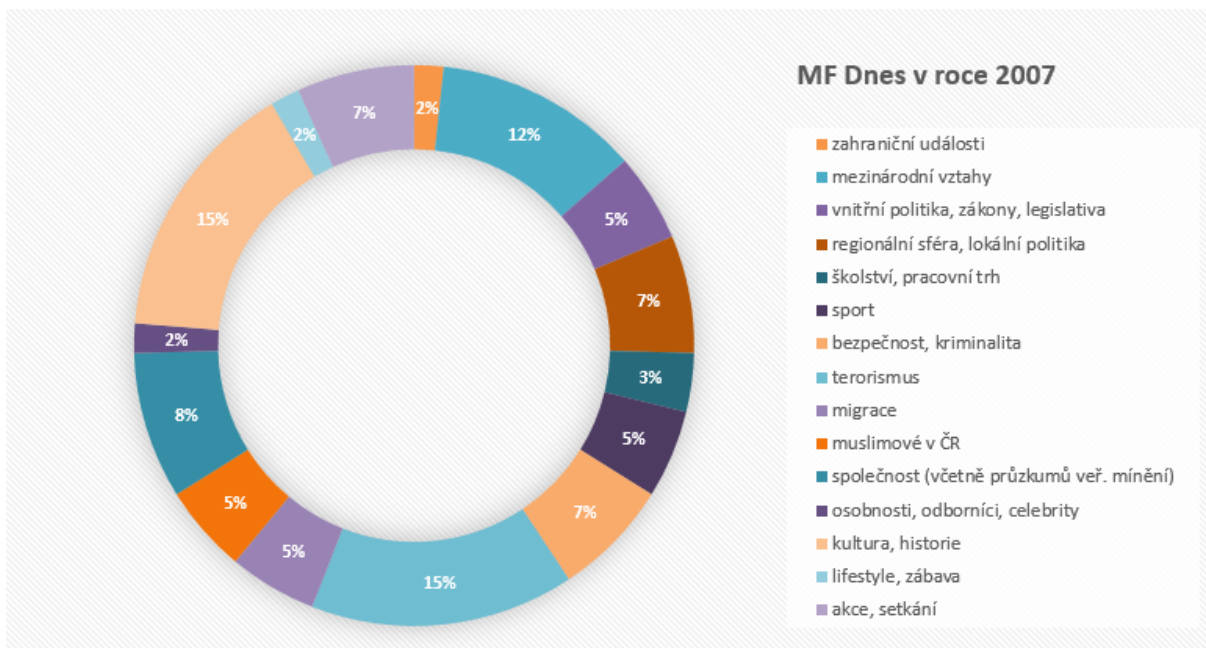
Graf 26: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2005

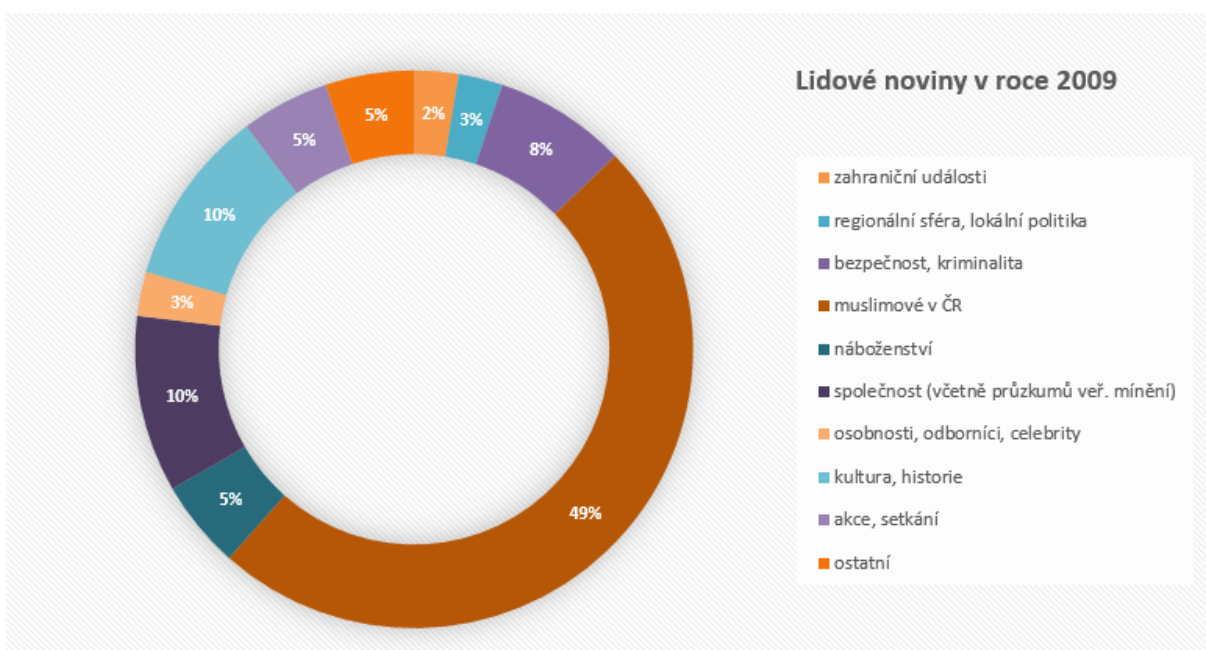
Graf 27: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2005

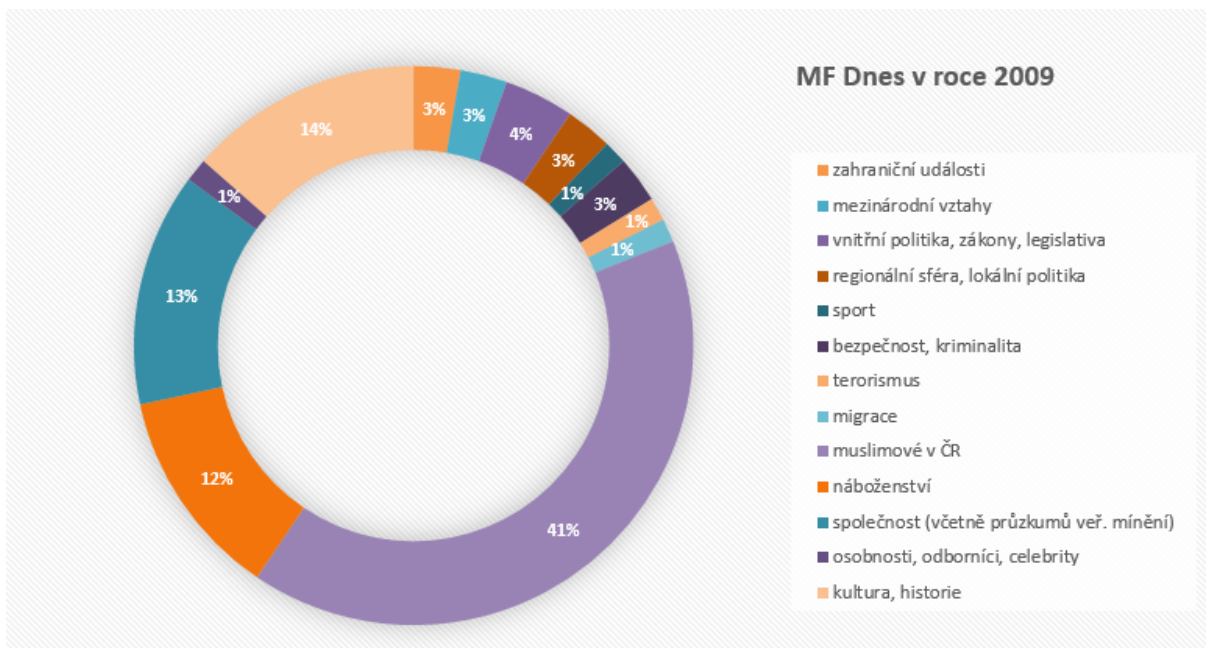
Graf 28: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2007

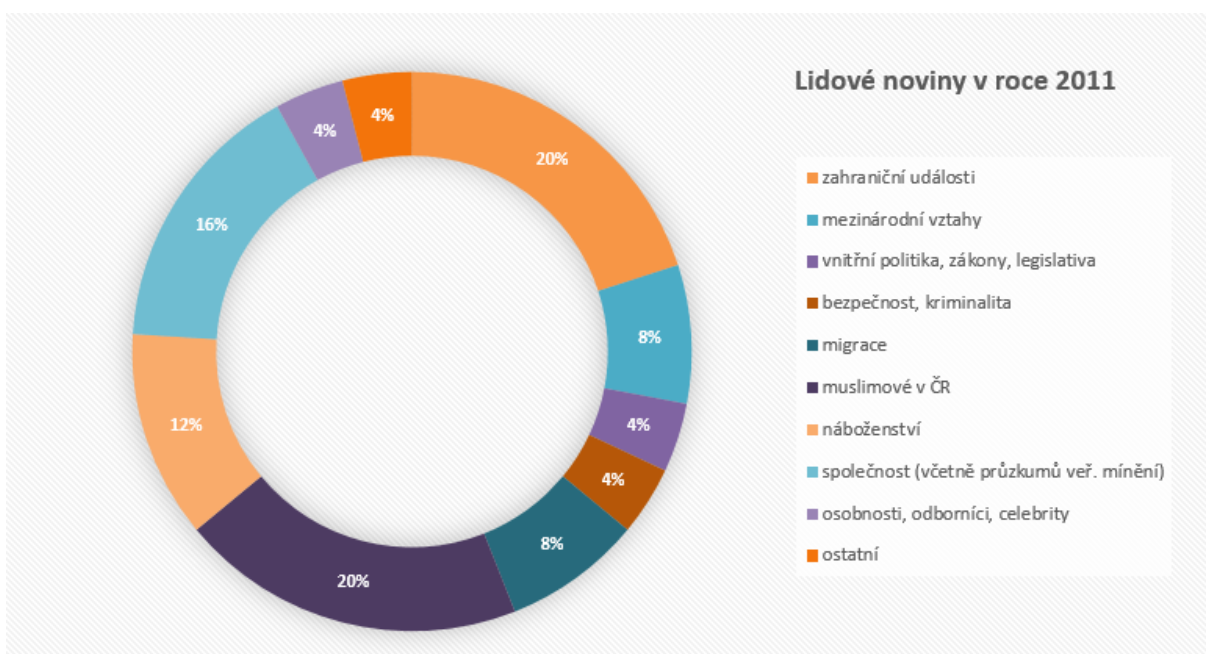
Graf 29: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2007

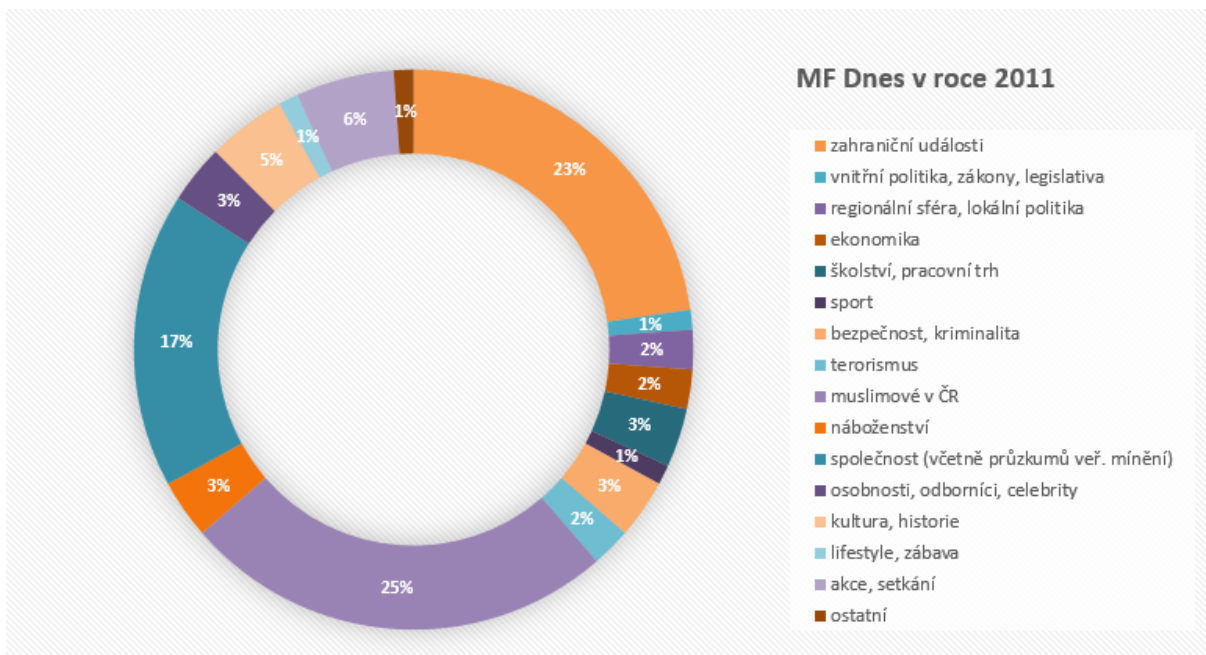
Graf 30: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2009

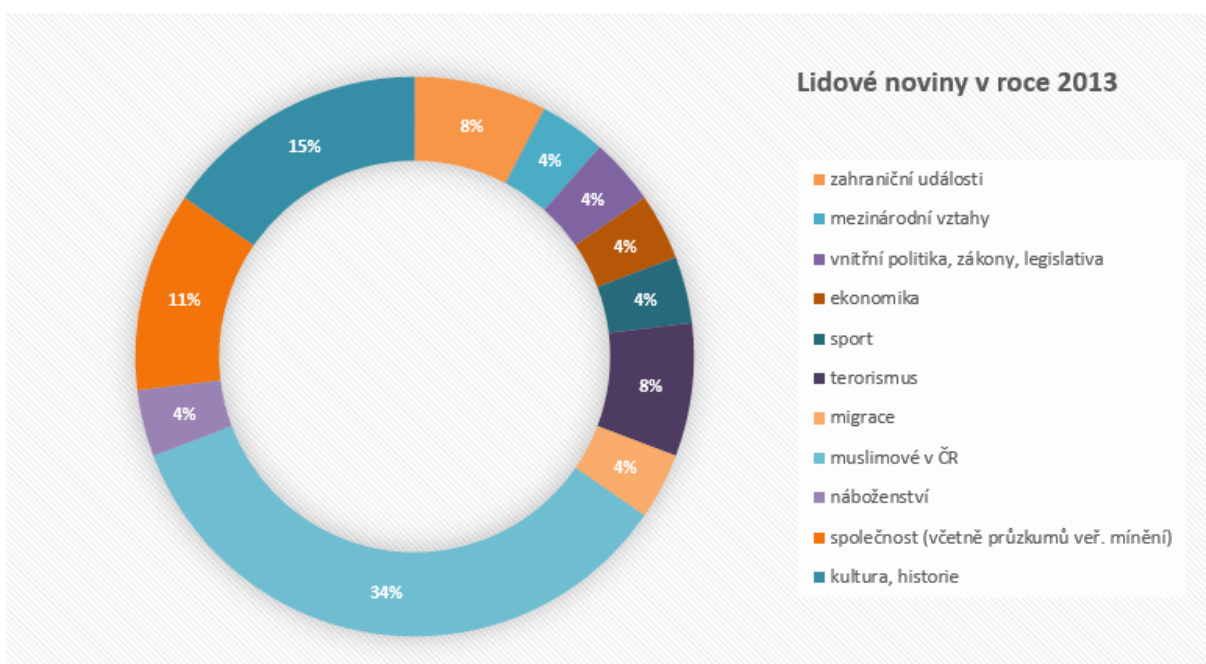
Graf 31: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2009

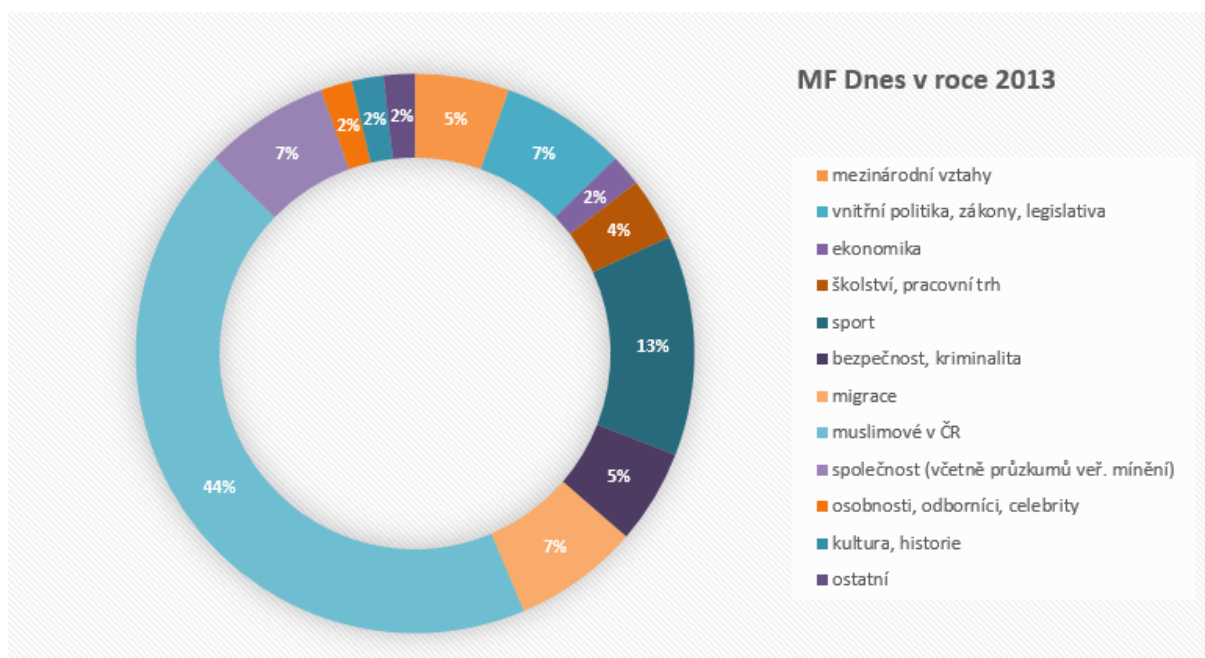
Graf 32: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2011

Graf 33: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2011

Graf 34: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2013

Graf 35: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2013

4.4.2 Tematické kategorie na úrovni výpovědí o českých muslimech a muslimech v České republice

V případě druhé tematické roviny jsme články řadili dle části textu, v níž je o muslimech vypovídáno či v níž jsou zmíněni. V mnoha textech totiž můžeme odkaz k muslimům v České republice zaznamenat pouze na úrovni zmínky a primárním cílem textu není informovat o muslimech v České republice a jejich činech, často ani o situaci s nimi spojené. Výpověď, kterou v tomto případě může být věta, odstavec či celý text, často sama o sobě nesleduje tematickou kategorii na úrovni celého textu. To je důvodem, proč jsme vytvořili tematické kategorie pro tyto části analyzovaných textů.

Na počátku jsme vycházeli z tematických kategorií identifikovaných Martinou Křížkovou [2007: 49 - 52] v rámci její analýzy, ve které sledovala, jak se o muslimech v České republice informovalo v rámci domácího zpravodajství, přičemž sledovaným obdobím bylo dvanáct po sobě jdoucích měsíců od dubna 2005 do dubna roku 2006. Předpokládali jsme, že ačkoliv v rámci naší analýzy nesledujeme stejný rok, tematické kategorie identifikované Křížkovou se objeví i v námi analyzovaných textech. Tento předpoklad se ukázal jako oprávněný, brzy však bylo zapotřebí seznam tematických kategorií rozšířit. Kategorie jsme pak

vytvářeli postupně, dle toho, jak se vyjevovaly v průběhu pročitání komunikátů. Námi vytvořené kategorie, stejně však ani ty vytvořené Martinou Křížkovou, nejsou jednoznačně vymezeny a vzájemně se mohou dotýkat či dokonce překrývat. Často se od sebe mohou odlišovat pouze nuancemi. Ovšem v zájmu toho, aby naše analýza co nejpřesněji vypovídala o tom, jakým způsobem byli muslimové v České republice ve vybraných denících zobrazováni, jsme se v průběhu výzkumu nebránili i vytváření takových kategorií, které jsou si vymezením velmi blízké. Z tohoto důvodu bylo zapotřebí precizního stanovení kritérií pro zařazení textů do jednotlivých kategorií. Rozhodovali jsme se pak na základě dominantního tématu/vyznění příspěvku, které jsme v částích textů zmiňující muslimy identifikovali.

Jak jsme již uvedli, Křížková [2007: 49 - 52] identifikovala čtyři tematické kategorie, které pojmenovala jako *Konflikt aneb příliš mnoho samozřejmostí*, *Cizinci a problémy v kuchyni*, *Celebrity mimo kontext* a *Zvyky a islám*. Ty jsme využili i v rámci naší analýzy, pro její potřeby jsme je však modifikovali a doplnili dalšími kategoriemi.

V následujícím textu si jednotlivé kategorie přiblížíme a uvedeme příklad komunikátu z výběrového souboru, který dané tematické kategorii odpovídá, přičemž využijeme přepisů článků z databáze Anopress. Uvedení úryvků z textů považujeme za důležité, neboť pomohou přiblížit způsob, jakým je o muslimech informováno v celé své škále.

a) **Konflikt aneb příliš mnoho samozřejmostí**

Jak jsme výše uvedli, jedná se o jednu z kategorií identifikovanou Martinou Křížkovou. Do této kategorie jsme zařadili texty, které se věnovaly tématu konfliktu, a to odehrávajícímu se na zahraniční i na domácí půdě. V rámci těchto textů byli muslimové často dotazováni, jaký názor na daný konflikt mají. V případě, že se jednalo o nepokoje muslimů ve světě, byli muslimové v Česku dotazováni, zda existuje pravděpodobnost přenesení konfliktu i na území České republiky.

Příkladem může být rozhovor publikovaný 23. 7. 2005 v Lidových novinách, ve kterém Pavel Novotný vedl rozhovor se Samerem Shehadem, ve kterém byl vybraný zástupce muslimů opakovaně dotazován na možné nebezpečí hrozící ze strany muslimů v České republice:

„LN Očekáváte, že by se v Česku mohlo stát něco podobného jako v Londýně? V horizontu, řekněme, pěti až deseti let?

To nepředpokládám.

LN Zaregistroval jste mezi zdejšími muslimy radikální postoje?

Ne. Je to dané i tím, že většina lidí, kteří do České republiky přišli z muslimských zemí, zde nepraktikuje islám. Těch, kteří praktikují, je velice málo.

LN Česká republika se také angažuje v Iráku. Myslíte, že její účast v tomto konfliktu může být záminkou k útoku radikálů?

Nemyslím, že takové útoky České republice hrozí. Navíc lidé, kteří tyto atentáty páchají, považují jiné státy za důležitější cíle.

LN Říkal jste, že mnozí lidé, kteří sem přišli z muslimských zemí, nepraktikují islám. Mají strach z netolerance? Ze společnosti? Z úřadů?

Ne, nemá to nic společného s politikou či českou vládou. Tito lidé přišli do jiné společnosti - do západní společnosti - a prakticky v ní zmizeli.

LN Lze předpokládat, že druhá generace muslimských přistěhovalců se i v Česku vrátí důrazněji k islámským kořenům? Podobně jako vy?

To nelze říci paušálně. Všichni muslimové se totiž nyní vracejí k islámu. A příslušníci druhé i třetí generace muslimů v cizině se k islámským kořenům vracejí také. Do České republiky přišla řada lidí z muslimských zemí, kteří islám nepraktikovali a své potomky nevychovávali v duchu islámu, přesto tyto dnes dospělé děti vidíte islám praktikovat. Jde o celosvětový návrat k islámu. A ten probíhá nejen v České republice či v Británii, ale i v muslimských zemích.“

Muslimové smějí útočit jen v sebeobraně, 23. 7. 2005, Pavel Novotný, Lidové noviny

Jak uvedla Martina Křížková, pro tyto články bylo typické zobecňování názorů jednotlivce pro celou skupinu. A tento přístup byl dle jejích zjištění prezentován již v titulcích článků. [2007: 49] Na muslimy bylo nahlíženo jako na jednotlivou, homogenní masu.

b) Teroristé v České republice

Jedná se o tematickou kategorii, do níž jsme zařadili články, které odkazovaly k hrozbě teroristických činů v České republice. Je spjata s první kategorií *Konflikt aneb příliš mnoho samozřejmostí*, zařadili jsme zde ovšem články, které informovaly o teroristické hrozbě, často aniž by autoři textů žádali vysvětlení představitelů muslimských představitelů ve smyslu definovaném v první kategorii, příp. je explicitně zdůrazňována hrozba teroristického činu, a to hned v titulcích článků.

V prvních letech byl terorismus tématem především zahraničním a jeho hrozba na území České republiky byla spíše jen domnělá, čemuž odpovídá i vyšší četnost článků zařazených v kategorii *Konflikt aneb příliš mnoho samozřejmostí*. V roce 2005 byl však na území České republiky zadržen Oussama Kasir podezřelý z podpory teroristů.

„Na špatné zacházení ze strany českých úřadů si stěžuje Oussama Kassir, zadržený v neděli na pražském ruzyňském letišti kvůli podezření z podpory teroristů. Ve vazební věznici, kde čeká na rozhodnutí, zda bude vydán do Spojených států, se prý nemůže věnovat modlitbám.

"Zacházejí se mnou jako s nebezpečným zločincem, jsem v izolaci. Nenechali mi ani hodinky, abych věděl, kdy je čas modliteb, nevím, kterým směrem leží Mekka," vzkázal včera Kassir prostřednictvím svého obhájce Jana Červenky. Do včerejška neměl Švéd libanonského původu v cele ani korán, ten mu již ale advokát se svolením vedení věznice obstaral.

Obvinění, že v roce 1999 pomáhal v americkém státě Oregon založit výcvikový tábor pro teroristy, je podle Kassira smyšlené. Všechna obvinění prý vykonstruovali agenti FBI. "Nikdy jsem v Oregonu nebyl. Ve Spojených státech jsem byl s manželkou a s dítětem, pobývali jsme tam jako turisté s platným vízem," prohlásil Kassir.

Podle devětatřicetiletého Švéda má jeho případ politické pozadí. "Proč jsem nebyl zadržen tehdy, ale až nyní, po šesti letech? Ve Švédsku jsem byl kvůli těmto obviněním již dříve vyšetřován. Nic se neprokázalo, byl jsem propuštěn," tvrdí Kassir. Spojené státy podle něho chtějí znervóznit švédské i české úřady, a posílit tak svůj vliv v Evropě. "Jde o snahu namířenou proti islámu. Ten ale zvítězí," vzkázal z vazební věznice Oussama Kassir.

České úřady nyní čekají, až jim americká strana dodá podklady, na základě kterých byl Švéd ve Spojených státech obžalován. Teprve pak bude soud rozhodovat o tom, zda bude Kassir vydán."

Zadržený Oussama Kassir se prý nemůže modlit, 16. 12. 2005, s. 4, Robert Malecký

V roce 2007 se téma terorismu stalo již tématem českým vzhledem k organizacím působícím v České republice podezřelým z napojení na teroristickou síť.

„PRAHA České bezpečnostní složky podle mnoha svých prohlášení v posledních letech věnují zvýšenou pozornost protiteroristickým opatřením. V Česku přitom legálně působí organizace, kterou tajné služby podezíraly z napojení na teroristické organizace. Ta po letech uspěla se svou žalobou na ministerstvo vnitra za to, že ji odmítlo registrovat. Nyní po něm dokonce chce odškodné.

Ministerstvo vnitra v polovině minulého roku po deseti letech prohrálo soud o to, jestli právoplatně zamítlo registraci občanského sdružení TWRA (Third World Relief Agency - agentura pro podporu třetího světa). O registraci sdružení se poprvé pokusil v roce 1996 významný člen pražské muslimské komunity Mohamed Abbas.“

Sdružení vyhrálo. Navzdory BIS, 13. 1. 2007, Jiří Reichl, Lidové noviny

Téma terorismu se neobjevovalo pouze v článcích explicitně věnujících se tomuto tématu, ale prolínalo se i do textů, které se v prvním plánu terorismu nevěnovaly. Tak se otázka týkající se strachu z možného teroristického útoku na území České republiky objevila například i v rozhovoru s architektem a výtvarníkem Bořkem Šípkem, který se v prvním plánu věnoval rodinné situaci umělce a jeho osobnímu životu. Zajímavým faktem je, že ačkoliv se téma islámu v textu otevírá vraždou režiséra Theo van Gogha, rozhovor nebyl publikován bezprostředně po události, ale devět měsíců po vraždě režiséra (a dva měsíce po odsouzení útočnicka, kterým byl muslimský přistěhovalec).

„LN: Který z národů, co jste poznal, vám připadá nejtolerantnější?

V Evropě určitě Holanďani. Holandsko má výhodu, že je to malá země a z minulosti je to křižovatka národů.

LN: Pro tolerantní Nizozemce to musel být šok, když byl loni zavražděn režisér Theo van Gogh islámským extremistou.

Myslím, že Holandsko se strašně změnilo už po vraždě politika extrémně pravicové strany Fortuyna. Když ještě žil, intelektuálové ho nesnášeli a politici ho odsuzovali. Po jeho smrti se ale o něm začalo mluvit v superlativech. Mě to šíleně překvapilo. Nemůžu o někom změnit svoje mínění proto, že zemřel. A co se týče toho režiséra - v Holandsku je velké množství ilegálních Marokánců, kterým se rodily děti, jež nikdo nikde nezaregistroval. Pro úřady vlastně neexistují. Těm dětem je teď kolem dvaceti let a spolčují se do gangů operujících v absolutní ilegalitě v Amsterdamu. Co hledají? Ne to, co jim dá holandská společnost, ale to, co jim dá islám. To je jejich konstanta.

LN: Myslíte, že by se mohl odehrát teroristický útok i u nás?

To se může stát úplně všude. Atentátníci hledají místa, která jsou něčím zajímavá. Když se řekne, že v Praze je spousta amerických turistů, tak proč by to nehodili třeba do hotelu? Ale nedokážu odhadnout, do jaké míry by chtěli škodit České republice, jak moc jim leží v žaludku.

LN: Cítíte se v Česku bezpečně, nebo jste fatalista a říkáte si, že co se má stát, se stane?

Já žiju ze dne na den, nic neplánuji, ale to je spíš buddhistické přesvědčení. Kdežto fatalista je člověk,

který se vzdává osudu a nesnaží se něco udělat. To já nejsem. Jsem spíš individualista. Například skoro nikdy nemarodím, protože když na mě něco přijde, sám se rozhodnu, že nemoc nebudu akceptovat, a ona mě neskolí.“

Žiju ze dne na den, Lidové noviny, 13. 8. 2005, str. 17, Monika Mudranincová

c) Muslimové jako zločinci

Zločiny, které muslimové spáchali, byly autory článků dávány do kontextu s jejich vírou. Projektovány tak byly stereotypní představy o muslimech. Příkladem mohou být následující články, kdy jejich autoři hledali vysvětlení kriminálních činů v představách o životech muslimů a jejich přístupu k partnerskému soužití.

„Do rukou německé justice brzy poputuje dvaatřicetiletý Pákistánec Mansúr Anvar, kterého německá policie podezírá z dvojnásobné vraždy. Včera o tom rozhodl pražský městský soud. Anvar, podezřelý ze zardoušení dvou pákistánských žen, se svým vydáním souhlasil. "Předpokladem pro vydání do Německa je to, že před soudem řeknete, že s tím souhlasíte," upozornila včera muže soudkyně Veronika Boháčková. Jeho advokát Eduard Bruna mu vysvětlil, že česká vydávací vazba se mu do případného trestu nezapočte, a proto bude pro stíhaného muže výhodnější vazba v Německu. Podle mezinárodního zatykače, který vydala německá policie, měl Anvar s Amirem Iliasem letos v lednu zardousit v Neustadtu manželku svého známého Čodriho a její přítelkyni. S Čodrim se totiž žena chtěla rozvést a dohadovali se o dítě, které žena chtěla z manželova bydliště odvézt. Soudní překladatel z kurdštiny Ahmed Ansári včera pro LN odmítl spekulace o tom, že by motivem vyznavače islámu k likvidaci manželky mohla být snaha smýt rodinnou hanbu. "To je nesmysl. Islám rozvod povoluje a je to poměrně snadná záležitost," řekl. Anvar tvrdí, že je nevinný. Do Německa přišel kvůli práci a u Čodriho bydlel v podnájmu. Letos v dubnu ho zatkla policie v Praze-Břevnově. Jeho údajný komplic Ilias zatím německé policii uniká.“

Pákistánec podezřelého z vraždy vydá Česko německé justici, Lidové noviny, 8. 8. 2003, s. 2, mez

„Dívky, které v Česku pohlavně zneužil princ Hámíd bin Abdal Sání, pochopitelně nemají v Kataru příbuzné. A to je okolnost, která by byla důležitá, pokud by jej za jeho činy soudili tam, a nikoli v Česku. Islám dal již v sedmém století našeho letopočtu vzniknout zákonům, které chránily práva žen. Zajišťovaly jim dobré zacházení, nárok na rodinný majetek, spravedlnost, možnost rozvodu a především ochranu jejich cti a bezúhonnosti. Vnesl tak určitý řád a jistotu i pro ženy v těch končinách, kde nic podobného

dosud nebylo součástí tradice. Tyto zákony platí dodnes ve všech zemích, ve kterých se islám považuje za většinové náboženství.

V roce 2004 jsem žila v Jordánsku, kde jsem studovala život místních žen, a o jejich postavení v islámské kultuře jsem napsala knihu. Přestože záleží na místní tradici, jež je starší než islám a může se lišit stát od státu, v arabských zemích mstí zneuctěné ženy jejich rodina, a v tom je jádro věci.

Stručně řečeno, kdyby uplacené zneužitě nezletilé dívky, se kterými si princ Hámid v Praze užil, měly v Kataru rodinu (a rodin by bylo tolik, kolik bylo dívek), bylo by to několik velikých klanů, každý čítající nejméně sto lidí. Takové klany by pak podle tradice vzaly zákony do svých rukou, odvolaly by se na právo šaría a milého prince by buď ukamenovaly, zbičovaly, anebo by mu nechaly useknout pravou ruku a levou nohu či naopak...

Ochrana cti je na nás, na České republice

V arabském světě existuje mnoho možností podobných oficiálních trestů pro každého muže, který se dopustil cizoložství, navíc nejen s jednou osobou, nýbrž s více a ještě k tomu s dětmi. A takový trest platí pro všechny, královskou rodinu nevyjímaje, a to proto, že podle koránu je Alláh veliký a vidí vše, vždy a všude a nečiní rozdíly.“

Sud'te prince tady a teď, Lidové noviny, 5. 5. 2005, s. 1, Květa Pumerová

d) Cizinci a problémy v kuchyni

Jedná se o další kategorii vymezenou Martinou Křížkovou. Texty, které jí odpovídají, líčily muslimy jako *cizince* žijící v České republice, přičemž autoři kladli důraz spíše na jejich jinakost a cizost, kterou opírali o jednoduché stereotypy, než na fakt, že jsou muslimy [2007: 51]. V naší analýze jsme ovšem identifikovali především články, v nichž byla příslušnost k islámu zdůrazňována (a to již samotným titulkem článku).

„Vedení věznic podle muslimů nerespektuje jejich víru a zařazuje na jídelníček vepřové. Jejich žádost o pomoc nyní projednává ombudsman Otakar Motejl.

BRNO - Někteří muslimští vězni nejsou spokojeni se stravou v českých věznicích. Obrátili se proto se žádostí o pomoc na ombudsmana Otakara Motejla. Muslimům totiž víra zakazuje jíst vepřové maso. "Odsouzení jen chtějí, aby to také respektovalo vedení věznic. O tomto kuriózním problému již jednáme," řekl včera veřejný ochránce práv.

Problém je v malých věznicích

Muslimské jídelničky jsou již delší čas především ve větších věznicích. Vyznavači islámu nemají například problémy se stravou v pražské pankrácké věznici nebo v Brně-Bohunicích. Vepřové ale dostávají muslimové především v menších věznicích. "Problém není jen v tom vepřovém se zelím, ale týká se i uzenin a karbanátkových a různých jiných směsí, jejichž obsah se obtížně identifikuje," uvedl Motejl. Podle něj již jeho kancelář jedná o muslimských jídelničkách s vězeňskou službou. Ombudsmanova zástupkyně Anna Šabatová se domnívá, že muslimům lze i ve vězení zajistit stravu bez vepřového. Všude se totiž vaří diety, a záleží tedy jen na domluvě odsouzeného s vedením věznice. Tímto způsobem se podařilo vyřešit i problémy ve věznici v Kuřimi, kde místo vepřového mají muslimové na talíři hovězí nebo sýry. "Tomuto požadavku rozumím. Vepřové nám zakazuje jíst korán," řekl předseda Islámské nadace v Brně Muníb Hasan. Dodal, že požívání vepřového v jakémkoli stavu je tedy pro muslimy zcela zásadní prohřešek proti víře."

Muslimští vězni žádají ombudsmana o pomoc, dostávají totiž vepřové, Lidové noviny, 12. 12. 2001, s. 4, čtk

e) Muslimové v utečeneckých táborech, muslimové jako imigranti

Do této kategorie jsme zařazovali články informující o imigrantech, realitě utečeneckých táborů, ale i takové, které přibližovaly životy muslimů v České republice, přičemž bylo zdůrazňováno, že se jedná o imigranty žijící v některém z táborů. Tato tematická kategorie si je blízká s kategorií *Cizinci a problémy v kuchyni*, neboť zdůrazňuje jinakost a cizost muslimských imigrantů, kteří se dostávají do konfliktů s vedením táborů, často kvůli stravě. Články, odpovídající vymezení této tematické kategorie, byly četné především v roce 1999, v rámci listu MF Dnes se dokonce jednalo o nejvíce zastoupenou tematickou kategorii článků. Muslimové v takových člancích byli často zobrazováni jako problémový element, přičemž jim byly přisuzovány charakterové znaky, jako je výbušnost.

„O policejní eskortu při doprovodu větších skupin uprchlíků do tábora ve Vyšních Lhotách hodlá napříště žádat ředitel středočeské cizinecké policie Václav Kubíček. Jeho podřízení se totiž nedávno dostali do kritické situace při převozu převážně afghánských uprchlíků. Ti nejprve požádali o azyl, ale po cestě si vše rozmysleli a chtěli se vrátit do Prahy s úmyslem znovu vyhledat převaděče, s jejichž pomocí by se dostali do Německa. Pracovníkům cizinecké policie i řidiči přitom hrozili násilím, a návrat si tak vynutili. Celkem třiašedesát běženců, většinou Afghánců, ale také kosovských Albánců zadrželi policisté v pátek 11. června večer. Dali jim najíst, napít a vyřídili s nimi první zákonné kroky. Všichni cizinci prostřednictvím tlumočnice

pak projevíli úmysl požádat o azyl. (...) Jediné záchytné zařízení pro cizince čekající na vyhoštění funguje v Bálkové u Lubence v severních Čechách. S podobným problémem se potýkali letos 21. května už Kubičkovi západočeští kolegové. Tehdy 87 Afghánců rovněž nejdříve požádalo o azyl, ale když u Rokycan zjistili, že je autobus veze do Vyšních Lhot, lekli se, že jedou zpátky na Východ. Podlehli davové psychóze, začali rozbíjet okna a hrozili, že vyskáčou za jízdy. "Dobře víme, že žádosti o azyl jsou v devadesáti procentech účelové, a ti lidé chtějí dál do Německa, kde obzvláště kosovští Albánci mají silné zázemí. Konkrétně v tomto případě se nám je ale podařilo uklidnit a do Vyšních Lhot jsme je dovezli. Taky ale musela dorazit policejní posila," říká Jaroslav Linda z cizinecké policie v Plzni. O nutnosti policejní eskorty při převozech je Václav Kubiček přesvědčen: "Čtyři lidé na šedesát vystresovaných uprchlíků nemohou stačit. Jsou to většinou muslimové, a řídí-li přepravu naše pracovnice, tedy žena, je riziko tím větší. Dlouhodobé vypětí navíc podpořené jejich výbušnou mentalitou je ještě dokáže poštvat proti sobě navzájem. Policisté tak nebudou chránit jenom mé lidi, ale i je," míní Kubiček. O účelových žádostech o azyl hovoří i Tomáš Haišman z Odboru pro uprchlíky a integraci cizinců ministerstva vnitra. "Žádají o azyl, aby u nás neměli problémy. Ale z pobytových táborů odcházejí a kontaktují své převaděče, kteří je mají dostat do Německa. Z loňských asi čtyř a půl tisíce žádostí jsme udělili sedmdesát azylů," říká Haišman. Co se týče policejní asistence při převozech uprchlíků, má Haišman jasno: "Samozřejmě, že mohou být eskortováni. A dopouštějí-li se během cesty trestné činnosti, policie musí zasáhnout."

Cizinecká policie chce při převozech uprchlíků eskortu, Mladá fronta Dnes, 3. 7. 1999, s. 2, nes

f) Muslimové v roli manželů a manželek, partnerů a partnerek

Tato kategorie odpovídá článkům, v nichž byla, stejně jako v kategoriích předchozích, zdůrazněna jinakost a cizost muslimů, a to v kontextu partnerských vztahů.

„Když si žena vezme Rusa, tak trochu ví, do čeho jde. Je to koneckonců také Slovan. To Stáňa Karaarslan (31) riskovala víc - vzala si Turka Murata (35), muže z kultury, která je nám mnohem vzdálenější. Jenže jak sama tvrdí, kulturní šok nezažila. "Lidé se zde obávají islámu, ale já jsem poznala jen nesobecké a pohostinné muslimy. Co se životních nákladů týče, ty tenkrát byly o něco nižší než teď, ale stále se to dá utáhnout - pronájem bytu 1 plus 1 vyšel na šest tisíc korun měsíčně." Jako bezproblémové Stáňa popisuje i soužití s Muratem. "Je nesobecký, všechno sdílí, o vše se dělí a o všem mluví. Někdy až moc hlasitě, což mě zpočátku trošku vyvádělo z míry," směje se a dodává: "Turci jsou výbušnější, temperamentnější, hned dávají průchod svým emocím. A s tím je potřeba počítat a zvyknout si na to." Po šesti měsících společného soužití v Turecku a jednom měsíci v České republice, se Stáňa a Murat vzali. Bylo to v listopadu předloňského roku a v dubnu se jim narodil syn. Od té doby žijí v Čechách.

Manželka v roli tlumočnice Ptám se, jaké jsou výhody vztahu mezi Češkou a Turkem? "Dva domovy, ale především hodnoty, které jsem nenašla u českých partnerů, což je dáno především kulturou. Nevýhodou je určitě jiný jazyk. Všude musím manželovi překládat, všude ho musím doprovázet. Také máme občasné třecí plochy kvůli odlišné kultuře. Proto je na prvním místě tolerance. Nikdo z nás nesmí upřednostňovat svou kulturu," upozorňuje Stáňa, která tvrdí, že v Muratovi našla muže, jehož vždycky hledala: podnikavého, vtipného, energického i velmi eroticky založeného. Především je to ale prý báječný táta. A jak na manželství s Češkou nahlíží sám Murat? "Je svobodné jako pták letící po obloze, poskytuje nám štěstí jako jarní květinka a je krásné jako obloha po dešti," říká poeticky a je na něm vidět, že je se Stáňou šťastný. V Turecku se živil jako umělec - pracoval s keramikou, se sklem a vyráběl sochy, v Čechách je z něj otec na trvalý pracovní úvazek. O svém druhém domovu říká: "Země je velice krásná, ale hodnoty kultury, ve které jsem vyrostl a hodnoty české kultury jsou úplně jiné. Česká kultura je podle mě degenerovaná, ztrácí hodnoty, které by se z ní vytrácet neměly. Lidé jsou zodpovědní jen sami za sebe a tím to končí." Jinak se Muratovi v Čechách líbí. "Jsem na první pohled cizinec, který by mohl mít problémy kvůli barvě pleti, nikdy jsem ale ani náznak takového jednání nezažil. Věřím, že jak k lidem přistupujete, tak na vás reagují. Proto se snažím být přívětivý a usmívat se. Trošku mi vadí, že se tu zatím nedomluvíme, ale věřím, že i to zdoílám. Chodím na kurzy češtiny." Po Turecku se mu prý nestýská. "S rodinou jsem díky internetu každý den v kontaktu, a i když jsem daleko, neustále je mám v srdci."

A plány do budoucna? "Rádi bychom žili v Čechách, protože si myslíme, že syn tady bude mít větší možnosti, co se týče vzdělání a zdravotní péče. V Turecku by se navíc nenaučil česky. A až vyroste, ať se sám rozhodne, kde bude žít. V budoucnu bych tady chtěl podnikat, jen bych si ještě potřeboval víc zvyknout a naučit se pořádně česky," uzavírá své vyprávění Murat."

Mám za muže cizince, Lidové noviny, 11. 7. 2009, s. 1, Jana Tržilová

g) Celebrity mimo kontext

Jedná se o třetí kategorii vymezenou Křížkovou [2007: 51 - 52]. Muslimové jsou zde zmíněni ve vztahu k celebritě, často jako manželé či partneři. Jak Křížková uvedla, takové články „významně pomáhají upevňovat stereotypní představy“, a to zvláště proto, že se „obvykle jedná o informace bez kontextu, jež jsou ve formě tvrzení předkládány jako fakta“.

„Modelka strávila víkend se svým tureckým přítelem. Přijel, aby vyvrátil spekulace o jejich vztahu

Praha - Romantická večeře s přáteli, procházky Prahou, thajské masáže i návštěva kina, tak vypadal víkend topmodelky Simony Krainové a jejího přítele Alpa Oktaye Ozcana, který za ní do Prahy přiletěl z

Turecka v pátek odpoledne. (...) "Když se o sobě dočetl, že je ortodoxní muslim a odpůrce křesťanských svátků, tak mu to ani tak nevadilo. Ale když si přečetl, že je zástěrka mého příběhu s manželem mé kamarádky, tak už se naštvál. Ani na chvíli ho nenapadlo, že by něco takového mohla být pravda."

Krainová: Rozchod se nekoná, Mladá fronta Dnes, Andrea Ježková, 3. 4. 2007, s. 8

V roce 2005 poskytla herečka Lenka Termerová rozhovor pro přílohu Lidových novin Kultura revue. Ten se z počátku věnoval profesnímu životu herečku, přičemž byl přesměrován k životu rodinnému otázkou, v níž novinářka vyjádřila stereotypní představy o muslimech jako partnerech, a to pouze na základě geografického původu manžela Termerové.

„LN Váš muž je Syřan. Neměla jste strach, že si vás po svatbě odveze do své vlasti a zavře do harému?

To jsem tedy opravdu neměla, protože je křesťan, kteří jsou v Sýrii potomci původních obyvatel a udrželi se v arabském světě jako samostatná entita. Tyto rodiny drží pohromadě a není příliš vítané, když si jejich členové hledají partnery mezi muslimy. Sestra mého muže se zamilovala do muslima, s kterým studovala, a rodina z toho byla šílená, protože ona musela přejít na islám a jejich děti taky. V šedesátých letech, kdy jsem svého muže v Praze poznala, náš vztah nebyl nic exotického. Jsem z Hradce Králové a bydlela jsem na koleji. To byl velmi kosmopolitní svět, studovali s námi famáci z různých zemí - celá jugoslávská nová vlna, Poláci - Agniezska Hollandová, Slováci, Španělé. Nejdřív jsem si myslela, že je Slovák. Navíc mluvil výtečně česky, protože je jazykový génius, tím mi vždycky lezl na nervy."

Chtěla jsem změnit svůj život, Lidové noviny, Jana Machalická, 4. 6. 2005, s. 13

h) Zvyky a islám

Jedná se o poslední tematickou kategorii, kterou v rámci svého výzkumu identifikovala Křížková [2007: 52]. Jedná se o takové články, ve kterých novináři přibližují islámské svátky a tradice.

„Stejně jako křesťané putují do Jeruzaléma a Betléma, muslimové se každoročně scházejí v saúdskoarabské Mekce, aby vykonali velkou pouť hadždž. Ta letos začíná právě dnes a vyvrcholí v pondělí, kdy začne svátek obětování id al-idhá. Hadždž je jednou ze základních pilířů islámu a musí ji alespoň jednou za život vykonat každý muslim, pokud mu to dovolují hmotné prostředky a zdraví. "Je to silná duchovní zkušenost. Máte dostatek času přemýšlet o věcech, na které vám při každodenním shonu nezbývá čas," řekl LN konzul egyptského velvyslanectví v Praze Hišam Nagí, který hadždž vykonal již

dvakrát. Saúdskoarabské úřady předpokládají, že letošní účast na Hadždži by se mohla vyšplhat k rekordním dvěma milionům lidí. Úřady letos zdvojnásobily kvóty pro Palestince s odůvodněním, že jde o výraz "ocenění boje palestinského lidu". Palestinců by mělo přijet asi 15 000. Saúdská Arábie zaplatila cestu asi tisícovce Palestinců, jejichž příbuzní padli při střetech s Izraelci. Saúdské království v minulých letech investovalo stovky milionů dolarů do bezpečnostních opatření. Aby zabránilo rozsáhlým požárům, vybudovalo stany z ohnivzdorného materiálu. Pro často dezorientované poutníky zavedla přehledné značení. K posílení bezpečnostních opatření došlo poté, co dav v roce 1998 ušlapal asi 100 poutníků. O rok dříve při požáru stanového tábora uhořelo 300 lidí."

Islámský svět zamířil do Mekky, Lidové noviny, 3. 3. 2001, s. 8, daš

S žádostí o poskytnutí rozhovoru se novináři na muslimy obraceli i ve chvílích, kdy se slavily svátky křesťanské. Typickým obdobím, kdy jsou muslimové žádáni o rozhovor, jsou Vánoce.

i) Muslimové jako celebrity a významné osobnosti

"Ve vězení jsem si četl Dopisy Olze", vzpomíná bývalý malajsijský vicepremiér Anwar Ibrahim na léta, která strávil za mřížemi - podle svého přesvědčení neprávem. Šel jsem do vězení, protože jsem si chtěl posvítit na korupci, tvrdí malajsijský politik Anwar Ibrahim. Do Prahy přijel na konferenci Forum 2000."

"Ve vězení jsem si četl Dopisy Olze", 11. 10. 2005, Petr Pešek, Lidové noviny

j) Česká muslimská obec, informace o muslimech

„Půldruhého tisíce lidí podepsalo v devadesátých letech minulého století petici proti připravované stavbě první mešity v zemi. Včera tomu bylo pět let, co modlitebna v Brně funguje. Na protesty už si nikdo nevzpomene, mnozí se naopak k islámu hlásí.

Brno - Strach z neznámého projevovali před lety Brňané, když se dozvěděli, že si muslimové chtějí postavit ve městě mešitu.

Dnes představitel brněnských muslimů Muneeb Hassan tvrdí, že k islámu konvertují i Češi a Moravané. "Ročně za námi přijde asi deset lidí. Jen minulý týden přišly čtyři holky. Jsou ale i měsíce, kdy nepřijde nikdo," řekl šéf Islámské nadace v Brně. Dodal, že mnozí další si přicházejí do mešity pro informace.

Před lety to vypadalo jinak. Ozývaly se hlasy s obavami ze šíření terorismu, jeden z radních městské části Brno-střed prohlašoval, že má s muslimy špatné zkušenosti, které získal při pobytu v jedné z islámských

zemí. "Máme strach, aby nám sem nedali bombu. Lepší by byla hospoda," řekla tehdy pro MF DNES třeba Brňanka Ludmila Hynčicová.

Muslimové přesto mešitu postavili. Ve Vídeňské ulici mezi paneláky stojí už pět let. Nemá obvyklý minaret, protože podle úředníků by působil rušivě.

Centrem, odkud se šíří terorismus, se mešita nestala. Možná spíš naopak - před dvěma lety neznámý útočník hrozil, že ji vyhodí do vzduchu. Byl to planý poplach."

Brňané si léty na mešitu zvykli, Mladá fronta Dnes, 3. 7. 2003, s. 4, Radka Salyková, Jaroslav Čuřík

k) **Knihy o muslimech**

Jedná se o nepočtenou tematickou kategorii zahrnující články, které se věnovaly knihám o českých muslimech.

l) **Konvertité**

Tematická kategorie obsahující články informujících o životě konvertitů k islámu., přičemž zařazeny zde byly články, které primárně informovaly o aktu konverze či tuto skutečnost zmínily v perexu či titulku. Kategorie nebyla v průběhu let zastoupena vysokou četností. Zvýšenou četnost jsme zaznamenali pouze v roce 2003, kdy deník *Mladá fronta Dnes* informoval o mladém konvertitovi, v té době šestnáctiletém Lukáši Větrovci.

„V šedesátých letech se Jana Sokolíčková z Hlinska zamilovala do studenta z Iráku. Provdala se za něj, odjela do jeho rodiště a přestoupila na islám.

Jeho pravidla, včetně toho, které muslimkám nakazuje zakrývat si hlavu šátkem a oblékat si halenky s dlouhým rukávem, dodržuje i teď, kdy se téměř po čtyřiceti letech do Hlinska vrátila.

"Zvykla jsem si a nebudu na tom nic měnit," říká Sokolíčková dokonalou češtinou a pečlivě si upravuje šátek na hlavě.

Odjezd části její početné rodiny z Iráku nebyl jednoduchý. Spíš než odchod připomínal útěk. "Převaděči věděli, kdy teroristé nebudou hlídat cesty, a převezli nás do Sýrie," líčí cestu.

Když si rodina v Sýrii zapnula televizi, uviděla kolonu, která vyrazila na cestu pár hodin po ní. Na obrazovce se střídaly obrázky převrácených aut, vyrabovaných zavazadel, mrtvých mužů, žen i dětí. "Byla to největší hrůza našeho života," vzpomíná Sokolíčková s pohnutím.

Strach ji neopustil ani v poklidném Hlinsku. Důsledně se proto vyhýbá tomu, aby vyslovila arabská jména svých dětí a zetě.

Život v Iráku, který lidem v Česku zprostředkovala pouze televizní obrazovka, prožila Sokolíčková na vlastní kůži. Režim Saddáma Husajna i invazi Američanů v březnu 2003. Ti ukončili to, co obyčejní Iráčané považovali za normální život.

"Nebyl to žádný blahobyt. Za Saddáma Husajna celá země pracovala pro armádu. Někteří naši známí v ní sloužili i jedenáct let. Ale na ulicích byl klid a nakupovat jsme chodili bez nebezpečí, že nás někdo vyhodí do povětří," říká Sokolíčková.

Pár týdnů po vojenské porážce Husajnovy diktatury se v Iráku rozpoutal teror, který se dotkl i rodiny Jany Sokolíčkové.

"Výbuchy na ulicích jsou vážně hrozná a umírají při nich většinou lidé, kteří nemají s Američany a politikou nic společného. Já sama jsem to zažila několikrát a bylo to děsivé. Jednou jsem se po výbuchu schovávala v pekařství pod pultem," líčí své zkušenosti s terorismem.

Nikdo z rodiny Sokolíčkové si nedokáže představit, kdo vlastně teroristé jsou. "Neznáme nikoho, kdo by k nim patřil. Podle nás to jsou cizinci, kteří do Iráku přišli zanést zmatek a strach. Neumím si představit, že by jeden Iráčan zabil druhého," dodává její zeť.

K šíření neklidu se prý přidali i američtí a spojenečtí vojáci. "Zpočátku byli přátelští, s atentáty znervózněli. Už nevěří nikomu. Dělají pravidelné domovní prohlídky. Chodce a auta na ulicích často sledují na mušce svých zbraní. Není to hezký pocit, když na vás někdo míří kulometem," říká Sokolíčková.

Její děti a vnučata si v Hlinsku rychle zvykají. "Překvapilo mě, kolik lidí je nám ochotno pomoci. Mám pocit, že nás Hlinsko vzalo za své. Příroda je tady nádherná. Než jsem sem přijel, nedokázal jsem si ta vaše zelená pole a lesy vůbec představit," říká zeť Sokolíčkové.

On i její dva synové by chtěli co nejdříve začít pracovat a starat se o rodinu. "Synové jsou řidiči a dovedou auta i opravovat. Zeť byl v Iráku obchodníkem. Jsou ale ochotni dělat cokoli. Nejdříve se však musí naučit česky. Mé vnučky s tím už začaly. Co jsme tady, nechtějí nosit šátky," dodává Sokolíčková."

Žena z Čech po čtyřiceti letech opustila Blízký východ, Mladá fronta Dnes, 25. 6. 2015, Vítězslav Dittrich

m) Muslimové míří na přednášku či koncert

Do této kategorie jsme zařadili články, které přinášely informace převážně o kulturních akcích, kterých se účastnili muslimové, případně jsme účastníci se jako muslimy vyhodnotili, a to především na základě jména či geografického původu. Tato kategorie byla typickou především pro deník *Mladá fronta Dnes*. Důvodem je struktura listu, který v rámci regionálních mutací informoval o kulturních akcích. Výskyt podobných článků byl natolik významný, že jsme je oddělili speciální kategorií a nezařadili je například do kategorie reflektující akty muslimů v České republice, která reflektuje především články informující o výstavbě mešit a další.

„Na tanečním večeru zahraje Divokej Bill

Benešov (bd) Užít si pořádně páteční večer můžou všichni lidé, kteří mají rádi populární skupinu Divokej Bill. Ta to dnes totiž pořádně rozjede v benešovském Kulturním centru Karlov. Rockové představení začíná ve 20 hodin. Hned další den si na své přijdou milovníci elektronické hudby. Od 20.30 se totiž v sobotu na scéně programu Electric Kingdom vystřídají například DJ Loutka, Afrika Islam z USA nebo Reeha.“

Tipy pro volný čas, *Mladá fronta Dnes*, 11. 4. 2003, bd,

n) Akty muslimů v České republice

Kategorie zahrnující články věnující se aktům muslimů v České republice, ať už se jednalo o demonstraci či o výstavbu mešity apod.

„Čeští muslimové uvažují o demonstraci před radnicí v Kolové na Karlovarsku. Důvodem je mimo jiné vyjádření jednoho z kolovských zastupitelů. Ten pro MF DNES řekl, že zastupitelé nechtějí v obci muslimskou mešitu s kopulí a půlměsícem.

Církevní stavba, kterou v Kolové staví kazašský podnikatel, se oficiálně jmenuje kulturní a společenské centrum se zázemím.

"Celou situaci kolem centra monitorujeme. V případě pokračování nezákonné diskriminace muslimských obyvatel Kolové jsme připraveni uspořádat demonstraci před Obecním úřadem v Kolové a další protestní aktivity proti rasistickému přístupu vedení této obce vůči obyvatelům České republiky," sdělil Lukáš Lhořan za brněnské občanské sdružení Libertas Independent Agency.

Předsednictvo sdružení zaslalo Kolové dopis, v němž ji žádá o zaujetí postoje ke "xenofobním a lživým projevům některých obecních zastupitelů". MF DNES, která o modlitebně jako první minulý týden informovala, tehdy mimo jiné citovala i obecního zastupitele Petra Maxima.

"Osobně si myslím, že v tuto chvíli by bylo místo silové demonstraci před radnicí vhodnější, kdyby brněnští muslimové přišli mezi zastupitele a vysvětlili, co je tak strašně popudilo a současně vyvrátili naše obavy," reagoval včera na dopis muslimů zastupitel Maxim."

Muslimové zvažují protest v Kolové, Mladá fronta Dnes, 22. 1. 2009, s. 1, zed

o) Muslimové se vyjadřují k událostem v České republice a ve světě

Kategorie obsahuje články, v nichž byli muslimové vyzváni k vyjádření se k událostem aktuálně se odehrávajícím v České republice či ve světě.

„Současná krize ve Francii je prý důsledkem selhání francouzského modelu integrace.

Většina výtržníků pochází z prostředí chudoby a nevzdělanosti a podle některých pravicových představitelů je francouzská situace s africkými přistěhovalci podobná problémům Slovenska s romskou populací. Někteří, hlavně antiislámsky orientovaní lidé se snaží svalovat vinu na islám a muslimy. Ale neuvědomují si, že lidé, kteří vyšli do ulic a demonstrovali proti násilníkům a vandalům, pocházeli i ze čtvrtí obydlených muslimy. Stačí se podívat na fotografie protestujících. Problémem nepokojů ve Francii tedy není islám, ale chudoba a frustrace z nezaměstnaných a nevzdělaných lidí, kteří se snadno nechají zvíkat k násilí a agresi, neboť nevěří v budoucnost a mají pocit vyobcování ze společnosti.

Ale vina není jen na straně Francie a její státní moci. Chyba je také na straně přistěhovalecké populace a představitelů přistěhovalců. Tedy ve francouzském případě imigrantských muslimů. Přistěhovalci se musí podřít zákonům a normám hostitelské země. Nesmějí si myslet, že mohou zneužívat výhody a nemusí se podřizovat. Hostitelská země si musí uvědomit, že přijetím přistěhovalců se musí připravit na respektování této menšiny v rámci svých zákonů a musí jim pomoci je integrovat. Ale to neznamená pozitivní diskriminaci."

Neobviňujte jen islám, Mladá fronta Dnes, 9. 11. 2005, s. 7, Lukáš Lhoťan

p) Muslimové a jejich postoj ke společenským otázkám

V článcích zařazených v této kategorii byli muslimové vyzváni k vyjádření svého názoru na společenská témata, nikoliv aktuální události.

„Proti tabletce zvyšující potenci nic nenamítají představitelé církví. Pro křesťany, muslimy či Židy v Česku je požívání modré pilulky osobní věcí každého jednotlivce a víra jim v tomto směru nic nezakazuje. Potíže s dosažením a udržením erekce se týká až 52 procent mužů ve věku od 40 do 70 let. Pětatřicet procent mužů v tomto věku navíc trpí vážným narušením erekce a každý třetí muž po šedesátce zcela ztrácí možnost ztopoření.“

Ženy o viagru příliš nestojí, míní odborníci, Lidové noviny, 12. 1. 1999, s. 4

q) Legislativní a politické kroky směrem k muslimské obci

Do dané kategorie jsme zařadili články, které vypovídaly o legislativních opatřeních sjěmrem k muslimské obci.

„Muslimové, hinduisté a buddhisté budou mít možná nárok na státní příspěvek.

PRAHA - Tři sta podpisů bude stačit náboženským společnostem, aby se mohly zaregistrovat. Vyplývá to z věcného záměru zákona, jehož teze včera odsouhlasila vláda na návrh ministra kultury Pavla Dostála. Dosud si musely náboženské společnosti sehnat pro tuto registraci minimálně 10 tisíc podpisů. Zákon by tak měl v budoucnu umožnit získat právní subjektivitu muslimům, buddhistům, novým náboženským směrům, menším komunitám tradičních vyznání jako jsou anglikáni či samostatným křesťanským společenstvím a dalším organizacím věřících, kterým to neumožňují současné právní normy. Návrh také počítá se dvěma stupni registrace. První umožní novým náboženským skupinám pracovat jako neziskové organizace.“

Kabinet chce zmírnit podmínky registrace církví, Lidové noviny, 14. 12. 1999, s. 5,

Evžen Martínek

r) Názory na muslimy a jejich počínání v České republice

Autoři skrz své články vyjadřovali názory na muslimy v České republice a české muslimy. Takové články měly své široké zastoupení v dopisech čtenářů.

„Pan Sářka, předseda Ústředí muslimských organizací a obcí, v článku nazvaném "Křesťanský" terorismus? lehce naznačuje, že za útokem nestáli muslimové, protože ty to poškodilo nejvíc. Víím, že bin Ládin je demagog, ale k útoku se přihlásil, je Arab, je muslim. Nad útokem jásali Palestinci (kolik z nich je

nemuslimů?), jásaly muslimské davy v Pákistánu, Iráku, Íránu i jinde. Bylo by čestnější připustit, že v islámu jsou nejméně dvě křídla, než svalovat teroristický čin na západní civilizaci. Pan Sáška se diví, že se nikde nepíše o křesťanském terorizmu (Irsko, Baskicko), ale pouze o islámském. Pokládá to za nespravedlivé. Prosím, aby se zamyslel nad tím, že "západní" teroristé se nikdy nemohou obhajovat biblí ani Ježíšovými činy, ani Ježíšovými výroky. "Islámští teroristé" se ospravedlňují činy i učením Mohameda. Pokud vím, Mohamed opravdu svatou válku vyhlásil. Druhým rozdílem je, že "západní teroristé" mají sice jistou podporu místního obyvatelstva, ale minimální podporu církví. Ovšem nad mohutností podpory od islámských duchovních (mullů) zůstává Evropan s údivem stát. Rozdílem je i oficiální podpora terorizmu islámskými státy a hnutími. Který stát v Evropě podporuje teroristy? Dnes po pádu komunistických režimů žádný. Taliban uznaly pouze islámské státy, boj proti bin Ládínovi mnohé podporují pouze váhavě. Irák bin Ládína hájí. Cílem "západních teroristů" je něčeho dosáhnout, ale chtějí přežít. Fakt, že islámští teroristé posilněni duchovními jdou obětovat svůj život, aby se tak dostali přímo do ráje, je činí obávanějšími a nebezpečnějšími. Korán jsem četl pouze zběžně, ale můj dojem, že nejkrásnější částí ráje nejsou slibovány lidem mírným, pokojným, trpělivým a laskavým (jak slíbil Ježíš v blahoslavenstvích), ale těm, kdo padnou v boji proti nevěřícím, souhlasí s poznáním islámských teroristů.“

Forum 2000, Mladá fronta Dnes, 26. 10. 2001, s. 11, Daniel Kvasnička

t) Rozhovory a spolupráce mezi představiteli jednotlivých náboženských vyznání na území České republiky

V dané kategorii jsou zařazeny články, které informují o spolupráci mezi jednotlivými představiteli náboženských vyznání v České republice.

„Křesťané, muslimové i židé se poprvé v české historii spojili, aby prosadili společný cíl. Ostře protestují proti zákonu, který považuje eutanazii za mnohem mírnější trestný čin než vraždu.

Představitelé všech tří náboženství chtějí dosáhnout toho, aby novelu zákona týkající se eutanazie nepodepsal prezident Klaus. Rozhodli se také apelovat na Senát, aby zákon, který prošel Sněmovnou, neschválil. V pátek chtějí vydat i společné prohlášení k eutanazii.

K tomu, aby se v mnohých jiných věcech nesmiřitelná vyznání spojila, vyzvala ostatní katolická církev. Připojilo se nejen devět protestantských církví, ale i muslimové a židé. Všechny tyto církve a náboženské společnosti dohromady zastupují hlasy přibližně třetiny lidí v zemi.

"Nechceme, aby se Česká republika ocitla na té kluzké ploše, která čím dál víc sklouzává k uzákonění eutanazie," vysvětlil společnou snahu prodekan Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy Albert-Peter Rethmann. "Všichni věříme v jednoho Stvořitele, který dal život všem lidem, a lidé proto nemají

právo si ho sami brát nebo ho brát jiným," vysvětluje nesmiřitelný odpor k eutanazii Vladimír Sářka z ústředí muslimských obcí.

Mnozí lékaři s církví nesouhlasí

Křesťané, židé i muslimové se v této věci shodnou i proto, že jejich náboženství mají společné kořeny.

Katolický kněz Albert-Peter Rethmann vysvětluje, že různá náboženství se při svém protestu proti eutanazii neřídí jen svou vírou.

"Opíráme se i o zkušenosti z jiných zemí. Třeba z Holandska, kde je eutanazie už uzákoněna," říká.

"Výzkumy, které tam prováděl stát, ukázaly, že lidé, kteří si přejí eutanazii, chtějí zemřít jen proto, že se cítí osamoceni nebo trpí velkými bolestmi. Obě se ale dá řešit," dodává kněz."

Křesťané s muslimy jdou proti eutanazii, Mladá fronta Dnes, 7. 12. 2005, s. 1, Lenka Petrášová

u) Útok na muslimy, demonstrace proti nim, projevy islamofobie, muslimové mají strach

Kategorie se objevila poprvé v roce 2007 v *Mladé frontě Dnes*, zde však byla zastoupena pouze jedním textem. V roce následujícím však byla v obou listech zastoupena shodně 10 %, což v případě *Lidových novin* znamenalo 4 články, v *MF Dnes* pak 7.

„Chodci, kteří včera kolem páté hodiny ráno míjeli mešitu v Blatské ulici v Kyjích, se stali svědky nenávistného projevu vandalů. Na jindy čisté tmavě hnědé bráně muslimského centra totiž visela rozšklebená prasečí hlava s vyříznutýma očima. Nechutnou scénu dokreslovalo sprejem nastříkané heslo Ne islámu.

První návštěvník, který nad ránem do mešity mířil, zavolal policii. Ta teď případ vyšetřuje jako podezření z výtržnictví a poškozování cizí věci - v tomto případě sprejerství. "Vandalové neušetřili ani budovu Islámské nadace, která v mešitě sídlí. Popsali její omítku a vstupní dveře. Případnému pachateli hrozí až dva roky vězení," varoval vandala mluvčí pražských policistů Ján Mikulovský.

"Je to nenávist a xenofobie" Sami členové nadace a muslimové, kterým mešita slouží k modlitbám, považují celou událost za projev nenávisti, xenofobie a rasismu.

Prase je pro ně symbolem něčeho nečistého, proto muslimové nejedí vepřové maso. "Mešita je tu deset let, tohle se stalo poprvé. Zaznamenali jsme v minulosti jenom několik nenávistných e-mailů," nechal se slyšet jeden ze členů nadace Vladimír Sářka.

O tom, jestli má podezření na konkrétního viníka, spekulovat nechtěl. "Myslím, že jde o nějakého extremistu nebo skupinu extremistů. Nevím," dodal Sářka.

Podezření nemají ani lidé, kteří se kolem mešity pohybují prakticky denně. "Nevíme, kdo to mohl udělat. S islamisty problémy nemáme, jen v pátek, kdy se jich tu schází víc, někdy auta blokují ulice," uvažovala Jitka Kneslová z autobazaru, který s mešitou přímo sousedí.

Krátce po incidentu se fotografie prasečí hlavy objevily na webových stránkách nacionalistické Národní strany. "Dostali jsme zprávu, že by nás mohlo zajímat, co se děje u mešity. Ihned jsme pořídili sérii fotografií," stálo pod fotografiemi na webu strany, která se netají svými výhradami k muslimům.

Předsedkyně strany Petra Edelmannová se také vyjádřila, že zavěšení prasečí hlavy na plot mešity schvaluje. Hanlivé heslo by prý sama podepsala.

Podobný případ loni v říjnu vyšetřovala i brněnská policie. Tam na stěnu mešity někdo sprejem nastříkal nápis Stop islámu a na dveře napsal Ne."

Prasečí hlava hyzdila mešitu, Mladá fronta Dnes, 20. 3. 2009, s. 2, Veronika Fejtková

v) Muslimové v historickém kontextu na českém území

V této kategorii jsou zařazeny texty, které zmiňují působení muslimů na českém území v minulosti.

w) Vyobrazení muslimů v umění na českém území

Články zařazené v této kategorii zmiňovala umělecká díla, na nichž byli vyobrazení muslimové.

x) Příběhy, povídky, fiktivní vyobrazení muslimů

V této kategorii jsou zařazeny články, které jsou fiktivními příběhy publikovanými v jednom ze sledovaných deníků. Právě takové texty mohou být a jsou nositeli stereotypů. Především pak v případě, kdy jsou vytvořeny autory neznalými islámských reálií a zkušenost s muslimy jim byla zprostředkována pouze médií. Domníváme se, že vzhledem k tomu, že se jedná o příběhy smyšlené a nikoliv založené na realitě, umožňují stereotypní zobrazení muslimů ve vyšší míře než texty podložené reálnými událostmi. Takovým textem je i článek Karolíny

Brabencové publikovaný v listopadu roku 2013 v rámci rubriky *Studenti píše noviny*. Autorka byla redakcí odměněna knihou.

„Jsem muž, který se před pětáctyřiceti lety narodil českým rodičům v hlavním městě České republiky, v Praze. Prvních dvaadvacet let jsem prožil pouze zde, v této krásné středoevropské zemi, i když s komunistickým režimem. Kvůli špatným kádrovým posudkům jsme s rodiči nikam nemohli vycestovat. Život mi ani neulehčoval fakt, že se mi místo dívek líbili a stále líbí muži. A proto, když se v roce 1990 otevřely hranice do Evropy a celého světa, neváhal jsem a za všechny své ušetřené peníze jsem si zakoupil letenku do USA, přesněji do New Yorku.

Po přiletu jsem si opravdu myslel, že jsem na jiné planetě. Měl jsem štěstí, že jsem si celkem brzy našel slušnou práci v kavárně. Ovšem s bydlením to bylo horší. V baru The One jsem potkal stejně starého kluka, který se mi velmi líbil a já jemu. Začali jsme spolu bydlet už za týden. Až po nastěhování jsem zjistil, že Thomas, moje první velká láska, je praktikující muslim. Na první pohled to však zřejmé nebylo. Prvních pár týdnů bylo překrásných, a kdyby se Tom několikrát denně nemodlil ke svému bohu, snad bych to ani nepoznal.

Problém nastal, až když se potkal s nějakou partou, spíše sektou, která z něj během několika měsíců udělala úplného fanatika. Tato sekta si říkala v překladu Následovníci Mohamedovi.

Od té doby to všechno začalo. Z našeho krásného bytu se stalo vetešnictví. Všude byly náboženské sošky, různé koberečky a další pro mne bezcenné "pracholepy". Členové sekty Tomase přesvědčili, že i já bych se měl stát jedním z nich.

Zprvu to zkoušeli po dobrém, zvali mě mezi sebe, kupovali mi dárky. Když to nezabíralo, unesli mě do vybydleného domu na okraji města, jemuž říkali chrám.

Únos si nepamatuji. Prostě jsem se jen probudil v tom domě v jejich páchnoucím oblečení a v cizích botách. Tom ležel vedle mne.

Zavřený jsem tam strávil sedm let. Roky, které už nikdy ze svých vzpomínek nevymažu. Několikrát jsem se pokoušel utéct, ale vždy mě chytli. Poslední asi čtyři měsíce jsem strávil přivázaný provazem k nefunkčnímu topení, a to jen o troše jídla. I když to nebyl ten nejhorší zážitek. Celé měsíce jsem poslouchal ty jejich fanatické kecy o bohu, o tom, jak tento svět spěje k zániku.

Z tohoto pekla jsem se dostal až 14. září 2001 - to policie udělala velkou razii. Ukázalo se, že Následovníci spolupracovali při útoku na dvojčata 11. září 2001. Z ruiny mě zdravotníci vynesli na nosítkách. Když jsem se potkal s Tomem, byl jsem urostlý, vážil jsem 87 kilogramů a byl jsem zdravý. Na těch nosítkách nesli jen trosku o padesáti dvou kilogramech.

Když lidé zjistí, co jsem prožil, já jim potom vyprávím, že jsem za dalších devět let procestoval půl zeměkoule a vyučuji v Pekingu bojová umění, ptají se mě, jestli k náboženstvím jako takovým a zvláště islámu mám odpor. Vždy jim odpovídám: "Náboženství jako takové mi přece toto mé utrpení neudělalo. Byli to lidé bez svého vlastního, originálního a tolerantního názoru, kteří neuznávali přesvědčení jiných lidí. Nesnažili se přizpůsobit. Můj názor je takový, že pokud styl života, který žiji, neubližuje či neomezuje ostatní, je správný."

Víra za konflikt nemůže. Hrozbou je fanatismus, Mladá fronta Dnes, 11. 11. 2013, str. 6, Karolína Brabencová

Kategorii reprezentuje i román na pokračování *Cizinec a krásná paní* Pavla Kohouta pravidelně publikovaný v *Mladé frontě Dnes* v průběhu roku 2009.

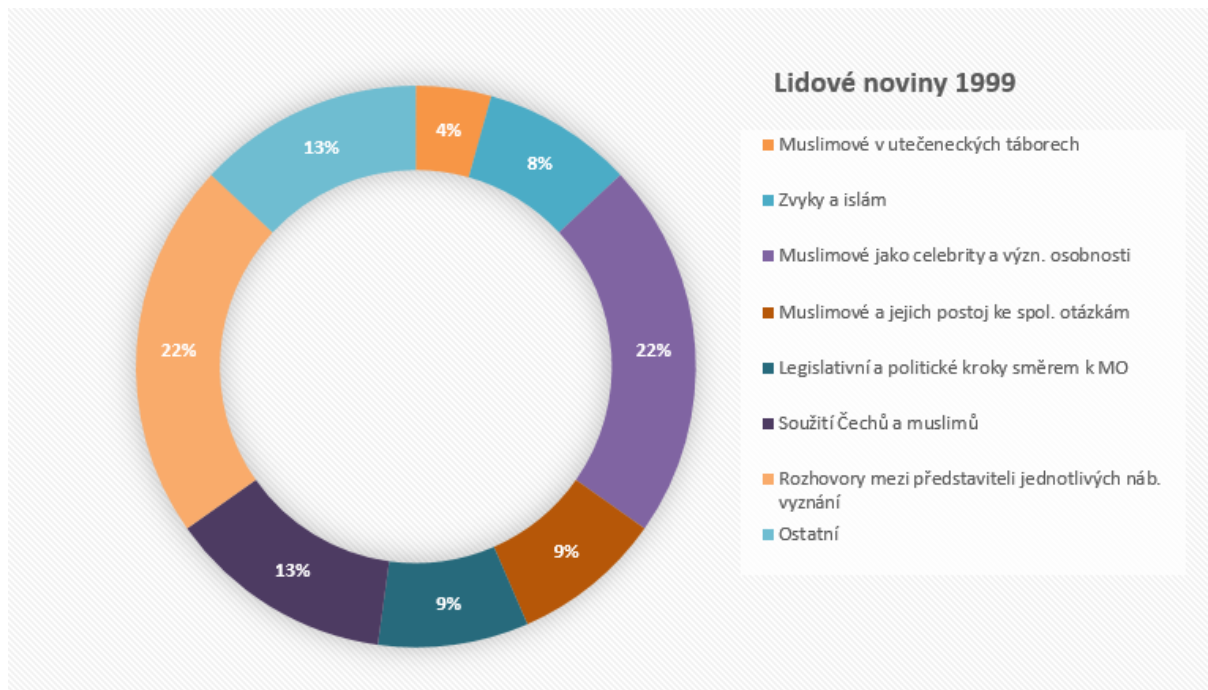
y) **Přirovnání**

Do dané kategorie jsme zařadili texty, v nichž autoři použili pro různé situaci přirovnání k muslimům. Nejtypičtějším pak bylo použití ve vět „*Bojí se jako muslim vepřového.*“

z) **Ostatní**

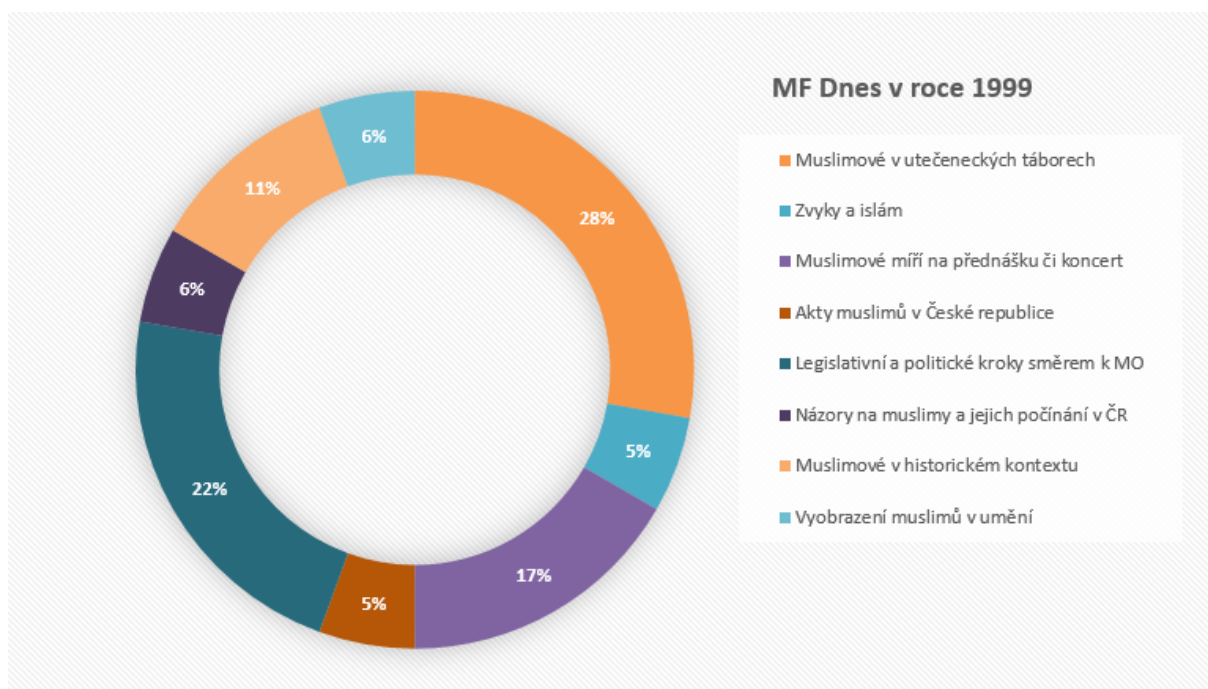
V dané kategorii se objevují texty, které nevyhovují ani jedné z předchozích uvedených kategorií.

Jak jsme již uvedli výše, každý analyzovaný text je přiřazen pouze jedné tematické kategorii. Na následujících řádcích si ukážeme, jaké tematické kategorie jsme v textech analyzovaných deníků v jednotlivých letech identifikovali.

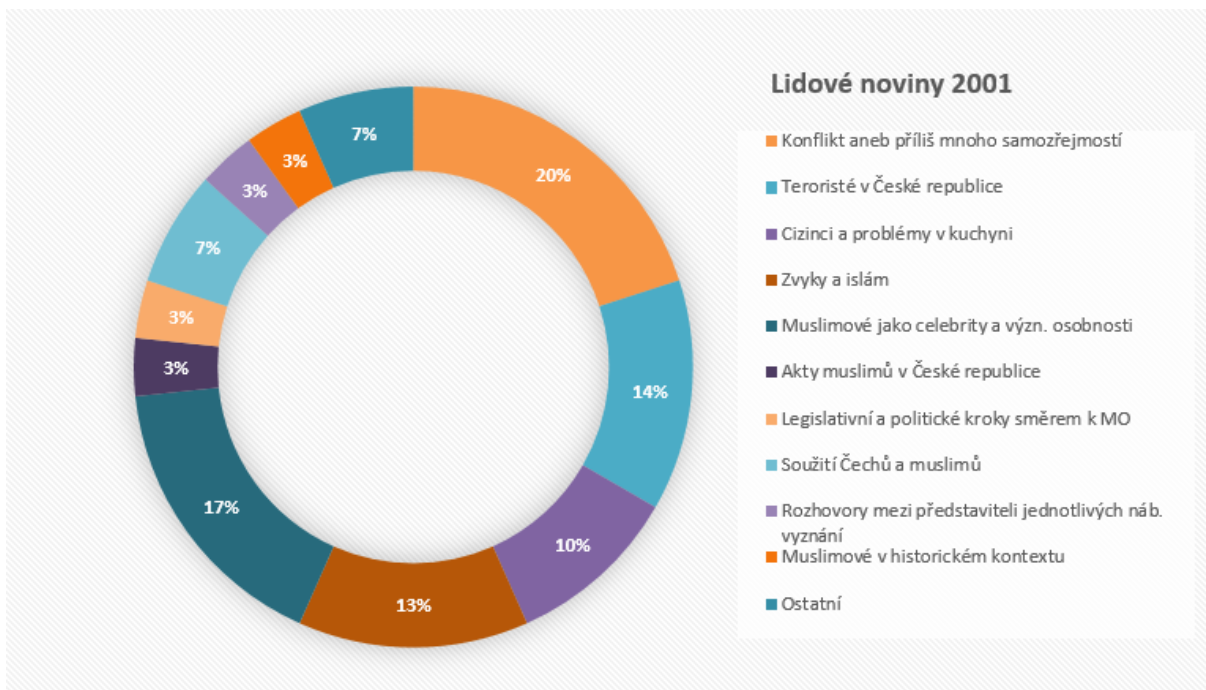
Graf 36: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 1999

Významně zastoupenou tematickou kategorií byla v roce 1999 kategorie *Muslimové v utečeneckých táborech*. V listu MF Dnes se jednalo o téma dominantní, v absolutních číslech zastoupené 5 články, v deníku Lidové noviny pak bylo zastoupeno pouze 4 %, což v absolutních číslech odpovídá pouze jednomu textu.

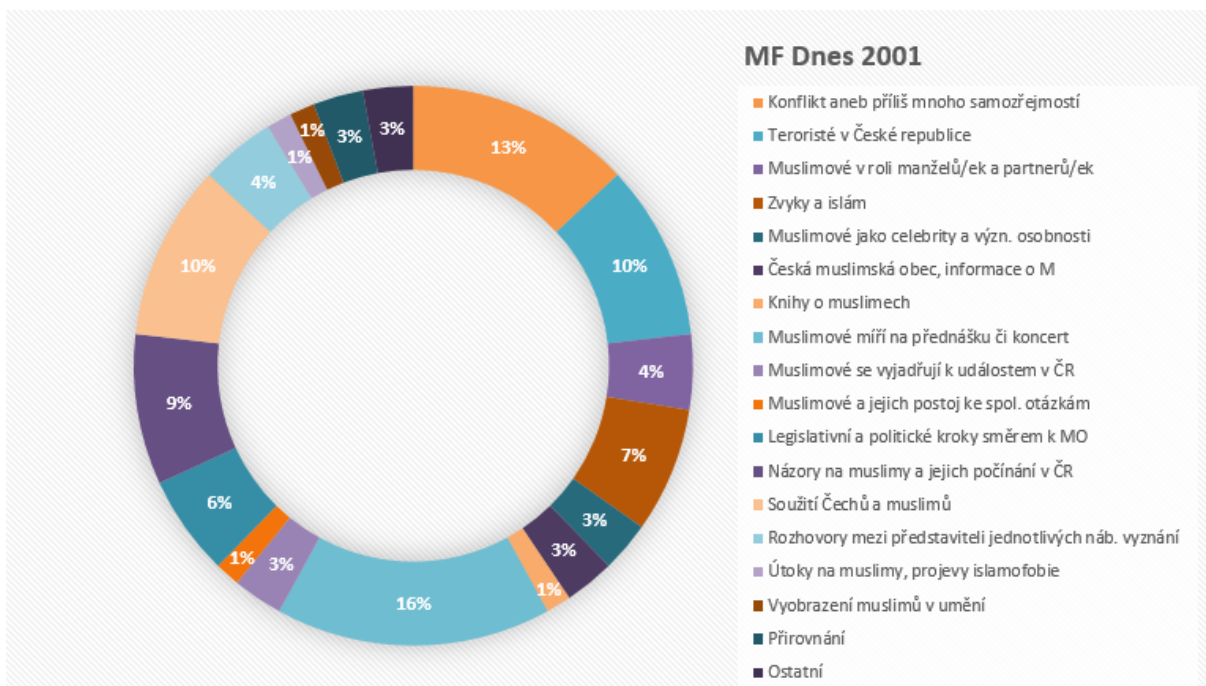
Graf 37: Tematické kategorie na úrovni výpovědi o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 1999

V roce 2001 se významně obměnilo zastoupení tematických kategorií, přičemž do popředí se dostaly články odpovídající kategorii *Konflikt aneb příliš mnoho samozřejmostí*. Jednalo se o texty publikované po útocích na světové centrum 11. září roku 2001. Muslimové byli novináři dotazováni na jejich postoje vzhledem k teroristickým útokům, přičemž texty shodně obsahovaly prvky odmítání teroristických útoků a ujišťování o neexistujícím nebezpečí na území České republiky. V Lidových novinách byla tato tematická kategorie zastoupena 6 články, v MF Dnes pak devíti.

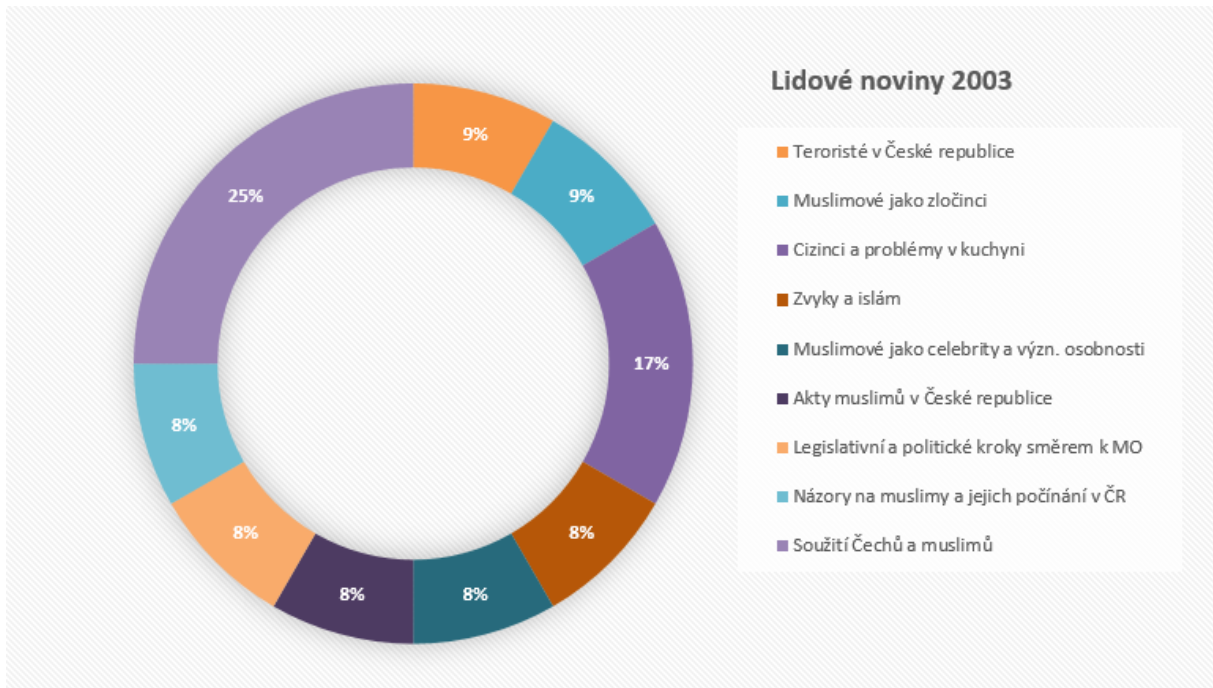

Graf 38: Tematické kategorie na úrovni výpovědi o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2001

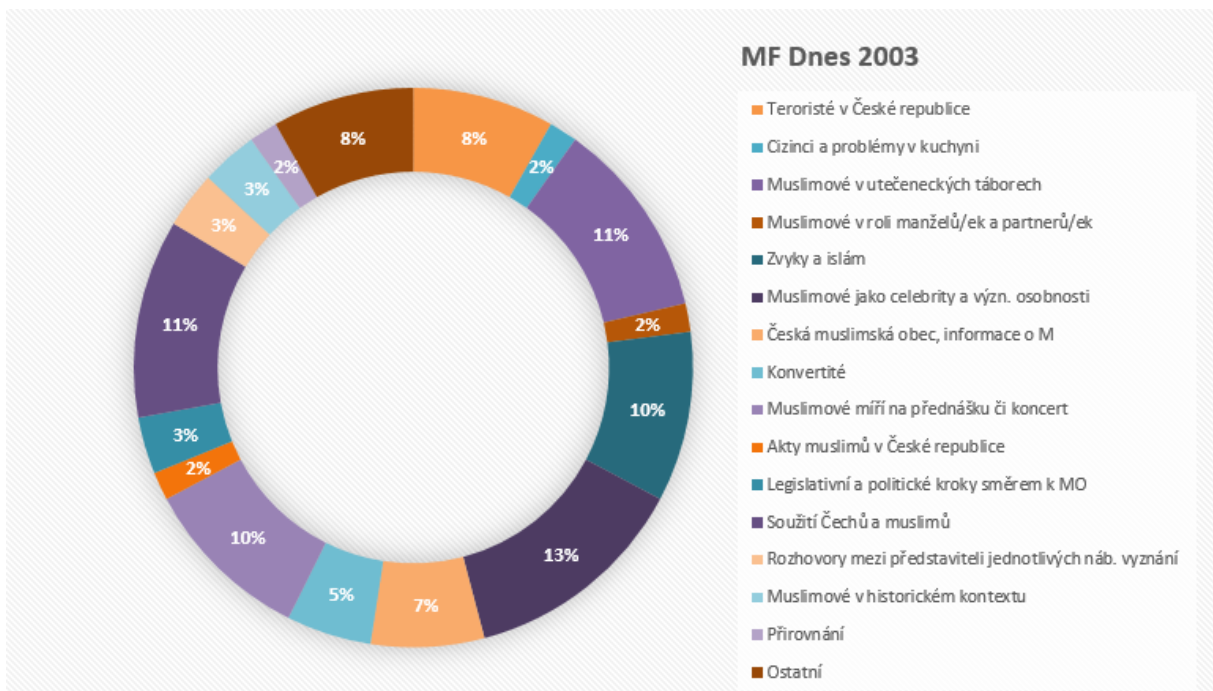
Nejčastější zastoupenou tematickou kategorií byla však v listu Mladá fronta Dnes kategorie odpovídající textům informujícím o přednáškách, kterých se účastnili, či je přímo pořádali muslimové. Takové texty byly publikovány v rovnoměrně průběhu celého roku v absolutním počtu 11 článků. Nemůžeme tedy říci, že byly publikovány se zvyšující se četností po září roku 2011.

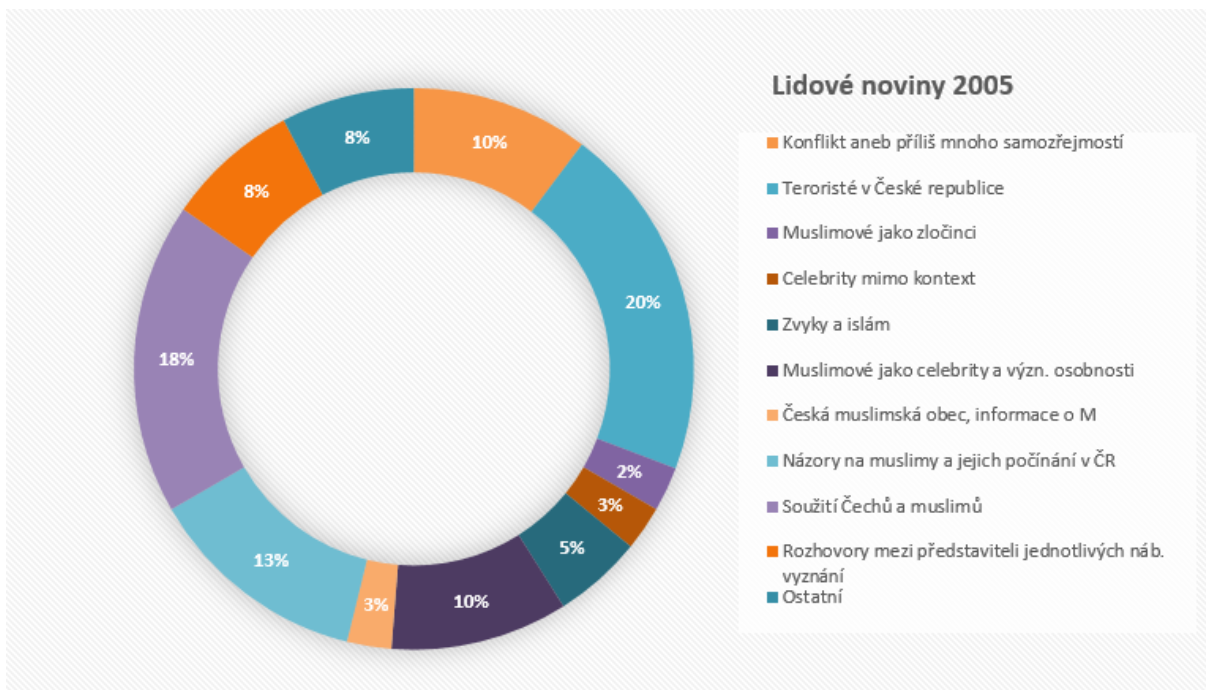
Graf 39: Tematické kategorie na úrovni výpovědi o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2001

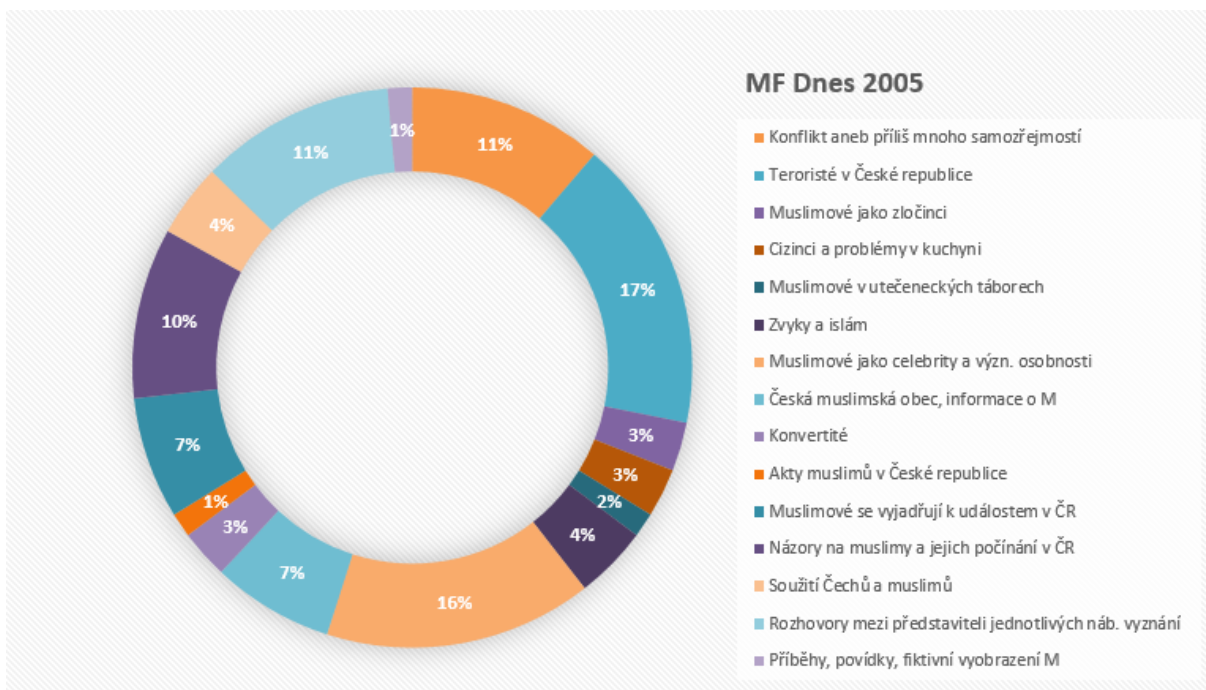
Graf 40: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2003

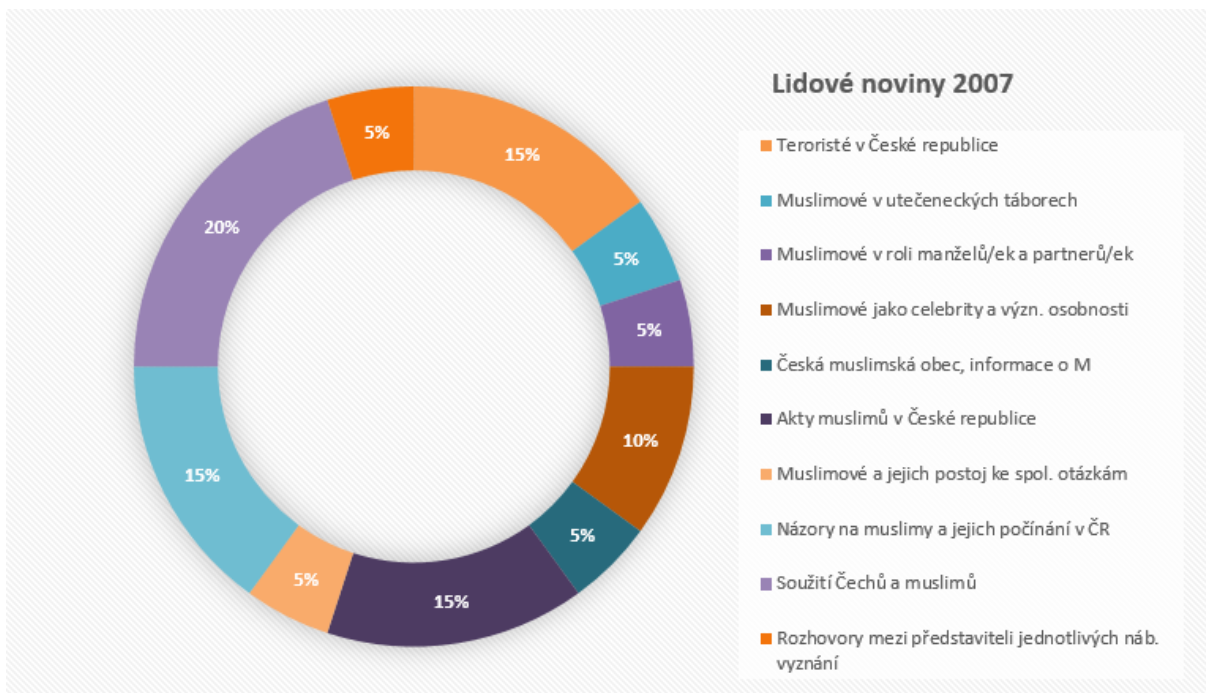
Graf 41: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2003

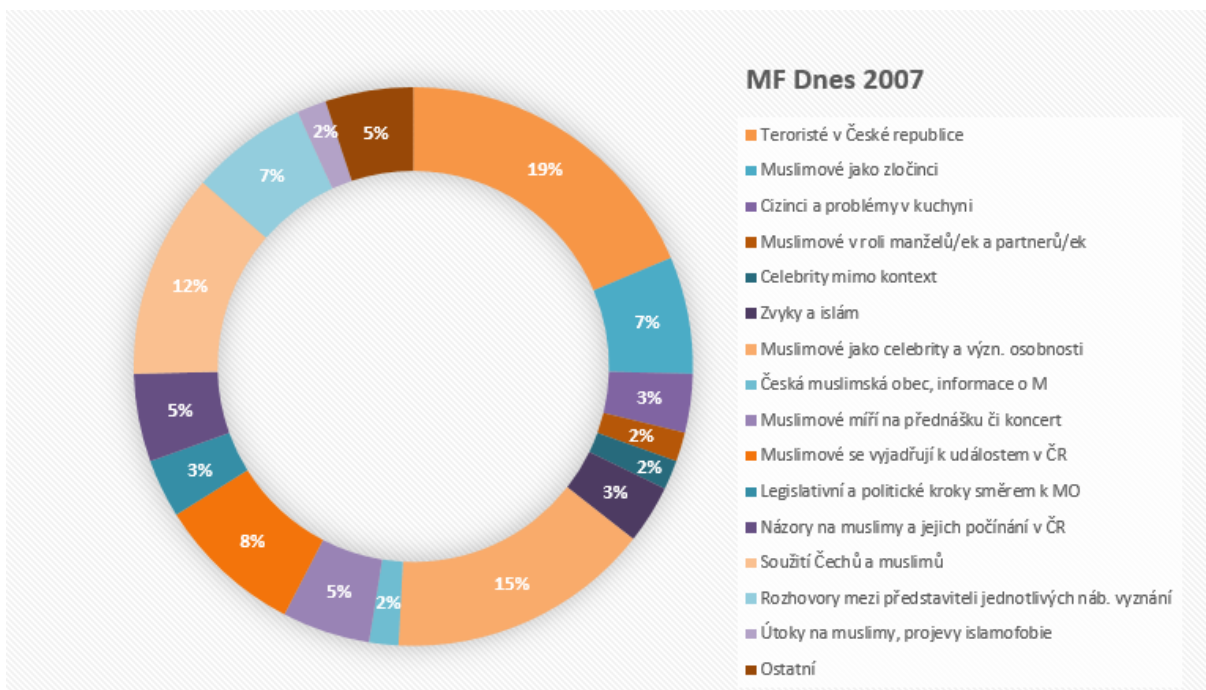
Graf 42: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2005

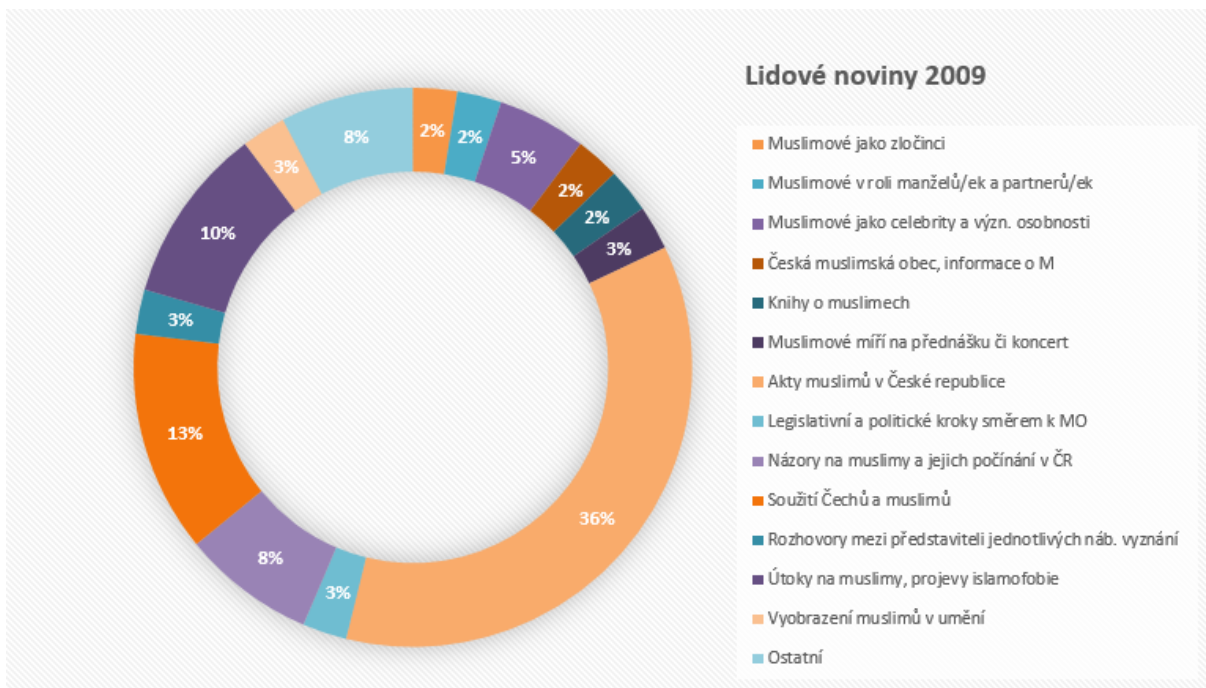
Graf 43: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2005

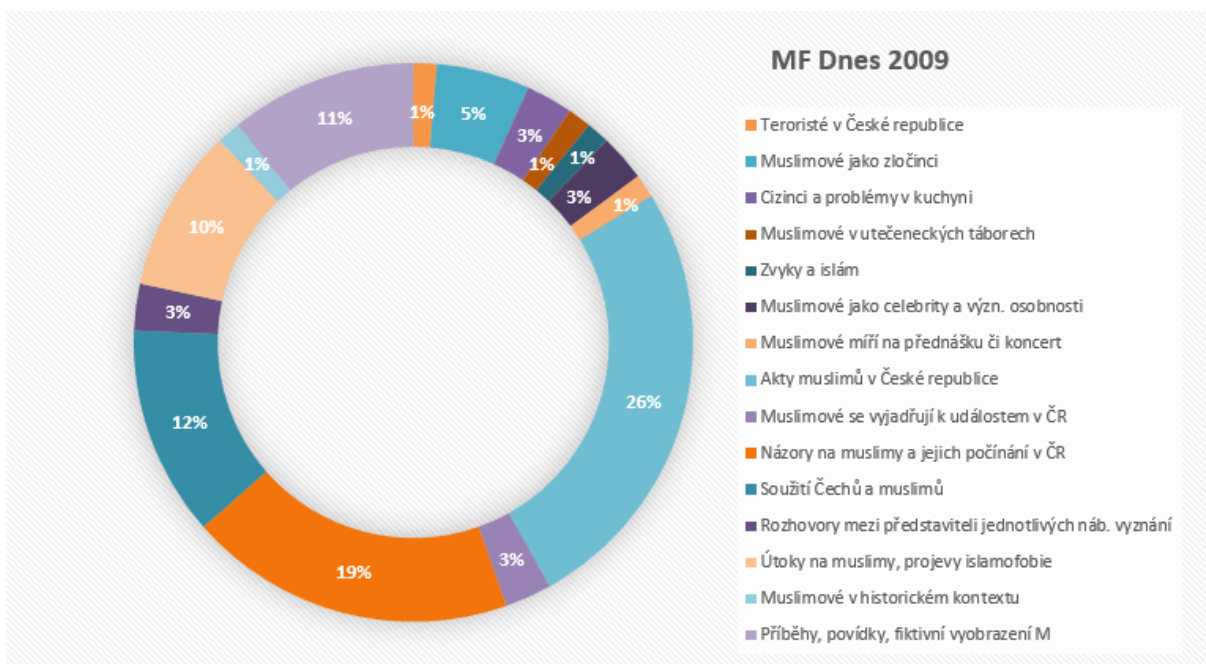
Graf 44: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2007

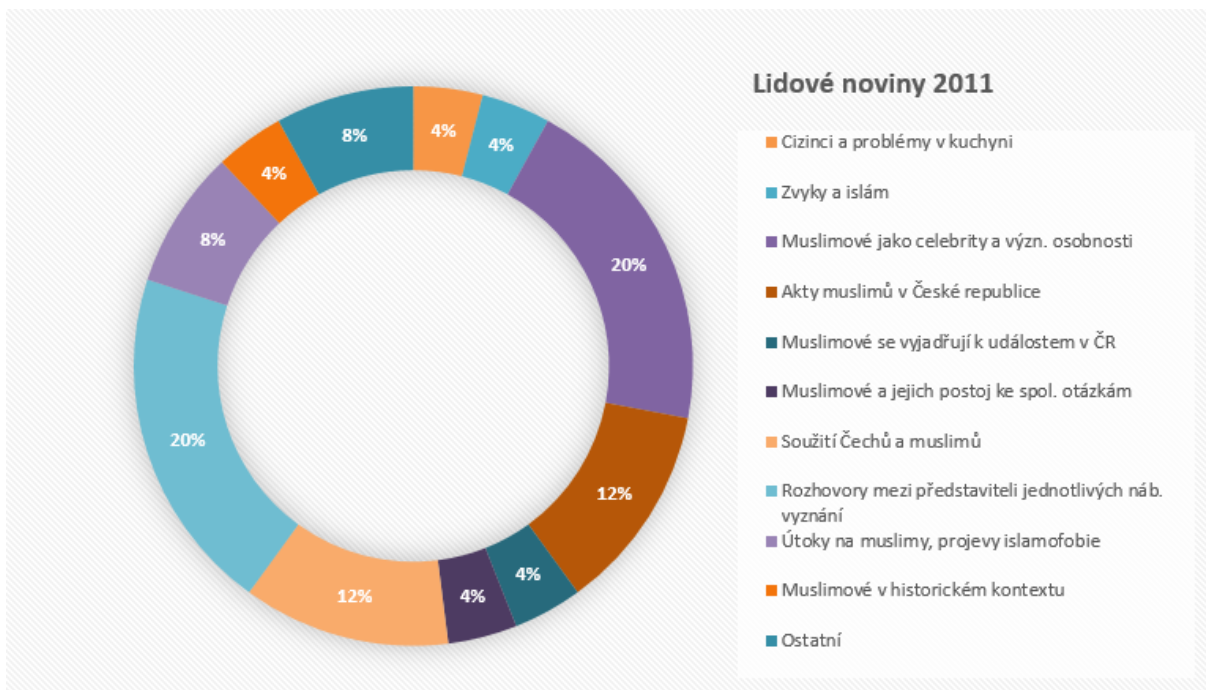
Graf 45: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2007

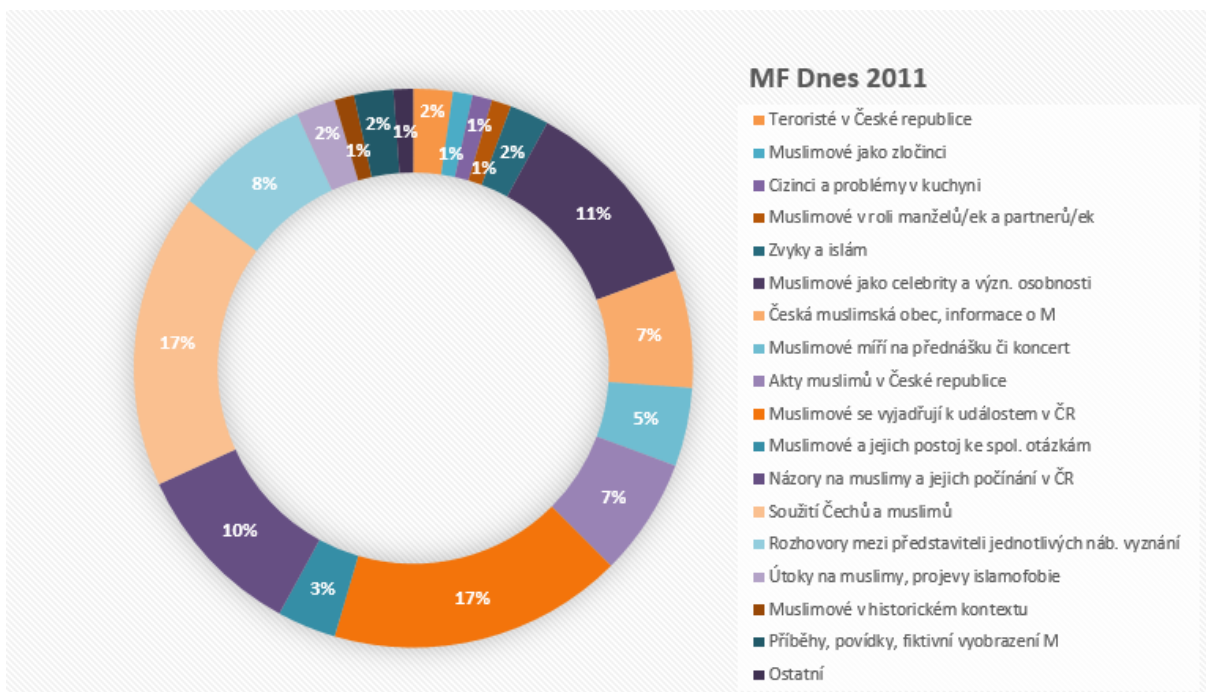
Graf 46: Tematické kategorie na úrovni výpovědi o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2009

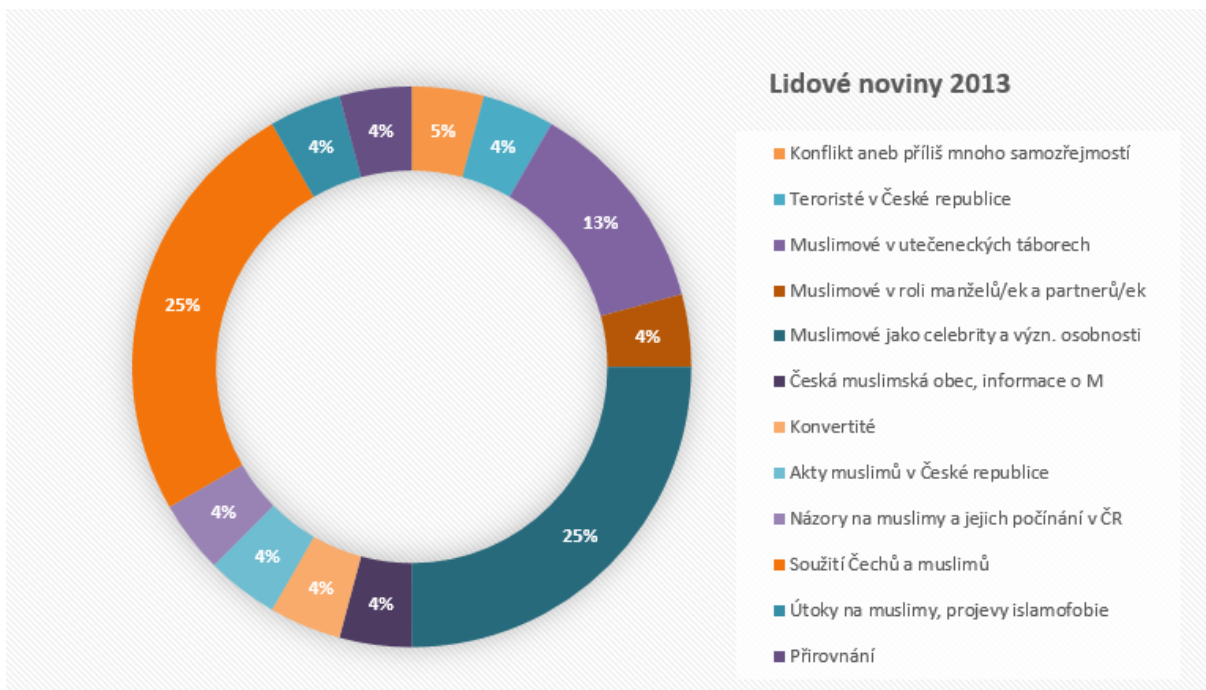
Graf 47: Tematické kategorie na úrovni výpovědi o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2009

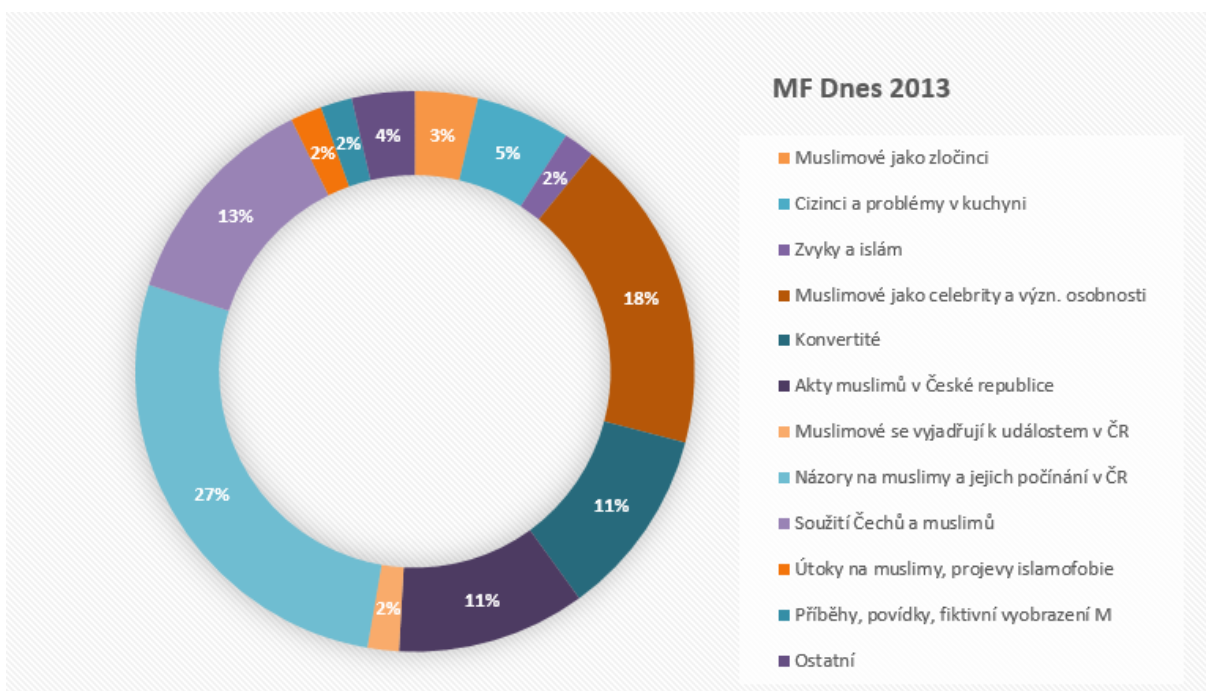
Graf 48: Tematické kategorie na úrovni výpovědi o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2011

Graf 49: Tematické kategorie na úrovni výpovědi o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2011

Graf 50: Tematické kategorie na úrovni výpovědi o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2013

Graf 51: Tematické kategorie na úrovni výpovědi o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2013

4.4.3 Shrnutí kapitoly

Jak se ukázalo v této části výzkumu, tematické kategorie se v průběhu let proměňovaly a do jisté míry odpovídaly zahraničním a domácím událostem. Některé tematické kategorie se v médiích objevovaly opakovaně, přičemž můžeme říci, že bez ohledu na aktuální situaci ve světě a v České republice. Jednalo se především o články informující čtenáře o islámských zvycích a tradicích, ale také o přístupu muslimů k tradicím českým. Novinové články, které neměly pouze informativní charakter, na který u článků v rámci této tematické kategorie upozorňuje Martina Křížková [2007: 52], ale zprostředkovávaly i názory a přístupy muslimů k těmto svátkům, se objevily vždy v období ramadánu a Vánoc.

To, že se způsob, jakým je o muslimech informováno, není statický, nýbrž se neustále proměňuje v závislosti na změnách sociální i mediální reality, potvrzuje i fakt, že tematické kategorie, které jsme v rámci obsahové analýzy identifikovali, se často měnily. Příkladem může být vznik nové kategorie, kterou jsme vytvořili v reakci na nově se objevující články informující o činech s prvky islamofobie.

4.5 Rozhovory s muslimy

Jak jsme již uvedli, v rámci našeho výzkumu jsme se nesnažili rozlišovat mezi žánry analyzovaných textů. V případě rozhovoru, jednoho ze základních žurnalistických žánrů, jsme však udělali výjimku. Zajímalo nás, se kterými zástupci muslimů byl v průběhu sledovaných let publikován rozhovor, zda se jednalo o významného představitele muslimské obce v České republice, významnou osobnost, a to i zahraniční, či běžného muslima (přebývajícího v jednom z uprchlických táborů, studenta či zaměstnance ad.). Zohledňovali jsme přitom, zda se jedná o české konvertity.

Za rozhovor, který jsme zařadili k analýze, jsme považovali text, v němž jsou snadno rozlišitelná vyjádření tazatele a dotazovaného, tedy jsou jasně identifikovatelné otázky autora textů a repliky zpovídaného.

Rozhovory v naší analýze mohou být identifikovány jako zpravodajské i publicistické (v užším smyslu slova) interview, přičemž mezi publicistické (v užším smyslu) interview se v naší analýze objevuje ve třech modifikacích [Jílek 2009: 96]:

- *jako rozhovor zjišťující názory představuje v dílčí oblasti publicistické dominantně využívaný typ interview, zjišťuje názory dotazovaného na aktuální události, případně jeho podíl na ní, pozadí, souvislosti*
- *osobní rozhovor s důrazem na rysy osobnosti je modifikace, kterou lze považovat za dialogickou analogii portrétu. Jde o věcný typ rozhovoru, který má výraznou informativní hodnotu.*
- *biografický rozhovor, který je zaměřený na činy, výkony, vlastnosti, filozofii osobnosti. Jde o typ rozhovoru, který lze považovat za dialogickou analogii medailonu, je proto méně věcný než typy předchozí.*

4.5.1 Rozhovory s muslimy v roce 1999

V roce 1999 požádaly *Lidové noviny* o rozhovor tři muslimy. Prvním z nich byl Muhamed Ali Šilhavý, který 9. ledna čtenářům přiblížil způsob oslavy ramadánu a jak jej slaví muslimové v České republice. Další osobou, která poskytla rozhovor, byl jordánský princ Hasan bin Talál, který jej listu poskytl 13. října při příležitosti své účasti na konferenci Forum 2000. Hovořil na téma soužití civilizací a náboženství. Mussa Dalsajev, čečenský psychiatr,

který se do České republiky přestěhoval s celou rodinou, popsal listu své zkušenosti s válkou a aktuální situaci v Čečensku.

Témata rozhovorů můžeme označit za nekonfliktní. Pouze jordánský princ Hasan bin Talál hovořil o polarizaci mezi „Západem a islámem“, nicméně tu v rozhovoru označil za „výzvu k opravdovému partnerství“. [Janev, 1999] Ani jednou pak v tomto rozhovoru nepadlo slovo *terrorismus*.

Pro list *Mladá fronta Dnes* poskytl rozhovor Fathy Salama, skladatel egyptského hudebního souboru Sharkiat. Hovořil na téma arabské hudby.

4.5.2 Rozhovory s muslimy v roce 2001

V roce 2001 poskytl *Lidovým novinám* rozhovor Rachman Phamsorahman, bývalý voják, který se svou rodinou opustil Afghánistán a pobýval v exilovém táboře Zastávka u Brna. Rozhovor poskytl na konci září, tedy několik dní po útocích na Světové obchodní centrum v New Yorku. Rozhovor se již u třetí otázky stáčí k tématu teroristických útoků a Rachman Phamsorahman vysvětluje přístup Afghánců k tomuto činu.

Mladé frontě Dnes poskytli v roce 2001 rozhovor hned čtyři muslimové. Z toho dvakrát Ali Muhamed Šilhavý, předseda Ústředí muslimských obcí. V březnu roku 2001 se vyjádřil k možnému vystoupení Salmana Rushdieho v České republice, na konci září pak k záříjovým útokům na WTC. V rozhovoru vysvětluje, jaký mají muslimové přístup k teroristickým činům, když doslova tvrdí: „*Islám říká, že kdo zabije jednoho člověka, jakoby zabil lidstvo. Tudíž islám nemůže s útokem, při kterém přišlo o život hodně nevinných lidí, souhlasit.*“ [MF Dnes, ids, 2001] Na konci září otiskla *Mladá fronta Dnes* rozhovor s Abdulem Zaherem Saljogim, afgánským velvyslancem na téma teroristických útoků a postoje Afghánistánu. V polovině října se v listu MF Dnes objevil rozhovor s Muneebem Hassanem Alrawim. ve kterém Alrawi popisuje svůj život jakožto muslima a přidává odpověď na obligátní otázku autora na konzumaci alkoholu a vepřového masa.

4.5.3 Rozhovory s muslimy v roce 2003

Lidové noviny v roce 2003 neotiskly rozhovor s žádným muslimem, *Mladá fronta Dnes* pak pouze jeden, a to s afghánskou uprchlicí Shaistou. Rozhovoru se dle informací poskytnutých autorem Pavlem Dosoudilem zúčastnila také její rodina, vzhledem k jazykové bariéře však odpovídala právě Shaista. Rozhovor se věnuje tématu uprchlictví, dotazovaná

vysvětluje důvody rodiny k tomuto kroku, aktuální situaci rodiny, je však vyzvána i k popsání způsobu, jakým rodina trávila vánoční svátky. Odlišnost, cizost či jinakost muslimů podtrhuje autor již v úvodu textu, když píše „... *i interiér je zařízen jako v každé běžné české domácnosti, až na arabský nápis na tabulce nade dveřmi*“ [Dosoudil, 2003].

4.5.4 Rozhovory s muslimy v roce 2005

Lidové noviny v roce 2005 otiskly dva rozhovory s muslimy. Rozsáhlý rozhovor se Samerem Shehadehem na téma londýnských atentátů, které se udály 7. července, byl otištěn 23. dne téhož měsíce. Autor Pavel Novotný již první otázkou, ačkoliv se za ni omlouvá, uplatňuje v rozhovoru stereotypní vyobrazení muslimů jako potenciální bezpečnostní hrozby následujícími větami: „*První otázka je nespravedlivá a omlouvám se za ni předem. Máte za sebou podobnou zkušenost jako muslimští mladíci, kteří provedli ničivé atentáty v Londýně (7. července). Oni se narodili a vyrostli v Británii, na kterou nakonec zaútočili. Vy jste muslim a Palestinec, vyrostl jste v České republice, hovoříte česky, máte české školy. Dokážete je pochopit?*“ [, 2005] Další rozhovor list otiskl až v říjnu, a to s bývalým malajsijským vicepremiérem Anwarem Ibrahimem, který se v Praze zúčastnil konference Forum 2000.

Deník *Mladá fronta Dnes* přinesl rozhovor s Evin Shamma, devatenáctiletou muslimkou, která do České republiky přišla s rodiči z Iráku. Autor rozhovoru se hned prvním dotazem dožadoval vyjádření postoje muslimky k atentátu a jejích předpokladů, zda se podobný teroristický útok může odehrát i na území České republiky. Až v druhé polovině rozhovoru se dotazy stáčí k osobnímu životu Evin Shamma. Rozhovor byl otištěn dvakrát, poprvé v mutaci pro Plzeňský kraj, podruhé v drobné úpravě o čtyři dny v mutaci pro kraj Karlovarský. Další rozhovor byl proveden s El Badawy Karamem, toho času jediným imámem v České republice. První otázka byla směřována k teroristickým útokům v Egyptě a Londýně, druhá polovina rozhovoru se pak věnuje životu muslimů v České republice.

4.5.5 Rozhovory s muslimy v roce 2007

V roce 2007 publikovaly *Lidové noviny* pouze jeden rozhovor s muslimem, a to s Jamesem Zofbym, šéfem Arabsko-amerického institutu, který se zúčastnil konference Forum 2000 v Praze. Autor Tomáš Jeník se ptal jak na fungování institutu, tak na slučitelnost islámu s demokracií, přičemž do otázky vkládá opozitní rozdělení na „nás“ a „je“, pokud přistoupíme

na předpoklad, že *demokracii* jako takovou myslí západní společnost, která na jejím principu funguje.

List *Mladá fronta Dnes* zveřejnil rozhovor s Edinem Džekem, fotbalistou původem z Bosny. Ten byl zaměřen především na profesní kariéru mladého fotbalisty. V září pak publikoval rozhovor s Širín Ebadíovou, íránskou nositelkou Nobelovy ceny, která se v Praze zúčastnila fóra 2000. Rozhovor se zaměřil na aktuální situaci v Íránu, ale také na bezpečnostní rizika, která by íránská politika mohla znamenat pro Českou republiku.

4.5.6 Rozhovory s muslimy v roce 2009

V roce 2009 poskytl *Lidovým novinám* rozhovor Madžid Nilli, íránský chargé d'affaires v Česku. Rozhovor se věnuje aktuální situaci v Íránu, vztazích s USA, americké protiraketové obraně v České republice, pro jejíž vznik dle autora Jana Nevyhoštěného patřily obavy právě z íránského útoku k hlavním argumentům. Dalším zpovídaným byl syrský básník vystupující pod pseudonymem Adonis, který se zúčastnil Festivalu spisovatelů v Praze. V červnu poskytl rozhovor předseda brněnské islámské nadace Muneeb Hassan Alrawi ohledně tématu výstavby nové mešity v Brně.

O rozhovor byl *Mladou frontou Dnes* požádán Hassan Muneeb Alrawi, předseda islámské nadace, který, stejně jako pro deník *Lidové noviny*, vysvětlil, proč muslimové chtějí postavit novou mešitu. Právě tematika plánů na výstavbu nové mešity byla médií v létě reflektována ve vyšší četnosti.

4.5.7 Rozhovory s muslimy v roce 2011

Lidové noviny zveřejnily rozhovor s Feridem Nasrem, spolumajitelem Exim Tours o ztrátách turistického odvětví kvůli událostem v arabských zemích. Dalším rozhovorem, který se uskutečnil v říjnu roku 2011, byl ten s Cemem Ozdemirem, jedním z lídrů německých Zelených. Rozhovor se týkal kontroverzní knihy bankéře Thila Sarrazina, která se věnuje tématu přistěhovalectví a integraci. Téhož měsíce byl publikován rozhovor s Šahírou Amínovou, která se zúčastnila konference Forum 2000. Ten se dotýkal především aktuální situace v Egyptě.

Deník *MF Dnes* zveřejnil v lednu roku 2011 rozhovor s prvoligovým fotbalistou Amadou Cissé. Rozhovor byl zaměřen především na kariéru sportovce. V květnu pak mluvil s Mohammedem Jobranem, pocházejícím ze Sýrie, dvaatřicet let však žijícím v České

republice. Tématem byla aktuální situace v Sýrii, ale i plánovaná výstavba mešity v Brně. V říjnu pak deník provedl rozhovor s Cemem Ozdemirem, politickým lídrem německé strany Zelených, jehož rodiče pochází z Turecka. Do Prahy se vydal kvůli konferenci Forum 2000. Tématem rozhovoru byla integrace tureckých přistěhovalců do německé společnosti.

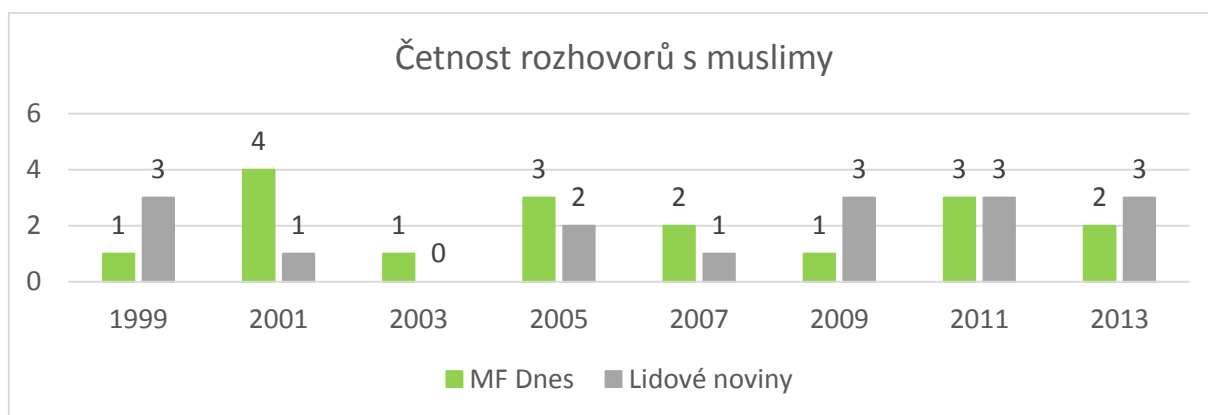
4.5.8 Rozhovory s muslimy v roce 2013

V dubnu roku 2013 zveřejnil deník *Lidové noviny* rozhovor s palestinským ministrem zahraničí Rijádem Málíkem. Tématem rozhovoru byly palestinsko-americké vztahy a hlasování České republiky proti zvýšení palestinského statusu v OSN. Kosovský filozof a sociolog Škelzen Maliči hovořil o kosovsko-srbském konfliktu. Rozhovor se objevil ve vydání pro Čechy i Moravu. Další osobností, která listu *Lidové noviny* poskytla rozhovor, byl turecký spisovatel a nositel Nobelovy ceny Organ Pamuk, který se zúčastnil 23. festivalu spisovatelů Praha. Témata rozhovoru byla spjata především s jeho tvorbou.

V roce 2013 zveřejnila *MF Dnes* rozhovor s Ivou Špírkovou z Lišova na Budějovicku, která začátkem téhož roku konvertovala k islámu. Iva Špírková se v březnu stala vděčným mediálním tématem, neboť jakožto učitelka v mateřské školce, začala nosit hidžáb. Dalším zpovídaným se stal palestinský ministr zahraničí Rijád Malíkí. Tématem byl fakt, že zástupci České republiky hlasovali v roce 2012 proti zvýšení palestinského statusu v OSN, ale také palestinsko-americké vztahy.

4.5.9 Shrnutí kapitoly

Jak se ukazuje, rozhovory s muslimy jsou prováděny především na základě aktuálních událostí dotýkajících se nějakým způsobem islámu, ale i příležitostí pro novináře provést s danou osobností rozhovor, jak tomu bylo zřejmě především v případě muslimských účastníků konference Forum 2000. Rozhovory byly dále vedeny v souvislosti s českými svátky, přičemž bylo pro novináře zajímavé nahlédnout do způsobu jejich oslavy muslimskými mluvčími.

Graf: Četnost rozhovorů s muslimy v jednotlivých letech

Ačkoliv analyzovaný počet článků, které byly publikovány ve sledovaných letech, byl v případě *Mladé fronty Dnes* téměř dvojnásobný, rozhovorů byl v rámci obou periodik proveden téměř totožný počet. Konkrétně 17 rozhovorů bylo publikováno v deníku *MF Dnes* a 16 v deníku *Lidové noviny*.

MF Dnes	
Osobnost, s níž byl veden rozhovor	Počet rozhovorů
Muhamed Ali Šilhavý, předseda Ústředí muslimských obcí	2
Muneeb Hassan Alrawi, předseda Islámské nadace Brno	2
El Badawy Karam, toho času jediný imám v ČR	1
Abdul Zaher, Saljogi, velvyslanec Afghánistánu	1
Cem Ozdemir, jeden z lídrů německých Zelených	1
Rijád Málíkí, palestinský ministr zahraničí	1
Fathy Salama, skladatel	1
Šírín Ebadíovou, íránská nositelka Nobelovy ceny	1
Edin Džek, fotbalista původem z Bosny	1
Amada Cissé, prvoligový fotbalista	1
Mohammed Jobran, imigrant do ČR	1
Shaista, uprchlice z Afghánistánu	1
Evin Shamma, imigrantka do ČR	2
Iva Špírková, učitelka v mateřské škole, konvertitka k islámu	1

Tabulka 18: Počet rozhovorů s jednotlivými muslimskými mluvčími v průběhu sledovaných let v deníku MF Dnes

V průběhu sledovaných let bylo v deníku *Mladá fronta Dnes* publikováno 5 rozhovorů s předními představiteli českých muslimů, 5 rozhovorů s významnými muslimskými

osobnostmi ze zahraničí, 5 rozhovorů s muslimskými imigranty do České republiky, mezi něž patří i sportovci a 1 rozhovor s českou konvertitkou k islámu.

Lidové noviny	
Osobnost, s níž byl veden rozhovor	Počet rozhovorů
Muhamed Ali Šilhavý, předseda Ústředí muslimských obcí	1
Muneeb Hassan Alrawi, předseda Islámské nadace Brno	1
Samer Shehadeh, představitel pražské muslimské obce	1
Škelzen Maliči, kosovský filozof a sociolog	1
Organ Pamuk, spisovatel	1
Anwar Ibrahim, bývalý malajsijský vicepremiér	1
Jamesem Zofbym, šéfem Arabsko-amerického institutu	1
Madžíd Nilli, iránský chargé d'affaires v Česku	1
Adonis, syrský básník	1
Hasan bin Talál, jordánský princ	1
Rijád Málíkí, palestinský ministr zahraničí	1
Cem Ozdemir, jeden z lídrů německých Zelených	1
Šahíra Amínová, účastnice konference Forum 2000	1
Ferid Nasr, spolumajitel Exim Tours	1
Mussa Dalsajev, čečenský psychiatr, imigrant do ČR	1
Rachman Phamsorahman, v exilovém táboře	1

Tabulka 19: Počet rozhovorů s jednotlivými muslimskými mluvčími v průběhu sledovaných let v deníku Lidové noviny

V případě *Lidových novin* již tyto počty nejsou tak vyrovnané. Redakce deníku vyzpovídala 3 přední představitele muslimské obce u nás, 10 významných zahraničních osobností a otiskla 3 rozhovory s muslimskými imigranty do České republiky, přičemž jeden z nich je úspěšným podnikatelem a spolumajitelem Exim Tours.

4.6 Komunikáty obsahující slova s kořenem „teror“

Jak jsme zmínili v kapitole 2.2, John E. Richardson [2009] ve svém výzkumu, jímž se snažil odpovědět na otázku, jak o muslimech informovala britská periodika v letech 1997, 2001 a 2005, měřil četnost lexikálních kolokací negativizujících muslimy. V rámci našeho výzkumu jsme se proto rozhodli změřit počet článků informujících o muslimech v České republice, které obsahují slova, jejichž kořenem je *teror*. Může se tak jednat o slova jako *teror*, *terrorismus*, *terroristický*, *terrorista* ad. Zajímá nás přitom, s jakou četností se v průběhu let objevovaly články tato slova obsahující a zda se jejich četnost v čase, ale i v závislosti na událostech ve světě a v České republice proměňuje. Přitom předpokládáme, že výskyt slov s kořenem *teror* hovořících o muslimech napomáhá upevňování stereotypů, neboť implikuje představu muslimů a islámu jako potenciální hrozby. Navíc upevňuje důraz na negativitu v komunikátech o muslimech, což je jev, na který ve své analýze upozorňuje nejen Martina Křížková [2007].

Rok	MF Dnes			Lidové noviny		
	počet analyzovaných komunikátů	články obsahující slova s kořenem "teror"	%	počet analyzovaných komunikátů	články obsahující slova s kořenem "teror"	%
1999	18	0	0%	23	1	4%
2001	69	37	54%	30	8	27%
2003	61	13	21%	12	4	33%
2005	71	36	51%	39	22	56%
2007	59	15	25%	22	11	50%
2009	75	24	32%	39	2	5%
2011	88	20	23%	23	6	26%
2013	55	8	15%	26	7	27%
Celkem	496	153	31%	214	61	29%

Tabulka 20: Počet článků, jež obsahovaly slovo s kořenem *teror*

Porovnání výskytu slov s kořenem *teror* v obou periodických nabízí zajímavé poznatky. Ačkoliv byl ve sledovaných letech v *Mladé frontě Dnes* publikován dvakrát vyšší počet článků informujících o muslimech v České republice než ve stejném období v *Lidových novinách*, poměr těch, které obsahovaly slova s kořenem *teror*, je téměř totožný. V *MF Dnes* tvoří 31 %, v *Lidových novinách* 29 %. Obecně tedy můžeme říci, že téměř jedna třetina článků, jež se objevily v daných denících, a které informovaly o muslimech v České republice, určitým

způsobem odkazovala k teroru. Přitom je zapotřebí poznamenat, že ne vždy se muselo jednat o teror ze strany muslimů.

Z námi provedeného srovnání se ukazuje, že ačkoliv oproti roku 1999, kdy se v *Mladé frontě Dnes* neobjevil

Ačkoliv jsme očekávali v čase se zvyšující četnost komunikátů informujících o muslimech v České republice a obsahující slova s kořenem *terror*, získaná data náš předpoklad nepotvrdila. Že jde o zvyšující se četnost výskytu takových komunikátů v čase, bychom mohli tvrdit pouze v případě porovnání roku 1999 s ostatními. V následujících letech se ukazuje spíše tendence ke zvyšování počtu takových slov v textech v reakci na aktuální témata. V roce 2001 se například texty obsahující slova jako teror, teroristé či teroristické útoky objevily hned v osmi případech, přičemž jedna z rubrik novináři vytvořených po útocích 11. září slovo teror obsahovala již ve svém názvu ("Válka proti teroru: Česko"). Sedm článků přitom bylo publikováno až v období po atentátech na Světové obchodní centrum v New Yorku. Podobně tomu tak bylo například v roce 2005, kdy došlo k útokům v londýnském metru. Nejvíce textů obsahujících slova s kořenem *terror* publikoval deník *MF Dnes* v roce 2001, deník *Lidové noviny* v roce 2005, tedy v letech, kdy byl médií reflektován konflikt označovaný za konflikt mezi islámským a západním světem.

5 KOMPARACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU S VÝSLEDKY VYBRANÝCH ZAHRANIČNÍCH VÝZKUMŮ

V následující kapitole srovnáme vybrané závěry zahraničních výzkumů věnujících se reprezentaci muslimů v médiích se závěry naší analýzy. Většina studií, a to jak zahraničních, tak českých, se při popisu změn, které můžeme zaznamenat ve vztahu k zobrazování muslimů v médiích, odvolává na 11. září roku 2001.¹⁸ Christopher Smith nazývá události 11. září katalyzátorem při převedení zájmu médií a veřejnosti od Sovětského svazu a komunismu k islámu a Blízkému východu. [2004] Toto datum je označováno za určitý mezník ve způsobu zobrazování muslimů, s nímž je spojena také rostoucí četnost mediálních sdělení informujících o muslimech či islámu obecně. Autoři knihy *Islám v srdci Evropy* poukazují na proměnu způsobu zobrazování muslimů od kritiky adresované „islámskému terorismu“, „extrémismu“ či „islamismu“, nikoli přímo náboženství jako takovému“ k výkladům říkajícím, že „Problémem není „islámský extrémismus“, nýbrž islám jako takový“. [2007: 438]

Jedním ze zahraničních autorů výzkumů, který se věnuje reprezentaci muslimů v médiích a považuje rok 2001 za zlomový ve způsobu jejich zobrazování, je John E. Richardson.¹⁹ Richardson zkoumal, jak bylo o muslimech informováno v britských periodících v letech 1997, 2001 a 2005 v období konání parlamentních voleb. Z analýzy, jež byla provedena jak kvantitativní, tak kvalitativní metodou (konkrétně pomocí kritické analýzy diskurzu) vyplynulo, že v roce 1997 se neobjevily žádné články, ve kterých by se vyskytly lexikální kolokace negativizující muslimy, v textech z roku 2001 se objevilo 5 takových kolokací a v roce 2005 dokonce 62. Implicitním předpokladem zkoumaných textů bylo rozdělení tzv. západní společnosti muslimů na „je“ a „nás“ v rámci stereotypizujícího diskurzu. [2010]

Dalším ze zahraničních autorů výzkumných statí odpovídajících na otázku, jak je islám v médiích reflektován, je Nahid Kabir. Počátek antiislámského mediálního diskurzu podle ní můžeme nalézt již v letech 1990 až 1991, v období války v Zálivu. [2006: 313] Autorka provedla hloubkové rozhovory s australskými muslimy, z nichž vyplynulo, že muslimové považují australská média za vůči nim předpojatá, což jim následně znesnadňuje jak adaptaci

¹⁸ Toto datum označují za mezník také autoři knihy *Islám v srdci Evropy*: MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. *Islám v srdci Evropy: Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. ISBN 9788020015549.

¹⁹ Při tom se odvolává na autory studie *Images of Islam in the UK* [2008]

ve společnosti, tak na trhu práce. Proto autorka následně provedla i analýzu komunikátů publikovaných australskými novinami. Za klíčový důvod, proč média informují o muslimech zkresleně, vidí ten, jež popsali již dříve i jiní autoři²⁰. Novináři informující o islámu o něm ve skutečnosti vědí pouze velmi málo. Bez hlubších znalostí historického kontextu pak vytvářejí zkreslený obraz muslimů, jenž je přijímán za všeobecně pravdivý.

Rok 2001, alespoň z hlediska četnosti komunikátů, jako přelomový vyhodnotit nemůžeme. Jak ukázala analýza, ačkoliv se četnost komunikátů informujících o muslimech v průběhu let zvýšila (pokud se podíváme na časové období mezi lety 1999 a 2013, v deníku MF Dnes se četnost takových komunikátů zvýšila třikrát), nemůžeme jednoznačně říci, že právě události roku 2001 pozměnily četnost informování o muslimech. Spíše můžeme říci, že četnost komunikátů ovlivňovala aktuální témata a především zahraniční události.

Přesto jsme ale změny zaznamenali, a to při zaměření se v analýze na rozhovory, které byly v průběhu let prováděny s muslimy. Jak jsme vypořadali, rozhovory provedené roku 1999 se týkaly nekonfliktních témat, příp. témat konfliktních, avšak bez dopadu na Českou republiku. V následujících sledovaných letech počínaje rokem 2001, začaly být zahraniční konflikty vztahovány k situaci v České republice a ze strany novinářů prováděných rozhovory s muslimy byly pokládány otázky zjišťující, zda islám může pro Českou republiku znamenat nebezpečí.

Stejně jako autoři vybraných výzkumů, jejichž práci jsme přiblížili, také my jsme v průběhu analýzy našli stereotypní vyjádření vztahující se k muslimům. Představitelem mnoha různých stereotypů, které mohou být do textů vloženy, nám může být článek Vladimíra Kučery, který byl otištěn v roce 2005 v deníku *Mladá fronta Dnes*.

„Banalita je podle slovníku cizích slov "všední věc", "myšlenková mělkost" či "dílo ideově bezvýznamné". Prostě věc, která je každému jasná a mluvit o ní je trapné. Budu trapný. Na Novém Zélandu někdo zaútočil na mešity. Ve jménu zármutku nad Londýnem. Česká duše možná není tak dramatická, aby rovnou sáhla k násilí, nicméně kolik asi lidí v zemích Koruny české v posledních dnech napadlo - vyžeňme ty přičmoudlíky a bude pokoj! Byl by to zajímavý průzkum veřejného mínění, v němž by byla tato slova položena jako otázka.

Ano, nabízí se to. Zbavme se "páté kolony" přistěhovalých Arabů a dalších "všelijakých" - a setřeseme nebezpečí. Že snímky obětí londýnského atentátu a jejich jména svědčí o tom, jak je smrt vskutku nad kulturami, že mezi mrtvými jsou mnohé tmavé tváře a šikmé oči? Tím se přece nebudeme zabývat. Že v

²⁰ AGHA, Olfat Hassan. *Islamic fundamentalism and its image in the western media: alternative views*.

Iráku (a nejen tam) zabili teroristé mnohé občany víry v Alláha, ba egyptského diplomata, to vyznavače kolektivních vin nemusí zajímat.

Je pravda, že nikdo nemůže tušit, který z našich muslimských spoluobčanů je skrytý nepřítel. A už vůbec neodhadneme, zda potměšilá očka arabského souseda neskrývají zvrácenou radost: To jste to dostali, západní dekadenti!

Pravda ovšem také je, že před časem skandovali čeští fotbaloví fanoušci nadšeně: Usáma! Usáma! A že potěšení z bolesti Spojených států po vraždě dvojčat nebylo pouze slastí idiotů z islámského světa, ale i mnoha velmi bílých a kmenově západních lidí s deficitem sociální inteligence.

Úvaha "vyřízněme muslimský vřed v podobě arabských přistěhovalců, a tím zmenšíme nebezpečí" se stává z tohoto hlediska poněkud kulhavou. Teroristické skupiny disponují značnými finančními rezervami. Nejspíš by si nakonec našly i mezi nemuslimy mnohé schopné hromadné vraždy. Prodejnost, nenávist a fanatismus nejsou výsadou jedné kultury. Banálně řečeno: nedávná historie západní civilizace o tom tragicky svědčí.

Jistě, nedorozumění mezi naší kulturou a kulturou islámskou je hluboké. Neexistuje však západní antisemitismus? Nežije v mnohých Evropanech vypjatý antiamerikanismus blížící se až k zášti? Věřit, že s tím neumějí vůdci teroristických islámských skupin pracovat, bylo by jejich naivním podceněním. Usámové vědí, jak zacházet s nenávisť. I v naší kultuře je jí habaděj. A oni mají dostatek času, aby ji ve svůj prospěch živili. Přesvědčení o kolektivní vině muslimů je prvním krokem k tomu, abychom se navzájem nenáviděli i my, "lidé Západu", a hledali jeden u druhého vinu za ohrožení. Buďme banální: o co jiného teroristům jde?

Úvaha "vyřízněme muslimský vřed v podobě arabských přistěhovalců, a tím zmenšíme nebezpečí" je kulhavá. Teroristé by si nakonec jistě našli i mezi nemuslimy mnohé schopné hromadné vraždy."

Nenávist je multikulturní, Vladimír Kučera, 12. 7. 2005, s. 6

V tomto textu můžeme identifikovat dichotomii „my“ a „oni“, přičemž autor se dovolává k „lidu v zemích Koruny české“ a muslimy označuje za "páté kolony" přistěhovalých Arabů a dalších "všelijakých". Tímto označením zároveň klade důraz na představu muslima jakožto přistěhovalce, cizí element na území lidu spojeného dlouhou historií. Přitom žádá odsun muslimů, čímž bychom se dle autora textu měli zbavit nebezpečí, které muslimové přinášejí. Muslimové jsou tedy představováni jako hrozba a nebezpečí. Autor však ve svém textu šel mnohem dále a muslimy explicitně označil za „idioty z islámského světa“ a „muslimský vřed v podobě arabských přistěhovalců“.

ZÁVĚR

V úvodní části předložené magisterské diplomové práce jsme nastínili hlavní cíl našeho výzkumu, kterým bylo přispění do diskuze, která je vedena ohledně toho, jaký obraz je vytvářen o muslimech. Toto téma můžeme považovat za velmi aktuální, o čemž svědčí i řada výzkumů vznikajících v posledních letech, tématu se pak věnuje i řada studentských diplomových prací.

V naší práci jsme se zaměřili pouze na způsob mediální reprezentace českých muslimů a muslimů v České republice v celostátních periodických *Mladá fronta Dnes* a *Lidové noviny*. Zkoumaným obdobím nám byl každý druhý rok od roku 1999 po rok 2013. Zkoumané období jsme záměrně zvolili tak, aby reflektovalo mediální obraz muslimů v období před rokem 2001, tedy rokem, kdy při teroristickém útoku na Světové obchodní centrum v New Yorku zemřelo 2 996 lidí. Články do zkoumaného souboru jsme získávali z databáze Anopress, výsledná analýza tedy reflektuje obsah samotné databáze, nikoliv tedy reálnou tištěnou verzi analyzovaných článků.

V rámci analýzy jsme se mimo jiné zaměřili na skutečnost, že autoři českých i zahraničních výzkumů považují rok 2001 za přelomový ve způsobu informování o muslimech. Jak ukázala analýza, ačkoliv se četnost komunikátů informujících o muslimech v průběhu let zvýšila (pokud se podíváme na časové období mezi lety 1999 a 2013, v deníku *MF Dnes* se četnost takových komunikátů zvýšila třikrát), nemůžeme jednoznačně říci, že rok 2001 byl rokem přelomovým, jak tvrdí autoři v naší práci uvedených výzkumů. Naopak jsme zjistili, že četnost komunikátů ovlivňovala aktuální témata a zahraniční události. Nejčastějším tématem v roce 1999 byla imigrace a otázky náboženství, v roce 2001 jednoznačně převládalo téma muslimů v České republice. V roce 2003 tomu bylo stejně, v roce 2005 se pak vedle muslimů dostal do popředí terorismus. Rokem 2009 se do popředí opět dostalo téma muslimů v České republice, stejně tak i v roce 2013.

Signifikantním jevem objevujícím se v průběhu všech sledovaných let je rostoucí počet článků obsahujících odmítnutí násilí ze strany českých muslimů vždy v návaznosti na teroristické útoky a jiné konflikty odehrávající se mimo Českou republiku. Články, které obsahují takový prvek odmítnutí možného teroru či násilí na území České republiky, se začaly objevovat v roce 2001. Média postupně začala přinášet do té doby nečetné všední zprávy ze života muslimů. Přelom jsme mohli zaznamenat v roce 2003, kdy *Mladá fronta Dnes* umístila na titulní stranu články informující o přednášce o islámu či začátku ramadánu.

Rok 2003 se v naší analýze ukázal být významným i z jiného důvodu. A to ve chvíli, kdy se nepotvrdila naše hypotéza, že v případě, kdy jsou v člancích citováni muslimové, jedná se převážně o představitele muslimských organizací. Tuto skutečnost si vysvětlujeme vyšším zájmem především *Mladé fronty Dnes* o zprostředkování osudů a názorů obyčejných muslimů.

V průběhu analýzy jsme ovšem potvrdili, že reprezentace muslimů v médiích je zatížena stereotypy. Muslimové jsou označováni jako homogenní masa, přičemž je kladen důraz na cizost a nebezpečí, které nám jejich přítomnost a činy přináší. Zároveň jsme v komunikátech identifikovali rozdělení na „nás“ a „je“.

V rámci našeho výzkumu jsme se mimo jiné zkoumali, jaký je počet článků informujících o muslimech v České republice, které obsahují slova, jejichž kořenem je *teror*. Předpokládáme totiž, že výskyt takových lexik může napomáhat upevňování stereotypů, kdy představu o muslimech automaticky spojuje s potenciální hrozbou. Z analýzy pak vyplynulo, že téměř jedna třetina článků, které informovaly o muslimech v České republice, určitým způsobem odkazovala k teroru, a to v případě obou sledovaných deníků. Přitom počet takových komunikátů se nezvyšoval v čase, ale v reakci na aktuální události v České republice i ve světě.

Vzhledem k množství a obsáhlosti článků se naše analýza, oproti původnímu plánu, omezila pouze na základní a shrnující údaje o reprezentaci muslimů v médiích ve zvolených letech. Práce má tak do jisté míry spíše popisný charakter. Při zpětné reflexi provedené analýzy soudíme, že velké množství analyzovaných textů se ve skutečnosti stalo limitujícím faktorem naší práce, nikoliv její výhodou. Úsilí a čas vložený do zhotovení analýzy se může dále zúročit ve chvíli, kdy budou získaná data podrobená dalším analýzám, a to jak kvantitativním, tak kvalitativním. Druhotným výstupem našeho výzkumu jsou totiž jak soubory článků, které prošly kritérii pro zařazení do zkoumaného souboru, a které se věnují muslimům v České republice a českým muslimům, tak i rozsáhlé kódovací archy vytvořené pro účely obsahové analýzy. Vzhledem k tomu, že jsou islám a vyznavači této víry oblíbeným a často reflektovaným tématem, je reflexe způsobů, jakým je obraz muslimů vytvářen, důležitým přínosem do celospolečenské debaty.

Ačkoliv jsme záměrně vybrali vzorek reflektující delší časové období, než je při standardních obsahových analýzách obvyklé, nevyhnuli jsme se časové determinovanosti výsledků naší analýzy, a to s ohledem především na události posledního roku, kdy jsme v médiích mohli zaznamenat vysokou četnost příspěvků věnujících se muslimům v České republice. Zejména pak v posledních měsících, kdy je na úrovni Evropské unie řešena situace imigrantů především z afrických zemí. Toto naše tvrzení ovšem vyžaduje hlubší analýzu a mohlo by být podnětem pro další pokračování výzkumu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAUMAN, Zygmunt. Myslet sociologicky: Netradiční uvedení do sociologie. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1996. 233 s. ISBN 80-85850-14-1.

BAUMAN, Zygmunt a Tim MAY. Myslet sociologicky: netradiční uvedení do sociologie. První přepracované vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. ISBN 80-86429-28-8.

BERGER, Peter L.; LUCKMANN, Thomas. Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění. 1. vyd. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 214 s. ISBN 8085959461.

BERELSON, Bernard. Content analysis in communication research. Glencoe, Illinois: The Free Press, 1952. 220 s.

BURUMA, Ian a Avishai MARGALIT. Okcidentalismus: Západ očima nepřátel. Vydání první. Praha: Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-762-8.

FAIRCLOUGH, Norman. Analysing Discourse: Textual analysis for social research. London: Routledge, 2003. 270 s.

GARDNER, Rod; KARAKASOGLUS, Yasemin; LUCHTENBERG, Sigrid. Islamophobia in the media: a response from multicultural education. Intercultural Education. 2008, 19, 2, s. 119 - 136. ISSN 1467-5986.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 9788073674854.

HEŘMANOVÁ, Eva a Kateřina FARYADOVÁ. Efektivnost integrace muslimských minorit v zemích EU (se zaměřením na situaci v Česku). Současná Evropa. 2012, č. 1. Dostupné z: <http://bit.ly/1zCsKyB>.

JÍLEK, Viktor. 2009. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 120 s. ISBN 978-80-244-2218-3.

KABIR, Nahid. Representation of Islam and Muslims in the Australian Media, 2001 - 2005. *Journal of Muslim Minority Affairs*. 2006, 26, 3, s. 313 - 328. ISSN 1360-2004.

KADERKA, Petr. Etnické kategorizování v médiích. *Vesmír*, 2002, roč. 81, č. 5. ISSN 1214-4029.

KADERKA, Petr, KARHANOVA, Kamila. Jazyk, styl a etnicita v masových médiích. In: *Nečitelní cizinci. Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku*. Praha: Multikulturální centrum, 2003. ISBN 80-239-1137-6.

KADERKA, Petr; KARHANOVA, Kamila. *Obraz cizinců v médiích: Zpráva o projektu za rok 2002*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2002. 13 s. Dostupné z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/122/Obraz_cizincu_v_mediich_Zprava_o_projektu_za_rok_2002.pdf>.

KARHANOVA, Kamila; KADERKA, Petr. *Obraz cizinců v médiích: Zpráva o projektu za rok 2001*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2001. 8 s. Dostupné z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/121/Obraz_cizincu_v_mediich.pdf>.

KARHANOVA, Kamila. Respekt: Jiná podoba mediálního diskursu o Romech. In: HOMOLÁČ, Jiří, Kamila KARHANOVA a Jiří NEKVAPIL. *Obraz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989*. Praha, 2003, s. 123 - 147. Dostupné z: http://www.romea.cz/dokumenty/obraz_romu-media-po1989-2003.pdf

KANTAROVA, Kateřina. Mediální boj o mešitu v Teplicích. In: *Cizinci, naši a média: Mediální analýzy*. Praha: Multikulturální centrum Praha, o. s., 2007, 54 - 58. ISBN 80-239-8475-6.

KEENE, Michael. *Světová náboženství*. Vyd. 1. Praha: Euromedia group – Knižní klub, 2003. 192 s. ISBN 80-242-0983-7.

KLVAČOVÁ, Petra; BITRICH, Tomáš. Jak se (ne)píše o cizincích. Praha: Multikulturní centrum, 2003. 72 s.

KRONICK, Jane C. Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat. Sociologický časopis. 1997, 33, 1, s. 57-67.

KROPÁČEK, Luboš. Islám a Západ: Historická paměť a současná krize. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-540-2.

KRIPPENDORF, Klaus. Content Analysis: An Introduction to its Methodology. Beverly Hills, CA: SAGE, 1980.

KŘÍŽKOVÁ, Martina. Neviditelná menšina - analýza mediálního obrazu českých muslimů. In Cizinci, naši a média: Mediální analýzy. Praha: Multikulturní centrum, 2007. s. 106. ISBN 80-239-8475-6.

MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. Vyd. 4. Praha: Portál, 2009. 640 s. ISBN 978-80-7367-574-5.

MEISSLER, Jan. Kritická diskurzivní analýza (CDA) a velké množství masmediálních textů. In Média a text II. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2008. od s. 118-124, 7 s. ISBN 978-80-8068-730-4.

MENDEL, Miloš, Bronislav OSTŘANSKÝ a Tomáš RATAJ. Islám v srdci Evropy: Vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. ISBN 9788020015549.

Nečitelní cizinci: Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku. Praha: Multikulturní centrum, 2003. 94 s. ISBN 80-239-1137-6.

ONDŘEJKA, Jan. Muslimové a evropská bezpečnost. Obrana a strategie. 2004, č. 1, 65 - 79. Dostupné z: <http://bit.ly/1FFo6Uw>.

PAVLINCOVÁ, Helena a Břetislav HORYNA. *Judaismus. Křesťanství. Islám*. Vydání druhé. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. 661 s. ISBN 80-7182-165-9.

RICHARDSON, John E. 'Get shot of the lot of them': election reporting of Muslims in British newspapers. *Patterns of Prejudice*. 2009, Vol. 43, s. 355 - 377. ISSN 0031-322X.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. 2007. *Obraz Romů v televizním zpravodajství: Příklad mediální konstrukce reality*. Brno. Disertační práce. Masarykova univerzita.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. Mediální konstrukce reality - reprezentace druhých. In FORET, Martin; LAPČÍK, Marek; ORSÁG, Petr. *Média dnes: Reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 431. ISBN 978-80- 244-2023-3.

SEDLÁČKOVÁ, Lucie. *Islám v médiích: Mediální reprezentace sporu o karikatury islámského proroka Mohameda v Mladé frontě DNES*. Liberec: Nakladatelství Bor, 2010. ISBN 978-80-86807-65-2.

SCHERER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In SCHULZ, Winfried, et al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Vydání 1. Praha: Karolinum, 1998. s. 134. ISBN 80-7184-548-5.

SCHULZ, Winfried, et al. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2004. 149 s. ISBN 8024608278.

SMITH, Huston. *Světová náboženství: Po stopách moudrosti předků*. Vydání první. Praha: Knižní klub, k. s., 1995. 253 s. ISBN 80-7176-217-2.

TOPINKA, Daniel. *Integrační proces muslimů v České republice: Pilotní projekt. 2006/2007*. Dostupné z: <http://bit.ly/12fBOP9>.

TOPINKA, Daniel, Tomáš JANKŮ, Lenka LINHARTOVÁ a Jan ZADINA. *Muslimové imigranti v České republice: etablování na veřejnosti*. In: BOMBA, Lukáš, Estera KOVÉROVÁ a Martin SMREK. *Fenomén moci a sociálně nerovnosti: zborník príspevkov z nultého ročníka konferencie*

doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2014, s. 238 - 273. ISBN 978-80-223-3619-2. Dostupné z: <http://bit.ly/1lvucSW>.

VANĀKOVÁ, Vendula. Karikatury Muhammada z pohledu tří deníků (český, britský, americký) [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://bit.ly/1q9xzix>. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Mgr. Renáta Sedláková, Ph.D.

VAN DIJK, Teun A. *Racism and the Press*. London and New York: Routledge, 1991. ISBN 0-415-04734-1. Dostupné z: <http://bit.ly/1A3Z4LP>

Velký sociologický slovník I, A – O. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 747 s.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

BURGETOVÁ, Eva. Přehled tisku za květen – neviditelná menšina. In: Migraceonline.cz: Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy [online]. 2006 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://bit.ly/1fLELNl>

ČERNÁ, Marie. Přehled tisku za září - papež a muslimové: mediální příspěvek ke střetu civilizací. In: Migraceonline.cz: Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy [online]. 2006 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://bit.ly/1zrOHnr>.

Důvěryhodný deník má důvěryhodné inzerenty: Který z českých deníků považujete za nejdůvěryhodnější?. In: [online]. [cit. 2014-07-11]. Dostupné z: <http://bit.ly/1v1XmYE>

LINEK, Lukáš. Proč české politické strany koketují s rozdmýcháváním strachu z islámu? Protože na to česká společnost slyší... In: Sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i. [online]. 2014 [cit. 2014-08-16]. Dostupné z: <http://bit.ly/1j0ZA6Q>

Obyvatelstvo podle pohlaví a podle druhu pobytu, státního občanství, způsobu bydlení, národnosti a náboženské víry. In: Sčítání lidu, domů a bytů 2011 [online]. 2011 [cit. 2014-08-15]. Dostupné z: <http://bit.ly/1BkCPTJ>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 1999

Tabulka 2: Citované zdroje v roce 1999

Tabulka 3: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2001

Tabulka 4: Citované zdroje v roce 2001

Tabulka 5: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2003

Tabulka 6: Citované zdroje v roce 2003

Tabulka 7 : Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2005

Tabulka 8: Citované zdroje v roce 2005

Tabulka 9: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2007

Tabulka 10: Citované zdroje v roce 2007

Tabulka 11: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2009

Tabulka 12: Citované zdroje v roce 2009

Tabulka 13: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2011

Tabulka 14: Citované zdroje v roce 2011

Tabulka 15: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry v roce 2013

Tabulka 16: Citované zdroje v roce 2013

Tabulka 17: Citované informační zdroje dle vyznání islámské víry za celé sledované období

Tabulka 18: Počet rozhovorů s jednotlivými muslimskými mluvčími v průběhu sledovaných let v deníku MF Dnes

Tabulka 19: Počet rozhovorů s jednotlivými muslimskými mluvčími v průběhu sledovaných let v deníku Lidové noviny

Tabulka 20: Počet článků, jež obsahovaly slovo s kořenem *terror*

Graf 1: Nejvíce a nejméně důvěryhodný celostátní deník dle průzkumu veřejného mínění provedeného v roce 2007

Graf 2: Počet článků obsahujících klíčové slovo „muslim“ či „islám“ v letech 1999 až 2015 (v tomto roce údaje pouze za první kvartál roku)

Graf 3: Počet článků, které se ve sledovaném období věnovaly muslimům v ČR či českým muslimům

- Graf 4:** Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v roce 1999
- Graf 5:** Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v roce 2001
- Graf 6:** Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v roce 2003
- Graf 7:** Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v roce 2005
- Graf 8:** Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v roce 2007
- Graf 9:** Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v roce 2009
- Graf 10:** Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v roce 2011
- Graf 11:** Četnost komunikátů informujících o českých muslimech či muslimech v ČR v roce 2013
- Graf 12:** Umístění článků v listu v roce 1999
- Graf 13:** Umístění článků v listu v roce 2001
- Graf 14:** Umístění článků v listu v roce 2003
- Graf 15:** Umístění článků v listu v roce 2005
- Graf 16:** Umístění článků v listu v roce 2007
- Graf 17:** Umístění článků v listu v roce 2009
- Graf 18:** Umístění článků v listu v roce 2011
- Graf 19:** Umístění článků v listu v roce 2013
- Graf 20:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 1999
- Graf 21:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 1999
- Graf 22:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2001
- Graf 23:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2001
- Graf 24:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2003
- Graf 25:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2003
- Graf 26:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2005
- Graf 27:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2005
- Graf 28:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2007
- Graf 29:** Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2007

Graf 30: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2009

Graf 31: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2009

Graf 32: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2011

Graf 33: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2011

Graf 34: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Lidových novinách v roce 2013

Graf 35: Tematické kategorie na úrovni celého textu v Mladé frontě Dnes v roce 2013

Graf 36: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 1999,

Graf 37: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 1999

Graf 38: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2001

Graf 39: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2001

Graf 40: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2003

Graf 41: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2003

Graf 42: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2005

Graf 43: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2005

Graf 44: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2007

Graf 45: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2007

Graf 46: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2009.

Graf 47: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2009

Graf 48: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2011

Graf 49: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2011

Graf 50: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Lidových novinách v roce 2013

Graf 51: Tematické kategorie na úrovni výpovědí o muslimech v České republice v Mladé frontě Dnes v roce 2013

Graf 52: Četnost rozhovorů s muslimy v jednotlivých letech

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Seznam analyzovaných textů publikovaných v Mladé frontě Dnes, str. i

Příloha č. 2: Seznam analyzovaných textů publikovaných v Lidových novinách, str. xx

PŘÍLOHA Č. 1: SEZNAM ANALYZOVANÝCH TEXTŮ PUBLIKOVANÝCH V MLADÉ FRONTĚ DNES

1999

Vichřice a tropické vedro, další úsek metra, volby, nový primátor..., 4. 1. 1999, str. 2

Hranici loni přešel rekordní počet běženců, 16. 1. 1999, str. 3, sh, hop

Jak dva Turci pomohli šlechtici ze zajetí a usadili se v Žebráku, 18. 2. 1999, str. 4, Milada Sekyrková

Soudní tlumočnice se setkává s pohnutými osudy, 3. 3. 1999, str. 7, Jiří Pirník

Cizinecká policie chce při převozech uprchlíků eskortu, 3. 7. 1999, str. 2, (nes)

I málo početné církve se mají dočkat registrace, 13. 7. 1999, str. 2, Johanna Grohová

Křižáci zapili další vítězství pivem, 16. 7. 1999, str. 2

Stezky převaděčů končí v okolí metropole, 1. 9. 1999, str. 11, David Nesnídal

Převaděči vysazují cizince na třech místech v regionu, 1. 9. 1999, str. 1, David Nesnídal

I lidská spravedlnost je založena na víře, že bezpráví je špatné, říká rabín, 13. 9. 1999, str. 2

Církvím by měly nyní postačit k registraci tři stovky členů, 16. 9. 1999, str. 3, Johanna Grohová

Přehlídka iránského filmu má tvář dítěte, 30. 9. 1999, str. 4, Alice Horáčková

Na Foru 2000 se opět bude hovořit o odpovědnosti za svět, 9. 10. 1999, str. 2

Unie, mudrování a mešity, 15. 10. 1999, str. 12, Václav Bartuška

Nově registrované církve velké výhody nezískají, 30. 11. 1999, str. 4, Johanna Grohová

Sharkiat přesahují suvenýrový orientalismus, 1. 12. 1999, str. 25, Darrell Jonsson

Vánoce jsou nadbytečné, říká muslim, 13. 12. 1999, str. 1, Ondřej Kučera

Registrace církví: postačí méně členů, 14. 12. 1999, str. 2

2001

UDÁLOSTI 2000: Lázně žily filmem, 2. 1. 2001, str. 2, red
NOVÁ PRAHA: Petr Jachnin, 6. 1. 2001, str. 3, Richard Guryca
Pražská mešita se zaplnila, 6. 3. 2001, str. 1, Eduard Freisler
Sloupek čtenářů, 12. 3. 2001, str. 2, Oldřich Fejfar, Vladimír Sáňka
Ať si třeba přijede, říká muslim, 31. 3. 2001, str. 3, Milan Vodička
Ticho na vsi přehlušily řehtačky, 17. 4. 2001, str. 2, Luboš Dvořák
Program Ekologických dnů Olomouc 2001, 17. 4. 2001, red
Válka je jako Medúza, při pohledu zkameníte, 25. 4. 2001, str. 4, Halka Friedmannová,
Jaroslav
Vláda a volnost ducha, 26. 4. 2001, str. 8, Martin Komárek
Muslimům se návrh nelíbí, 26. 4. 2001, str. 2, Johanna Grohová
Církví pro registraci postačí tři sta členů, 26. 4. 2001, str. 1, gro
Kultura dnes a zítra, 30. 4. 2001, str. 10, red
Krátce, 30. 4. 2001, str. 5, ČTK
Kultura dnes, 2. 5. 2001, str. 14, red
Beseda o víře a kultuře, 3. 5. 2001, str. 3, job
EKODNY: víra a kultura, 4. 5. 2001, str. 1, Luděk Peřina
Názory čtenářů, 23. 5. 2001, str. 9, Čtenáři MFD
Padly konečně pochybnosti o waldorfských školách?, 1. 6. 2001, str. 2, Michal Komárek
Konec katolíků v Čechách?, 7. 7. 2001, str. 2, Jan Spousta
Skutečných ateistů je dnes málo, 14. 7. 2001, str. 1, Jan Jandourek
Kraj reaguje na teroristické útoky, 13. 9. 2001, str. 1, rep
Tři minuty smutku za oběti teroristů, 15. 9. 2001, str. 10, ČTK, rep
Odveta by měla přijít, 18. 9. 2001, str. 1, red
Muslim: Teror se musí trestat, 18. 9. 2001, str. 1, ku
Anketa, 18. 9. 2001, str. 8, reg
Muslimové ve městě se bojí reakcí okolí, 19. 9. 2001, str. 1, Tomáš Poláček, Eduard Freisler
Muslimové se distancují, 19. 9. 2001, str. 1, ČTK
Afghánský vyslanec: Byl to bin Ládín, 19. 9. 2001, str. 9, Tomáš Lébr
Muslimové nosí také šátky z Podkrkonoší, 20. 9. 2001, str. 2, Ivan Truhlička
Fórum čtenářů, 20. 9. 2001, str. 4, red

Muslimové nebudou protestovat, 21. 9. 2001, str. 2, ČTK
Nechápeme muslimy a oni nás, 22. 9. 2001, str. 6, Eduard Freisler
Rozhovor s muslimem, 25. 9. 2001, str. 1, red
Kdo zabije jednoho, jakoby zabil lidstvo, 26. 9. 2001, str. 2, ids
Hrozí biozbraně?, 2. 10. 2001, str. 4, Martin Komárek
Strach nese zisky obchodům, 3. 10. 2001, str. 3, tš, rea
Zemanovo vystoupení pobouřilo muslimy, 4. 10. 2001, str. 6, David Steiner
Útok proti teroristům nadešel v pravý okamžik, 8. 10. 2001, str. 2, Petr Pravda
V letadle s Araby se nebojím, 9. 10. 2001, str. 3, Jakub Unger
Muslimové v Česku se drží stranou, 9. 10. 2001, str. 10, sh, kož
"Křesťanský" terorismus?, 9. 10. 2001, str. 5, Vladimír Sáška
Žáci jsou pod dohledem, 10. 10. 2001, str. 1, tvd
Střet civilizací? Bohužel, 10. 10. 2001, str. 5, Dan Drápal
Fórum čtenářů, 11. 10. 2001, str. 5, red
Džihád? Výzva, jež pro české muslimy neznamená vůbec nic, 11. 10. 2001, str. 5, sh
Fórum čtenářů, 12. 10. 2001, str. 12, red, čtenáři MFD
Od narození do smrti žijí islámem, 13. 10. 2001, str. 1, Eva Bobůrková
Náboženská tolerance je nedělitelná, 13. 10. 2001, str. 7, Leo Pavlát
Muneeb Hassan: Jedině islám už před staletími emancipoval ženu, 13. 10. 2001, str. 2,
Jaroslav Čuřík
Fórum čtenářů, 13. 10. 2001, str. 10, čtenáři MF Dnes
Nejde o legraci, ale o hrozbu, 17. 10. 2001, str. 3, Jan Gazdík
Fórum čtenářů, 17. 10. 2001, str. 12, čtenáři MF DNES
Fórum čtenářů, 18. 10. 2001, str. 10, Forum čtenářů
Je třeba přesně definovat terorismus, 19. 10. 2001, str. 7, Samme Abdul Fattah
Co je, a co není terorismus, 23. 10. 2001, str. 6, Michael Žantovský
Přednáška se věnuje islámu, 24. 10. 2001, str. 4, haf
Kulturní servis, 25. 10. 2001, str. 4, red
Komentáře, 2. 11. 2001, str. 6, Martin Komárek
Začátky u firmy nebyly snadné, 10. 11. 2001, str. 1, Tomáš Málek
Brno: Muslimové slaví ramadán, 16. 11. 2001, str. 1, ČTK
Kam na víkend, 23. 11. 2011, str. 5, bo, vk, teo, pog, hos, ula, pha, nad
Z celého kraje DNES, 29. 11. 2001, str. 1, lu, jp, čer, čtk, aha, jin
Koncert bude na podporu křesťanské akademie, 30. 11. 2001, str. 4, Ilona Muselová

Osud uzbeckého disidenta rozhodne šéf spravedlnosti, 1. 12. 2001, str. 2, Jindřich Šídlo
Mezináboženský dialog: války jsou zneužitím viry, 5. 12. 2001, str. 2, aha
Uzbecký disident je na svobodě, 12. 12. 2001, str. 4, Johanna Grohová
Solich! Solich, 15. 12. 2001, str. 6, Martin Komárek
Solich do Uzbekistánu nemusí, rozhodl soud, 15. 12. 2001, str. 2, gro
Sto dní po útoku už není ochrana zajímavá, 17. 12. 2001, str. 3, Antonín Pelíšek
Muslim Hassan: stromky se mi líbí, 22. 12. 2001, str. 4, Robert Klos
Do hospody chodí i ti, kteří Vánoce neslaví, 27. 12. 2001, str. 2, avo

Charity: O potřebné se postaráme, 31. 12. 2001, str. 4, Johanna Grohová, Karolina Černá

2003

- Rodina nechce zpět do Afghánistánu, 4. 1. 2003, str. 1, Pavel Dosoudil
- Niang sních viděl až na Slovensku a obdivuje Real, 4. 1. 2003, str. 6, Ervín Schulz
- Arméni ukončili protest a odešli, 31. 1. 2003, str. 1, ill
- Hrozí nám teroristé?, 1. 2. 2003, str. 5, Tomáš Šponar
- Jak jste hlasovali o Petře Novákové?, 11. 2. 2003, str. 8
- mešita na černém mostě, 12. 2. 2003, str. 4, MAFA Petr Novotný
- Vánoční cukroví doprodáno, Velikonoce můžou začít, 14. 2. 2003, str. 2, Zuzana Zejdová
- Do azylového domu se přistěhovali první obyvatelé, 14. 2. 2003, str. 1, Ludmila Mlsová
- Pražská společnost diskutuje také o bezpečnosti, 26. 2. 2003, str. 7
- Brožurka, 26. 2. 2003, str. 8, Jan Jandourek
- Tipy pro volný čas, 14. 3. 2003, str. 5, čej
- Tipy pro volný čas, 8. 4. 2003, str. 3, tea
- Tipy pro volný čas, 11. 4. 2003, str. 3, bd
- Tipy pro volný čas, 11. 4. 2003, str. 5, bd
- Tipy pro volný čas, 12. 4. 2003, str. 4, tea
- Fórum, 22. 4. 2003, str. 11
- Tryzna uctila válečné oběti holocaustu, 5. 5. 2003, str. 2, jč
- Zákoník pro obyčejný život, 9. 5. 2003, str. 6, Karel Eliáš
- Dr. Hák a přelaskavá Evropa, 22. 5. 2003, str. 8, B. Kuras
- Novinářem s MF DNES: Islám není jen bigamie!, 31. 5. 2003, str. 2, Radek Brož
- Brňané si léty na mešitu zvykli, 3. 7. 2003, str. 4, Radka Salyková, Jaroslav Čuřík
- Anketa DNES, 3. 7. 2003, str. 4, red
- Lidovci o kořenech, 4. 7. 2007, str. 8, Jan Jandourek
- Goran Bregovič zahraje poprvé v Česku, 10. 7. 2003, str. 9, Petr Dorůžka
- O víkendu začne výstava o islámu, 16. 7. 2003, str. 1, ČTK
- Hrozil terorem. Dostal podmínku a nesmí pít, 17. 7. 2003, str. 1, Tomáš Kábrt
- Hrozil plutoniem: dostal podmínku a nesmí pít, 18. 7. 2003, str. 4, Tomáš Kábrt
- Kulomet pálil, ale vojáci nepadali, 21. 7. 2003, str. 2, Jiří Tůma
- Jak se klášter mění v pevnost, 26. 7. 2003, str. 10, Michal Moček
- Muneeb Hassan, brněnský muslim z Bagdádu, se stará o rodinu i mešitu, 5. 8. 2003, str. 2, Jaroslav Čuřík

Boj o katedrálu začíná znovu, 7. 8. 2003, str. 1, Jan Ziegler
Čas na ekonomický ateismus, 11. 8. 2003, str. 6, Vilém Barák
Korán se chce naučit nazpaměť, 26. 8. 2003, str. 6, Jaroslav Čuřík
Gymnazista se učí korán zpaměti, 26. 8. 2003, str. 1, ač
Prchli z pekla, ale jen někteří útěk dokončí, 6. 9. 2003, str. 3, Petr Broulík
Afghánská rodina chce zůstat, 11. 9. 2003, str. 2, Pavel Dosoudil
Poezie bez hranic letos vábí zvučnými jmény, 24. 9. 2003, str. 10, Josef Chuchma
Poezie bez hranic letos vábí zvučnými jmény, 24. 9. 2003, str. 8, Josef Chuchma
Festival Poezie bez hranic přivítá Havla i Biafru, 3. 10. 2003, str. 3, Radek Václavík
Běženci drželi dva dny hladovku, 3. 10. 2003, str. 1, Jiří Pírník
Neposuzujte jen podle vzhledu, učili se žáci, 10. 10. 2003, str. 1, vc
Neposuzujte jen podle vzhledu, učili se žáci, 10. 10. 2003, str. 5, vc
Chceme, aby lidé poznali, že nejsme špatní, 11. 10. 2003, str. 1, Jana Ustohalová
Ústecký kraj představuje poušť na mapě náboženství, 16. 10. 2003, str. 3, Jakub Pokorný, Jan Veselý, Alexandra Macháčová
Máme se bát islámu?, 22. 10. 2003, str. 8, Jan Jandourek
Kde zasáhl ombudsman, 23. 10. 2003, str. 7, san
O ramadánu, který začal v neděli, 29. 10. 2003, str. 3, red
Lázně i podnikatelé Araby vítají, 31. 10. 2003, str. 1, Jan Veselý Michaela Müllerová
Dnes už mešita nikoho nezajímá, říká starosta, 31. 10. 2003, str. 3, ves, jp
Teplické lázně i místní podnikatelé arabské hosty vítají, 1. 11. 2003, str. 3, Jan Veselý, Michaela Müllerová
Sláva, nebo zmar. Co ukáže Sparta?, 4. 11. 2003, str. 1, Filip Saiver
Muslim Dalli oslavil Ramadán brankou, 4. 11. 2003, str. 6, oda
Bin Ládinův bodyguard půjde za mříže, 27. 11. 2003, str. 10, Zita Senková
Program kin, divadel a klubů, 5. 12. 2003, str. 4, red
Teroristé jezdí do Prahy na odpočinek, 9. 12. 2003, str. 7, Jaroslav Kmenta
Čechů ubude? Nic se neděje, 11. 12. 2003, str. 6, Jan Jandourek
Kříže, šátky, desatero, 12. 12. 2003, str. 8, Martin Komárek
Muslim slaví Vánoce v Pardubicích, 23. 12. 2003, str. 2, Vítězslav Dittrich
Muslim jí na Vánoce kapra kvůli ženě, 27. 12. 2003, str. 5, Vítězslav Dittrich
Islám nezná Vánoce, říká student z Palestiny, 30. 12. 2003, str. 1, Jan Hrudka
Pro medika z Palestiny jsou Vánoce všední dny, 31. 12. 2003, str. 5, Jan Hrudka
Pro medika z Palestiny jsou Vánoce všední dny, 31. 12. 2003, str. 5, Jan Hrudka

2005

- Pardubická věznice vaří i "muslimskou dietu", 12. 1. 2005, str. 1, Pavel Dosoudil
- Na pout' do Mekky se vydali i čeští muslimové, 19. 1. 2005, str. 5, ČTK
- Muslimové obětují 25 beranů, 21. 1. 2005, str. 4, ČTK
- Muslimové obětují 25 beranů, 21. 1. 2005, str. 1, ČTK
- Únor bílý, klubová kina sílí přívalem nových filmů, 26. 1. 2005, str. 11, Jan Kastner
- Žít v nemuslimské zemi a zůstat muslimem, 3. 2. 2005, str. 4, Jitka Vorlíčková
- Skutečný islám terorismus odmítá, 4. 2. 2005, str. 7, Mohamed al Nabulsi
- Hranice pro toleranci ve skutečnosti jasně existují , 5. 2. 2005, str. 3
- Talibanci afghánského studenta mučili a zkoušeli z Koránu, 3. 3. 2005, str. 2, Jana Kadeřábková
- Muslimové dnes Brňanům vůbec nevadí, 3. 3. 2005, str. 3, Jana Jandová
- Peršan, který se cítí doma v Plzni, 12. 3. 2005, str. 1, Kateřina Hejdová
- O zemřelém papeži Janu Pavlu II., 5. 4. 2005, str. 3, Muneeb Hassan
- Jak to vidí O zemřelém papeži Janu Pavlu II., 5. 4. 2005, str. 3, Hasan Munib
- Prezidentem Iráku se stal Kurd Talabání, 7. 4. 2005, str. 10, zah
- Arabských hostů v teplických lázních ubývá, 30. 4. 2005, str. 81, Antonín Viktora
- Pardubický kraj, 6. 5. 2005, str. 8
- Ideon se poprvé otevře taneční party, 6. 5. 2005, str. 9, Magdalena Nová
- Prince čeká rozsudek, domů nejede, 30. 5. 2005, str. 2, Josef Kopecký
- Islám chce dialog civilizací, 6. 6. 2005, str. 6, Mohammed al Nabulsi
- Vše to viděla, vše si pamatuje. Ale kde zůstal bratr?, 10. 6. 2005, str. 8, Josef Chuchma
- Prchli tajně z Iráku. Do Hlinska, 24. 6. 2005, str. 1, Vítězslav Dittrich
- Prchli tajně z Iráku. Do Hlinska v Čechách, 25. 6. 2005, str. 3, Vítězslav Dittrich
- Kdy si konečně přestaneme lhát?, 9. 7. 2005, str. 8, David Hanák
- Útok na Česko? Otázka není zda, ale kdy, říká expert na terorismus, 12. 7. 2005, str. 10, Milan Vodička
- Rada muslimům, 12. 7. 2005, str. 7
- Nenávist je multikulturní, 12. 7. 2005, str. 6, Vladimír Kučera
- Kam bude mířit další úder teroristů?, 12. 7. 2005, str. 10, Michal Mocek
- "Radikálové v Brně nežijí", 12. 7. 2005, str. 1, lce
- Islám zakazuje teror i sebevraždu, 14. 7. 2005, str. 6, Lukáš Lhoťan

Trochu jiné zprávy o teroru, 16. 7. 2005, str. 8, Jan Jandourek
Klaus: Paroubek ukazuje, že myslí jen na sebe a ne na stát, 16. 7. 2005, str. 6, Petr Šimůnek, Robert Čásenský
Úskalí Koránu, 19. 7. 2005, str. 7, Martin Cibulka
Muslimové v Česku - máme se jich, 20. 7. 2005, str. 3, Jakub Pokorný
Česko: stopy Al-Kajdy i Čečenců, 20. 7. 2005, str. 3, jp, km
Islám tak, i naopak, 20. 7. 2005, str. 8, KareL Steigerwald
"Neházejte nás do jednoho pytle", 20. 7. 2005, str. 3, Olga Málková
Zápas o srdce a mysl muslimů, 21. 7. 2005, str. 8, Luboš Kropáček
Jsem muslimka, ale nemodlím se, říká plzeňská studentka, 21. 7. 2005, str. 2, Tomáš Holý
Korán v. Bible, 22. 7. 2005, str. 7
Jsem muslimka, ale nemodlím se, říká plzeňská studentka, 25. 7. 2005, str. 3, Tomáš Holý
Válka už začala, přiznejme si to, 25. 7. 2005, str. 8, : Jeroným Klimeš
Muslimové v Evropě - co si myslí o Západu a co o teroristech , 26. 7. 2005, str. 6, Jan Rybář
Je terorismus střetem civilizací?, 27. 7. 2005, str. 3, tb
Portrét "muslimského" teroristy, 28. 7. 2005, str. 6, Jana al Oukla
Zažije Česko útok islamistů?, 30. 7. 2005, str. 2, Miroslav Nožina
Alláh teroristy do ráje nepustí, 30. 7. 2005, str. 7, Petr Šimůnek
Zajímají mě příběhy, i ty židovské, říká muslimská dívka, 5. 8. 2005, str. 1, ver
Žiju jako Čech, cítím jako muslim, 6. 8. 2005, str. 4, Milan Vodička
Pardubice ovládne taneční hudba, 18. 8. 2005, str. 3, Jiří Tůma
Hvězdy? Kosheen, Green Velvet nebo Northern, 18. 8. 2005, str. 3, tum
Pardubický kraj, 19. 8. 2005, str. 6, tum
Festivaly přilákaly padesát tisíc lidí, 22. 8. 2005, str. 1, Jiří Tůma
Bezpečnostní expert: Teroristům jde o chaos, 10. 9. 2005, str. 47, Michal Strnad
Kladno vyzve šampióna, 20. 10. 2005, str. 6, Tomáš Lysoněk
Antických hrdinů se chopili noví bojovníci, 29. 10. 2005, str. 3, Vladimír Hulec
Dva muslimové se přizabíli kvůli mešitě, 1. 11. 2005, str. 3, Antonín Pelíšek
Turek dostal tři a půl roku, 5. 11. 2005, str. 2, tš
Proč v ulicích náhle vzplála auta, 8. 11. 2005, str. 1, Jan Rybář
Neobviňujte jen islám, 9. 11. 2005, str. 7, Lukáš Lhoťan

Střet kultur? V duši mladých muslimů se odehrává den co den, 16. 11. 2005, str. 8, Pavel Novotný

Religionista: Lidé si nechtějí nechat něco diktovat, 29. 11. 2005, str. 3, pav

Křesťané s muslimy jdou proti eutanazii, 7. 12. 2005, str. 1, Lenka Petrášová

Křesťané s muslimy jdou proti eutanazii, 7. 12. 2005, str. 1, Lenka Petrášová

Křesťané s muslimy jdou proti eutanazii, 7. 12. 2005, str. 1, Lenka Petrášová

Prezident Klaus zatím váhá nad zákonem o smrti ze soucitu, 9. 12. 2005, str. 2, brr, pav

Poslanci: Co takhle uzákonit bigamii?, 9. 12. 2005, str. 2, Josef Kopecký

Vstanou nové bojovnice, 10. 12. 2005, str. 11, Milan Vodička

Eutanazie není vražda. Ale co to tedy je?, 10. 12. 2005, str. 4, Jana Blažková, Olga Málková

Takový "normální" kluk z výcvikového střediska Al-Kajdy, 14. 12. 2005, str. 3, Michaela Bučková

Muž Al-Kajdy zatčen v Praze, 14. 12. 2005, str. 1, Jaroslav Kmenta, Michaela Bučková

Muž Al-Kajdy zatčen v Praze, 14. 12. 2005, str. 1, Jaroslav Kmenta, Michaela Bučková

Církev a smrt ze soucitu, 14. 12. 2005, str. 6, Martin Komárek

Muslim vymyslel originální dárek: hokejku, 23. 12. 2005, str. 10, Petr Bílek

Malá vánoční zamyšlení: Rozjímejme a myslíme na své bližní, 23. 12. 2005, str. 2, Milena Tomešová

2007

- Jaký smysl má poprava diktátora, 3. 1. 2007, str. 10
- Harašení Útočníci trestu nadále neuniknou, 4. 1. 2007, str. 3, Jan Záluský
- Policie vyklidila školy - hrozil útok, 13. 1. 2007, str. 1, km, jp
- Hrozí dětem psychopat, či terorista?, 13. 1. 2007, str. 3, Jaroslav Kmenta, Jakub Pokorný
- Zákeřná a absurdní hrozba, 17. 1. 2007, str. 5, Václav Malý
- Silvestr strávili ve vazbě. Zřejmě omylem, 17. 1. 2007, str. zed
- Jel se modlit, skončil ve vazbě, 17. 1. 2007, str. 1, Vladimír Zedník
- Školám hrozil člověk znalý islámu, 24. 1. 2007, str. 4, Jakub Pokorný
- Abychom sami nemysleli jako Al-Kajda, 12. 2. 2007, str. 9, Lukáš Lhoťan
- Nesu odpovědnost za 11. září", 16. 3. 2007, str. 1, Teodor Marjanovič
- Krainová: Rozchod se nekoná, 3. 4. 2007, str. 8, Andrea Ježková
- Islámský teror? To je nekorektní, říká EU, 3. 4. 2007, str. 7, Johanna Grohová
- Mladý Bosňan se těší na Krumlov a dívky, 6. 4. 2007, str. 3, pp, vkc
- Starostovi píšou z celého světa, 11. 4. 2007, str. 2, ČTK, stc
- Starostovi teď píše i Usáma, 12. 4. 2007, str. 3, ČTK
- Starostovi Trokavce píše už i Usáma, 12. 4. 2007, str. 3, ČTK
- Tři divadla pořádají festival, 24. 4. 2007, str. 5, Luboš Mareček
- Co zbývá z multikulturalismu, 12. 5. 2007, str. 1, Jan Buryánek
- Kvůli válce ani fotbal neznal, 18. 5. 2007, str. 6, Petr Bílek
- Na Balkáně utichly zbraně a fotbal objevil Džeka, 19. 5. 2007, str. 12, Petr Bílek
- Proč bránit člověku zemřít?, 30. 5. 2007, str. 10
- Manželky jely do ciziny, 1. 6. 2007, str. 4, Mirka Spáčilová
- Rock nebo folk? Od všeho bohatě, 6. 6. 2007, str. 6, Lukáš Marek
- Krása arabské ženy odhalena, 20. 6. 2007, str. 5, Jana Záhorková
- Sedm zásad Jak se neprozradit, 23. 6. 2007, str. 2
- Vůči Palestině se ČR stává jestřábem, 26. 6. 2007, str. 9, Lukáš Lhoťan
- Džeko stál 112 milionů, 27. 6. 2007, str. 5, Jan Palička
- Priznivci techna mají svátek, 29. 6. 2007, str. 4, Lukáš Marek
- Lež je ostřejší než saracénský meč, 29. 6. 2007, str. 11, Martin Schmarcz
- FOTO – PARTY, 30. 6. 2007, str. 7
- Žádné teroristické lži nešířím, 3. 7. 2007, str. 13, Lukáš Lhoťan

Lázně odmítly vozíčkářku, její pes by vadil Arabům, 17. 7. 2007, str. 5, art
Nečistý a čistý pes, 25. 7. 2007, str. 3, Miloš Kejzlar
Trutnov slaví, 20. výročí věnuje Václavu Havlovi, 15. 8. 2007, str. 8, kat
Festivaly: nové i staré hvězdy, 20. 8. 2007, str. 3, Jiří Tůma, Ivan Truhlička
Školy budou od září učit zábavně, 27. 8. 2007, str. 1, Roman Helcl
Chtějí v Česku jen "bílou rasu". A v klidu pochodují, 31. 8. 2007, str. 3, Jakub Pokorný
6 otázek: Vítězíme, či prohráváme?, 11. 9. 2007, str. 6, Jan Rybář
Ramadán poznají i Lázně Darkov, 13. 9. 2007, str. 4, les
Islám nesmí být zaklínadlo, 15. 9. 2007, str. 5, Pavel Novotný
Fádní "město bez vlastností", či útulný a otevřený domov?, 3. 10. 2007, str. 1, David Macek
Budoucnost města - Praha je Prag, Brno jenom Brno, 13. 10. 2007, str. 1, Aleš Hrbek
Radar? "Náš" konečný názor si už vytvořili politici, 22. 10. 2007, str. 4, Simona Poláchová
Karfíkův kostel má 70, 31. 10. 2007, str. 4, Pavel Stojar
Tancuje a šetří na notebook, 13. 11. 2007, str. 3, mam
Bolest jménem Schengen, 1. 12. 2007, str. 2, sol
Jak sbalit ženu za pár hodin, 4. 12. 2007, str. 4, Lucie Suchá
Židé a muslimové hledají duchovního, 18. 12. 2007, str. 4, ČTK
Proč Češi adoptovali Santa Clause?, 20. 12. 2007, str. 3, Eva Kučerová
Proč Češi adoptovali Santa Clause?, 21. 12. 2007, str. 7, Eva Kučerová

2009

- Muslimové protestovali v Praze, 3. 1. 2009, str. 6, ČTK
- Dva průvodci proti sobě. Kvůli Gaze, 6. 1. 2009, str. 4, tre
- Kolová zakazuje půlměsíc, 19. 1. 2009, str. 2, Vladimír Zedník
- Muslimové zvažují protest v Kolové, 22. 1. 2009, str. 1, zed
- Chcete tady mít vězně z Guantánama?, 22. 1. 2009, str. 8, Milan Vodička
- Vietnamci slaví Nový rok, krize jde teď stranou, 24. 1. 2009, str. 8, Iva Špačková
- Čeští muslimové se smířili s obcí Kolová, 18. 2. 2009, str. 1, zed
- V Brně hraje generační divadlo, 27. 2. 2009, str. 4, Jana Soukupová
- Opraví hřbitov válečných obětí, 4. 3. 2009, str. 2, hou
- Belaid junior: Jak vznikl svět? A jak do sestavy Sparty?, 7. 3. 2009, str. 7, Ondřej Trunečka, iDNES. CZ
- Prasečí hlava hyzdila mešitu, 20. 3. 2009, str. 2, Veronika Fejtková
- V Čechách by měly stát mešity, 30. 3. 2009, str. 3, Monika Hubičková
- Teroristé versus babičky, 30. 3. 2009, str. 4, Mirka Soldánová
- Cizinec a krásná paní, 30. 3. 2009, str. 9
- ... když je chudý stát, zbývá víra, 30. 3. 2009, str. 5, Jana Zelinková
- Ženy, odhalte se, prosím, 31. 3. 2009, str. 4, Lukáš Machula
- Náboženská tolerance: Skrytá hrozba, 31. 3. 2009, str. 3, Trung Ha Duc
- Kuras píše o muslimech stejně jako antisemité o Židech, 2. 4. 2009, str. 11, Lukáš Lhoťan
- Mešity v českých městech? Říkám NE!, 3. 4. 2009, str. 5, Petra Waldmannová
- Bude ti znít hlas muezina?, 7. 4. 2009, str. 4, Markéta Ševitová
- Málo korektní Lukáš Lhoťan, 8. 4. 2009, str. 9, Vít Šlechta
- I náboženství má mít své meze, 8. 4. 2009, str. 5, Lenka Jirásková
- Muslimové v Česku nemají mešity, mělo by jich být víc, 9. 4. 2009, str. 4, Filip Pavloň
- Cizinec a krásná paní (román na pokračování), 9. 4. 2009, str. 6
- A co 11. září? Tím odpovídám na to, zda by u nás měly stát mešity, 9. 4. 2009, str. 4, Hana Hýsková
- Pavel Kohout: Cizinec a krásná paní, 10. 4. 2009, str. 9
- Pavel Kohout: Cizinec a krásná paní, 18. 4. 2009, str. 29
- Pavel Kohout: Cizinec a krásná paní (román na pokračování), 20. 4. 2009, str. 5
- Cizinec a krásná paní (román na pokračování), 21. 4. 2009, str. 5, Pavel Kohout

Pavel Kohout: Cizinec a krásná paní (román na pokračování), 6. 5. 2009, str. 5
Další útok na mešitu. Nálepkami, 12. 5. 2009, str. 2, Lenka Čížková
USA: Muž chycený v Praze je vinen z terorismu, 14. 5. 2009, str. 6, sod, čtk
Pavel Kohout: Cizinec a krásná paní, 15. 5. 2009, str. 9
Prasečí hlava na mešitě bude bez trestu, 19. 5. 2009, str. 1, ČTK
Za naše důchody budeme děkovat Čechům z dovozu, 20. 5. 2009, str. 10, Karel Škrabal
Rasismus nemá konečné řešení, 22. 5. 2009, str. 12, Martin Komárek
Zahraje otec Love Parade, 3. 6. 2009, str. 5, JIŘÍ TŮMA
Obama to muslimům dobře řekl. Teď půjde o skutky, 6. 6. 2009, str. 11, Lukáš Lhoťan
Za vraždu a vydírání 13,5 roku, 20. 6. 2009, str. 2, ČTK
Lidovci protestují proti další mešitě v Brně, 28. 7. 2009, str. 2, Michal Horák
Lidovci protestují proti další mešitě v Brně, 28. 7. 2009, str. 2, Michal Horák
Lidovci nechtějí v Brně další mešitu, 28. 7. 2009, str. 2, ČTK
Lidovci asi mají "okurku", 28. 7. 2009, str. 2, Tereza Strnadová
Lidovci asi mají "okurku", 28. 7. 2009, str. 2, Tereza Strnadová
Čeští muslimové nejsou extremisté, 31. 7. 2009, str. 13, Lukáš Lhoťan
Veselé i smutné hry na kočku a myš, 1. 8. 2009, str. 4, Michal Horák
Přál bych si postavit v Brně něco pěkného, 11. 8. 2009, str. 10, Tereza Strnadová
Brněnský boj o víru, 11. 8. 2009, str. 10, Tereza Strnadová
Obama pomohl Reflexu, 17. 8. 2009, str. 12, Karel Hvizďala
Politici blokují řešení církevních věcí, 19. 9. 2009, str. 12, Viliam Buchert
Smrt pro mě bude jako osmý seskok padákem, 12. 10. 2009, str. 2, Markéta Bušková
Na české jídlo si nezvyknu, říká Afghánka, 16. 10. 2009, str. 1, Barbora Měchurová
Když někdo vraždí muslimy, tak to tolik nevadí, 3. 11. 2009, str. 15, Lukáš Lhoťan
Rusové mění tvář Varů, 7. 11. 2009, str. 1, Vladimír Zedník
"Boj za svobodu nikdy nekončí", 16. 11. 2009, str. 3, jas
Tolerujeme gaye, míň muslimy, 23. 11. 2009, str. 4, Eliška Kolínková
Morava toleruje gaye, míň muslimy, 21. 11. 2009, str. 4, Eliška Kolínková
Morava toleruje gaye, míň muslimy, 21. 11. 2009, str. 4, Eliška Kolínková
Gaye tolerujeme, muslimy už méně, 23. 11. 2009, str. 1
Muslimové zvou kritika islámu, 25. 11. 2009, str. 1, Eliška Kolínková
Muslimové zvou kritika islámu, 25. 11. 2009, str. 1, ek
Wilders do Česka nepřijede. Nebylo pro něj místo, 27. 11. 2009, str. 4, ajs, kop
Wilders do Česka nepřijede. Nechtěl mluvit s muslimy?, 27. 11. 2009, str. 2, ajs, kop

Švýcaři se zalekli islámu a zakázali stavět minarety, 30. 11. 2009, str. 1, kro

Nebojte se minaretů, 3. 12. 2009, str. 12

Katařan je lakomý, Němec musí makat, 19. 12. 2009, str. 12, Martin Komárek

2011

Cissé: Těším se, že nebudu jen odkopávat. Chci i střílet, 4. 1. 2011, str. 6, Radek Štěrba
Z blogů, 8. 1. 2011, str. 4

I my Arabové máme svého Palacha, 20. 1. 2011, str. 13, Muneeb Hassan Alrawi

I my Arabové máme svého Palacha, 20. 1. 2011, str. 13, Muneeb Hassan Alrawi

Doufám, že se do Egypta ještě někdy podívám, 1. 2. 2011, str. 11, Hany Farghali

Vojenští kaplani jednájí o etice své práce, 2. 2. 2011, str. 4, ČTK

Studoval v Praze, teď bojuje za Muslimské bratrstvo, 5. 2. 2011, str. 7, Pavel Novotný

Studoval v Praze, teď bojuje za Muslimské bratrstvo, 5. 2. 2011, str. 7, Pavel Novotný

Češka musela utéct z Egypta. Chce se vrátit co nejdříve, 5. 2. 2011, str. 7, Marek Homolka

Češka musela utéct z Egypta. Chce se vrátit co nejdříve, 5. 2. 2011, str. 7, Marek Homolka

Hazard s budoucí stabilitou Evropy, 14. 2. 2011, str. 12, Lukáš Lhořan

Hazard s budoucí stabilitou Evropy, 14. 2. 2011, str. 12, Lukáš, Lhořan

Zbytečný strach, 17. 2. 2011, str. 14, Šádí Shanaáh

Zbytečný strach, 17. 2. 2011, str. 14

Mešita se sem nehodí, řekli odpůrci, 22. 2. 2011, str. 2, ram

Svéráz arabské demokracie, 24. 2. 2011, str. 14, Mansoor Maitah

Svéráz arabské demokracie, 24. 2. 2011, str. 14, Mansoor, Maitah

Nová mešita v Brně? Dříve než nádraží, 5. 3. 2011, str. 2, Karel Škrabal

Na náměstí Svobody zapálili muslimové portrét Kaddáfího, 5. 3. 2011, str. 2, ek

Brněnské muslimy rozděluje stavba nové, větší mešity, 5. 3. 2011, str. 2, Eliška Kolínková

Brněnské muslimy rozděluje stavba nové, větší mešity, 5. 3. 2011, str. 2, Eliška Kolínková

Brněnské muslimy rozděluje stavba nové, větší mešity, 5. 3. 2011, str. 1

Fórum čtenářů, 8. 3. 2011, str. 3

Zamýšlená mešita v Brně jítí emoce, 9. 3. 2011, str. 5

Vyjádřete se, 11. 3. 2011, str. 2

Fórum čtenářů, 11. 3. 2011, str. 4

UHO, univerzální hnědou omáčku, už jídelny nevaří, 16. 3. 2011, str. 3, Barbora Taševská

Pákistán slavil státní svátek. Hosté ochutnali speciality, 24. 3. 2011, str. 7, Hana Rojková

Tyson: Vedu nový život, 25. 3. 2011, str. 7, Filip Saiver

Spálený Korán a zbytečná nenávisť, 5. 4. 2011, str. 9, Lukáš Lhořan

Vadí mi nenávist české babičky, 7. 4. 2011, str. 16, Sofija Kordič
Školáci se ptali, co obnáší práce novináře či vojáka, 7. 4. 2011, str. 4, rys
Rovnost, volnost a burky, 13. 4. 2011, str. 9, Lubomír Heger
Rovnost, volnost a burky, 13. 4. 2011, str. 9, Lubomír, Heger
Čerstvé halal maso voní exotikou. A nejen muslimům, 13. 4. 2011, str. 6, Julie Kalodová
Proč Mohamed odmítl víno a kteří "muslimové" jej pili, 14. 4. 2011, str. 8, paw
Proč Mohamed odmítl víno a kteří "muslimové" jej pili, 14. 4. 2011, str. 8, paw
Dobrovolníci pomáhají dětem cizinců s učením, 15. 4. 2011, str. 3, Kateřina Vítková
Být asketický je tu pro žida problém, 16. 4. 2011, str. 36, Marek Čejka
Muslimský svět lítost necítí, 4. 5. 2011, str. 11, Muneeb Hassan Alrawi
K Noci kostelů se přidají i muslimové, 5. 5. 2011, str. 3, ČTK
Království cenzury čestným hostem Světa knihy 2011, 7. 5. 2011, str. 37
Muslimové z Brna ukazují opak terorismu, 17. 5. 2011, str. 2, Eliška Kolínková
"V Sýrii je to teď děsivé, jako by vám na Zelňáku zabili souseda", 17. 5. 2011, str. 3, Aleš
Černý
Hospody se těší. Liberec obsadí stovky karatistů, 20. 5. 2011, str. 1, Adam Pluhař
Půda je připravena, 21. 5. 2011, str. 38
Ve studijní knihovně debatovali o islámu, 31. 5. 2011, str. 2, ram
Šéf muslimů: Ať se mešita klidně jmenuje Ježíšova, 21. 6. 2011, str. 1, Eliška Kolínková
Mně v Brně mešita ani muslimové nevadí, 23. 6. 2011, str. 5, defi
Co udělat, aby Evropa mohla žít s muslimy, 24. 6. 2011, str. 11, Lukáš, Lhoťan
Co udělat, aby Evropa mohla žít s muslimy, 24. 6. 2011, str. 11, Lukáš Lhoťan
V Praze pušku neseženu, litoval norský fanatik, 25. 7. 2011, str. 4, Tomáš Syrovátka
V Praze pušku neseženu, litoval norský fanatik, 25. 7. 2011, str. 4, Tomáš Syrovátka, Jiří
Šťastný
Smrt v ráji, 25. 7. 2011, str. 10, Radana, Makariusová
Smrt v ráji, 25. 7. 2011, str. 10, Radana Makariusová
"V Česku je hodně nordických typů", 26. 7. 2011, str. 5, zah, ČTK
Nestloukejme ohrady. Možná chce Breivik právě to, 1. 8. 2011, str. 12, Filip Saiver
Turisté, vraťte se, volá ředitel, 9. 8. 2011, str. 7, Pavel Novotný
Turisté, vraťte se, volá ředitel, 9. 8. 2011, str. 7, Pavel Novotný
Čtyři sta muslimů slavilo konec ramadánu, 31. 8. 2011, str. 2, ČTK
S Koranem měli v USA problémy. Muslimové nejsou, 27. 9. 2011, str. 3, Martin Beneš
Hanzlík znovu sedl do Sanitky, 4. 10. 2011, str. 4, Mirka Spáčilová

Hanzlík znovu sedl do Sanitky, 4. 10. 2011, str. 4, Mirka Spáčilová
Evropská kultura stagnuje. Kdy ji vystřídá islám?, 4. 10. 2011, str. 7, Zdeněk Mahdal
Etiketu má dodržovat každý. Ať je bílý, žlutý, nebo černý, 5. 10. 2011, str. 4, Vilém Kupka
Chcete žít v Česku? Nedělejte problémy a pracujte jako jiní, 7. 10. 2011, str. 4, Eliška Otevřelová
Má rád vědu. I proto není muslim, 6. 10. 2011, str. 5, Marcela Svobodová
Přes západ na východ, 10. 10. 2011, str. 10, Benjamin Kuras
Odložení burky je nízká cena za lepší život, 10. 10. 2011, str. 5, Šárka Lýsková
Odložení burky je nízká cena za lepší život, 10. 10. 2011, str. 5, Šárka Lýsková
Přišla doba, kdy zelené nápady přinášejí zisk, 13. 10. 2011, str. 10, Lucie Suchá
Kdyby se raději stal básníkem. Nebo módním návrhářem, 21. 10. 2011, str. 4, Tomáš Lébr
Kdyby se raději stal básníkem. Nebo módním návrhářem, 21. 10. 2011, str. 4, Tomáš Lébr
Na hřbitovech mají "Vánoce" už na konci října, 31. 10. 2011, str. 1, pte
Jediný vodící kůň v Česku shání boty, 4. 11. 2011, str. 3, Hana Rojková
Bezvousý Pákistán si bere slovo, 8. 11. 2011, str. 7, Pavel Novotný
Kázání proti Židům na webu. Je to pomsta, tvrdí muslimové, 14. 12. 2011, str. 1, Michal Horák
Kázání v brněnské mešitě vyvolalo velký rozruch mezi Židy a muslimy, 14. 12. 2011, str. 2, Michal Horák
"Izrael nemá nárok na existenci," hřímal v brněnské mešitě kazatel, 14. 12. 2011, str. 2, Michal Horák
Mladé lidovce pobouřilo kázání, chtějí zrušit muslimské obce, 15. 12. 2011, str. 1, Aleš Černý
Muslim našťval zdejší Židy. Brno už je multi-kulti, 17. 12. 2011, str. 4, Michal Horák

2013

- Lákala jej Plzeň i Olomouc. Stoper Avdič vysvětluje, proč zvolil Brno, 22. 1. 2013, str. 4, Robin Krutil
- Reprezentace, Anglie, Liga mistrů. Avdič se chce v Brně přiblížit snům, 21. 1. 2013, str. 6, rkr
- Inaugurace aneb Ach synku, zvorál jsi to, 9. 3. 2013, str. 10, Martin Komárek
- I kuchař může dělat dobrou politiku, 14. 3. 2013, str. 3, Jiří K. Růžička
- I kuchař může dělat dobrou politiku, říká Václav Šmerda, 14. 3. 2013, str. 3, Jiří K. Růžička
- Čeští muslimové chtějí pomoci uneseným, 22. 3. 2013, str. 2
- Učitelka ve školce nosí hidžáb, stala se muslimkou, 25. 3. 2013, str. 1, Martin Beneš
- Učitelka je hodná. Ale vyznává islám. Má jít ze školky?, 25. 3. 2013, str. 1, Martin Beneš
- "Budou padat hlavy, tak nám vyhrožovali přes internet", 25. 3. 2013, str. 2, Martin Beneš
- Učitelka v hidžábu: Modlím se, když děti obědvají, 26. 3. 2013, str. 4, Martin Beneš
- Dobrá paní učitelka ať má klidně burku, 26. 3. 2013, str. 8, Martin Komárek
- "Islám je životní styl. Není to jen víra v Boha", 26. 3. 2013, str. 1, Martin Beneš
- V lázních vzniká modlitebna pro muslimy, 27. 3. 2013, str. 2, les
- "Česko uškodilo sobě, ne Palestině", 3. 4. 2013, str. 8, paw
- "Přijel jsem vysvětlovat, ne soudit", 4. 4. 2013, str. 11, Pavel Novotný
- Idea moderního Turecka se zrodila v Karlových Varech, objevil student, 1. 6. 2013, str. 3, Jana Plechatá
- Cizinci o nás nemají rozhodovat, 8. 6. 2013, str. 4, Klára Čeperová
- Na flámy mě neužije, tvrdí teplický střelec Mahmutovič, 28. 6. 2013, str. 4, Petr Bílek
- Na mešitu si lidé nezvykli. A zvyknout si nechtějí, 1. 7. 2013, str. 3, Lenka Šklubalová
- Brňanům je bližší kostel. Mešita vadí, 1. 7. 2013, str. 2, Ivana Solaříková
- 15 let s mešitou, 1. 7. 2013, str. 3, Zuzana Taušová
- Fórum čtenářů výběr z dopisů, kráceno, 3. 7. 2013, str. 3
- Fórum čtenářů, 4. 7. 2013, str. 4
- Fórum čtenářů výběr z dopisů, kráceno, 11. 7. 2013, str. 3
- Studenti míří do světa na zkušenu, 17. 7. 2013, str. 3, Kristýna Prošková
- Halal, košer. Koření muslimům, müsli židům. Firmy útočí na exotické trhy, 19. 7. 2013, str. 3, Rostislav Hányš
- Studenti pohřebnictví se naučí taktu i jak se pochovávají židé, 25. 7. 2013, str. 1, rš
- Fotbalista Traoré měl srdeční slabost, zachránil jej bleskový zákrok, 28. 8. 2013, str. 1, rkr

Traoré se zotavuje, má speciální dietu, 28. 8. 2013, str. 1, les, rkr
Fotbalista Traoré měl srdeční slabost, zachránil jej bleskový zákrok, 28. 8. 2013, str. 1, rkr
Žalobci posílají policii na muslimy. Kvůli kázání, 4. 9. 2013, str. 5, Vladimír Ševela
Kdo nemá děti, je jako černý pasažér", 6. 9. 2013, str. 12, Jana Blažková Jiří Štický
V centru Varů vznikne muslimská modlitebna, 20. 9. 2013, str. 1, Vladimír Zedník
Modlitebna muslimů či učebna?, 4. 10. 2013, str. 1, Vladimír Zedník
Muslimové vzkazují: Nejsme teroristé, 10. 10. 2013, str. 1, Vladimír Zedník
Modlitebnu stavět nemůžete, vzkázal úřad muslimům, 21. 10. 2013, str. 1, Vladimír Zedník
Nerušit! Teď je to zajímavé, 24. 10. 2013, str. 3, Jana Plechatá
Každý by se měl přizpůsobit místu, kde žije, 7. 11. 2013, str. 3
Místo pro nás, či "muslímký"?, 7. 11. 2013, str. 4, Jan Bartoň
Evropu dobudou bez meče a krve, 8. 11. 2013, str. 9, Jan Talaš
Buďme tolerantní, ale ne přehnaně, 8. 11. 2013, str. 3, Marcela Kytýrová
Procestovat celý svět? Povinnost, 11. 11. 2013, str. 5, Hana Kohoutová
Tolerance by měla být vzájemná, trvalá separace určitě není ideální, 11. 11. 2013, str. 3,
Monika Stará
Víra za konflikty nemůže. Hrozbou je fanatismus, 11. 11. 2013, str. 6
Jsme jiní, a to dělá svět zajímavým, 11. 11. 2013, str. 5, Monika Borůvková
Návštěva v cizině mě obohatí a ukáže, že chci žít doma, 13. 11. 2013, str. 8, Adéla Holcová
Obrana, nebo kulturní útok?, 13. 11. 2013, str. 8, Tereza Kachlová
Pokud nepřijmete kulturu cizího státu, nestěhujte se tam, 14. 11. 2013, str. 4, Richard Sliva
Kulturu navštívené země bychom měli ctít, 18. 11. 2013, str. 3, Lucie Lichá
Slova o nenávisti z mešity policie stíhat nebude, 22. 11. 2013, str. 4, šev
Před mešitu v Brně někdo vysypal kosti, 20. 12. 2013, str. 4, ČTK
Jmenuji se Rašíd. A zítra zažiju své první Vánoce, 23. 12. 2013, str. 2, Filip Titlbach
Muslimové dál spřádají plány na modlitebnu, 30. 12. 2013, str. 2, Vladimír Zedník
Tak takový byl rok 2013..., 31. 12. 2013, str. 2, Michal Houdek

PŘÍLOHA Č. 2: SEZNAM ANALYZOVANÝCH TEXTŮ PUBLIKOVANÝCH V LIDOVÝCH NOVINÁCH

1999

Postní měsíc nám připomene, že miliony lidí hladovějí, 9. 1. 1999, str. 26

Ženy o viagru příliš nestojí, míní odborníci, 12. 1. 1999, str. 4

LN se zeptaly: Co si myslíte o viagře?, 12. 1. 1999, str. 4

Vládnoucí režim v Teheránu se ocitl na křižovatce, 4. 2. 1999, str. 9, Petr Pešek

Péče o duši byla tématem druhého mezináboženského setkání, 13. 2. 1999, str. 22

Kairos 98: Ekumenickou zdvořilost ať katolíci nahradí činem!, 13. 2. 1999, str. 22, Bob Fliedr

Jednota a dialog: úkol i dar, 13. 2. 1999, str. 22, Jiří Hanuš, Hana Holcnerová, Odilo Ivan
Štampach

Vojenský hřbitov z první světové války je ostudou Olomouce, 19. 3. 1999, str. 6, Martina
Šaradínová

Pozvání dostalo pět českých muslimů, 24. 3. 1999, str. 8

Náměstí Míru, 17. 9. 1999, str. 16, Jiří Dědeček

Tábory se musí vyrovnávat se zvyky kosovských Albánců, 17. 5. 1999, str. 5, Lucie
Tvarůžková

Sarajevský osud: jak se z hudebníků stávají bojovníci, 29. 5. 1999, str. 26, Ondřej Štindl

Zazní hudba kočovných Tuaregů, balkánských Romů i mongolských pastevců, 16. 6. 1999,
str. 22

Symboly státu nehanobím, říká ředitel školy jehovista, 7. 7. 1999, str. 5, Martina Dvořáková

Evropané se nemusejí omlouvat za křižácké výpravy, 17. 7. 1999, str. 1, Gwynne Dyer

O ženách a lidech, 23. 9. 1999, str. 17, Daniel Deyl

Tabulka na Karlově mostě: lhostejnost, či tolerance?, 4. 10. 1999, str. 1, Martin C. Putna

Měli bychom vyloučit další polarizaci mezi Západem a islámem, 13. 10. 1999, str. 11, Jaromír
Janev

Češi nechtějí sousedit s opilci, kriminálníky a narkomany, 25. 10. 1999, str. 3, Lucie
Tvarůžková

Strašně nechceme, aby se něco stalo dětem, 10. 12. 1999, str. 11, Petruška Šustrová

Zklamání z Moderních dějin islámských zemí, 11. 12. 1999, str. 20, Petr Štěpánek

Kabinet chce zmírnit podmínky registrace církví, 14. 12. 1999, str. 5, Evžen Martínek

Telefonické glosy, 15. 12. 1999, str. 10, Michal Semín

Na vojenském tažení proti Čečensku Kreml zatím vydělává, 28. 12. 1999, str. 6, Pavel Máša

2001

- Praha má nový trend: kuchyně celého světa, 11. 1. 2001, str. 13, Vladimír Ševela
- Islámský svět zamířil do Mekky, 3. 3. 2001, str. 8
- Na pouti do Mekky jsem si cizí nepřipadal, 12. 3. 2001, str. 5, David Šebek
- Rushdie již 12 let uniká trestu smrti, 3. 4. 2001, str. 3, Miroslav Honsů
- Kolik stojí Rushdie, 3. 4. 2001, str. 1, Petruška Šustrová
- Gross vytáhl do boje proti demonstrantům, 15. 5. 2001, str. 1, Petr Kolář, Silvie Králová
- Mělo sčítání lidu smysl?, 10. 7. 2001, str. 11, Vlastimil Kraus, Žihle
- Všechny známé české muslimské organizace odmítají terorismus, 14. 9. 2001, str. 9, Jan Kubita
- Palestinský sociolog vlastní v Praze libanonskou restauraci, 20. 9. 2001, str. 16
- Arabové v Česku muslimské tradice příliš nedodržují, 20. 9. 2001, str. 16, Marek Tupý
- Válka bude dlouhá, říká afghánský utečenec, 22. 9. 2001, str. 6, Petr Kolář, Michaela Klečková
- Muslimové v Česku: USA neměly útočit, 9. 10. 2001, str. 8
- V ČR se šíří strach z neznámých látek, 16. 10. 2001, str. 2, Tomáš Menschik, Petr Kolář
- Havel vyzval k vytvoření duchovní koalice, 17. 10. 2001, str. 6
- Diskusi s Peresem moderoval princ, 17. 10. 2001, str. 6, Jana Ciglerová
- Forum 2000: Globalizace dobra, 26. 10. 2001, str. 11, Daniel Kvasnička
- Také českým muslimům začal ramadán, 19. 11. 2001, str. 2
- Církvě nad stát, stát nad církvě, 30. 11. 2001, str. 1, Miroslav Schiffert
- Ve službách diktátora?, 1. 12. 2001, str. 10, Petruška Šustrová
- Zatykač Interpolu není vše, 3. 12. 2001, str. 10, Petruška Šustrová
- Soud uvalil vazbu na uzbeckého disidenta zatčeného v Praze, 1. 12. 2001, str. 1
- Ve službách diktátora?, 1. 12. 2001, str. 10, Petruška Šustrová
- O Solichovi rozhodne soud do pátku, 12. 12. 2001, str. 2, Petr Kolář
- Muslimští vězni žádají ombudsmana o pomoc, dostávají totiž vepřové, 12. 12. 2001, str. 4
- Ramadán byl ovlivněn válkou v Afghánistánu, 17. 12. 2001, str. 6

2003

Ti nejschopnější budou v Bruselu, 21. 2. 2003, str. 23, Hana Slívová

Zakažte Nohavicu... , 7. 3. 2003, str. 11

Co se v ČR líbí a nelíbí súdánskému studentovi, 7. 3. 2003, str. 18, Mohamed Abbas

Obhajoba "tmářských" názorů, 16. 5. 2003, str. 14, Dan Drápal

Trampoty českých katolíků, 16. 7. 2003, str. 13, Miroslav Schiffert

Co se v ČR líbí a nelíbí súdánskému studentovi, 29. 7. 2003, Mohamed Abbas

Atény postaví první mešitu, 2. 8. 2003, str. 9, Radek Nedvěd

Vzpomeňte si, jak jste se při okupaci cítili vy, Češi, 14. 10. 2003, str. 14, Paikar

Kdo tráví Vánoce na kolejích?, 19. 12. 2003, str. 23, Vladislava Závorská

2005

- Na pout' do Mekky odjelo z ČR asi dvacet muslimů, 19. 1. 2005, str. 6
- Muslimové v Česku slaví Svátek oběti, 21. 1. 2005, str. 6
- Nejsme ztělesněním univerzálního lidství, 23. 3. 2005, str. 3, Lenka Vochocová
- Chtěla jsem změnit svůj život, 4. 6. 2005, str. 13, Jana Machalická
- Bůh i Alláh s námi..., 9. 7. 2005, str. 10, Petra Procházková
- VĚDA, 23. 7. 2005, str. 1
- ORIENTACE, 23. 7. 2005, str. 1
- Muslimové smějí útočit jen v sebeobraně, 23. 7. 2005, str. 11, Pavel Novotný
- Nevidím zlo, neslyším zlo, 25. 7. 2005, str. 1, Jeroným Klimeš
- Židé jako legitimní cíl? Musím protestovat!, 26. 7. 2005, str. 8, Jan Novák
- Počet muslimů v EU se do deseti let zdvojnásobí, 27. 7. 2005, str. 3
- Bůh nechtěl islámský svět, 27. 7. 2005, str. 9, Lukáš Lhoťan
- Sympaťák, jehož výroky nás děsí, 28. 7. 2005, str. 10, Martina Schneibergová
- Běhá mi mráz po zádech, 28. 7. 2005, str. 10, Milan Krčmář ml.
- V sázce je celý náš hodnotový systém, 29. 7. 2005, str. 8, Lubomír Stejskal
- Muslimské hrdinství a jizva New Yorku, 29. 7. 2005, str. 8, Matija Šnuderl
- Vstřícnost k odlišnostem je důkazem síly, 30. 7. 2005, str. 1, Erik Tabery
- Ztracená generace útočí, 20. 8. 2005, str. 1, Pavel Novotný, Petr Zídek
- Němec: Benešové úřad pochybil, 26. 8. 2005, str. 4
- BIS ví o převodu "muslimských" peněz, 4. 10. 2005, str. 5
- Evropa se neumí bránit. A islám toho využívá, 8. 10. 2005, str. 1, Jiří Ovečka
- Co je problém islámu a co problém muslimů, 11. 10. 2005, str. 12, Lukáš Lhoťan
- "Ve vězení jsem si četl Dopisy Olze", 11. 10. 2005, str. 11, Petr Pešek
- Zkáza Evropy podle Ovečky, 12. 10. 2005, str. 13, Barbora Spalová
- Od islámu Evropě nebezpečí nehrozí, 20. 10. 2005, str. 10, Vladimír Sánka
- Česko odmítlo vězně USA, 3. 11. 2005, str. 1, Tomáš Jeník, Robert Malecký
- Eutanazii? Ne! Zralý člověk přijme umírání, 10. 12. 2005, str. 1
- Církev brojí proti eutanazii, 10. 12. 2005, str. 1, Jana Machálková
- V Praze byl zatčen Švéd, prý z Al Kajdy, 14. 12. 2005, str. 1, Robert Malecký
- Aby ze sídlišť nebyla ghetta, 28. 12. 2005, str. 11, Radko Martínek

2007

Sdružení vyhrálo. Navzdory BIS, 13. 1. 2007, str. 5, Jiří Reichl
Českem se šíří anonymy hrozící atentátem, 15. 1. 2007, str. 4, ČTK
Vyhoďme ho z kola ven..., 2. 2. 2007, str. 11, Ondřej Tuček
...a přinese užitek stonásobný, 22. 2. 2007, str. 11, Bob Fliedr
Syn patří do Afghánistánu i do Čech, 24. 3. 2007, str. 17, Radka Kvačková
Česko vydá Švéda do USA, 26. 4. 2007, str. 2, Jiří Reichl
Muslimové mezi námi. Jak na to?, 27. 4. 2007, str. 10, Miloš Hübner
Mešita jako symbol, 20. 6. 2007, str. 2, Bob Fliedr
Sporem o mešity začíná nová éra, 23. 8. 2007, str. 9, Bob Fliedr
DOPISY REDAKCI, 30. 8. 2007, str. 8
Severní Korejci zelenou kartu nedostanou, 6. 9. 2007, str. 3, heč
MINIRECENZE, 13. 9. 2007, str. 3
Kdy u nás začne platit šaría?, 2. 10. 2007, str. 11, Václav Vlk
DOPISY REDAKCI, 3. 10. 2007, str. 10
V zrcadle Matěje Stropnického, 9. 10. 2007, str. 10, Zbyněk Petráček
S totalitními násilníky nejednat, 17. 10. 2007, str. 11, Leo Pavlát
Obávám se bombardování Íránu, 17. 10. 2007, str. 11, Tomáš Jeník
"Půjdem i přes zákaz. Jinudy", 29. 10. 2007, str. 6, Josef Kolina
Duchovní: nedostatkové zboží, 18. 12. 2007, str. 6, ČTK

2009

- 24 HODIN V METROPOLI, 5. 1. 2009, str. 6
- Muslimové s útoky na Gazu nesouhlasí, 6. 1. 2009, str. 6
- Žít s médii si žádá zvláštní přípravu, 16. 1. 2008, str. 16
- "Rakety potřebujeme na svoji obranu", 23. 1. 2009, str. 7, Jan Nevyhoštěný
- Brněnská vize 2010, 13. 3. 2009, str. 6, Matěj Hollan
- Prasečí hlava na mešitě, 20. 3. 2009, str. 5, Markéta Slomková
- Islamofobie, 20. 3. 2009, str. 8, Zbyněk Petráček
- DOPISY REDAKCI, 17. 4. 2009, str. 13
- David Duke v. Larry Flynt, 23. 4. 2009, str. 12, Josef Mlejnek
- Obžalovaný zpíval a svaloval vinu na ďábla, 19. 5. 2009, str. 5
- Milenci jsou dnes také vzácnější, 9. 6. 2009, str. 11, Ondřej Horák
- Razie začala za svítání Zákrok proti rasistům - Policie zadržela deset extremistů. Jeden z vůdců vyhrožuje odvetou, 10. 6. 2009, str. 2, Josef Hympl, Hana Čápková
- Encyklopedie islámu, která se příliš omezuje na Araby, 13. 6. 2009, str. 22, Jan Fingerland
- 11 let, 2. 7. 2009, str. 5
- Mám za muže cizince, 11. 7. 2009, str. 1, Jana Tržilová
- My nejsme extremisté, říká muslim z Brna , 28. 7. 2009, str. 5, jih
- Mešita v ráji lidovců, 28. 7. 2009, str. 10, Zbyněk Petráček
- CITÁT DNE, 28. 7. 2009, str. 11
- Lidovci: Novou mešitu? Nikdy, 28. 7. 2009, str. 5, Jiřina Veselá
- DOPISY REDAKCI, 29. 7. 2009, str. 11
- DOPISY REDAKCI, 30. 7. 2009, str. 11
- DOPISY REDAKCI, 3. 8. 2009, str. 11
- Stanou se z lidovců islamobijci?, 4. 8. 2009, str. 11, Marek Čejka
- DOPISY REDAKCI, 5. 8. 2009, str. 11
- Letní chmury, 7. 8. 2009, str. 12, Petruška Šustrová
- Budme tolerantní, ale ne naivní, 7. 8. 2009, str. 11, David Macek
- Boj proti další mešitě v Brně láká i extremisty, 31. 8. 2009, str. 4
- Radikála Wilderse nikde nechtějí, 26. 11. 2009, str. 5
- Muslimové v Brně chtějí větší mešitu, 30. 11. 2009, str. 7, Jiřina Veselá
- Bojím se islámu. Jsem xenofob?, 3. 12. 2009, str. 11, Dan Drápal

Čokoláda, sýr, zvony a minaret, 4. 12. 2009, str. 8, Jiří Peňás

Průzkum: Češi by zakázali minarety, 16. 12. 2009, str. 5, Miloš Šenkýř, Jiřina Veselá

2011

- Unesli je ozbrojenci. Šest nocí pak strávili v poušti, 19. 1. 2011, str. 2
- První revoluce v arabském světě, 22. 1. 2011, str. 28,
- Rok čínského zajíka, 29. 1. 2011, str. 29, Jiří, Peňás
- Bojím se útoku na turisty, 12. 2. 2011, str. 16, Pavla Francová
- Právo na návrat a pravda arabských děloh, 23. 2. 2011, str. 8, Jiří, Peňás
- České pletky s plukovníkem K., 26. 2. 2011, str. 21, Karel Sieber
- Muslimové z Brna podpořili Lybii, 5. 3. 2011, str. 5
- Knihy plály před Koniášem i po něm, 12. 3. 2011, str. 28, Josef Greš
- Muslimové hledají, 18. 3. 2011, str. 5
- Jemenský vůdce licituje o moc, 23. 3. 2011, str. 7, Petr Pešek
- Snad se teď vztahy s Čechy zlepší, doufají muslimové, 4. 5. 2011, str. 4
- Muslimové otevrou i svoji mešitu, 5. 5. 2011, str. 4
- Zanícená horlivost, 2. 6. 2011, str. 11, Jan Kašper, evangelický farář, v Brandýse nad Labem
- Miloš Zeman a anticivilizace, 1. 7. 2011, str. 10, Dan Hruby
- Praha jako ráj zločinu ho zklamala. Zbraně nesehnal, 25. 7. 2011, str. 2
- Odsuňme muslimy z Evropy, hlásá český server Eurabia, 26. 7. 2011, str. 2
- Oslo: šílený čin, ale i šílená mediální zkratka, 27. 7. 2011, str. 11, v
- V mnohém se liším od normálu, 20. 8. 2011, str. 1, Martina Leierová
- Konec ramadánu slavili muslimové v hotelu, 31. 8. 2011, str. 5
- "Hraje se hra fundamentalistů", 3. 10. 2011, str. 7, Petr Janoušek, zvláštní zpravodaj LN, v Německu
- O pravdě bez korekcí a zábran, 8. 10. 2011, str. 28, Jana Machalická
- Změny? Je to stejné jako za Mubáraka, 17. 10. 2011, str. 7, Tereza Šupová
- Židé kritizují dění v brněnské mešitě, 13. 12. 2011, str. 5
- Vtipy o muslimech nemusím, 13. 12. 2011, str. 3, Eva Hníková
- Muslimové brání kázání, které podráždilo židy, 14. 12. 2011, str. 5

2013

- Příliš mnoho žen si to nechá líbit, 12. 1. 2013, str. 14, Tomáš Němeček
- Pomáhali teroristům? Neprokázano, 15. 1. 2013, str. 5, Veronika Berná
- Církev svou velkou šanci propásla před lety, 14. 2. 2013, str. 2, Miloš Šenkýř
- Festival na mušce Al Kajdy, 9. 3. 2013, str. 8, Petr Dorůžka
- Muslimové prý v Česku denně, 22. 3. 2013, str. 4
- O národu a toleranci, 27. 3. 2013, str. 10, Petr Zídek
- Češi si svým hlasem znepřátelili řadu zemí, 4. 4. 2013, str. 26, Pavel Novotný
- Spor o Kosovo vyřešili až nacionalisté, 22. 4. 2013, str. 12, Matyáš Zrno
- Vyřešit Kosovo museli nacionalisté, 22. 4. 2013, str. 12, Matyáš Zrno
- Láska je jako dopravní nehoda, 24. 4. 2013, str. 8, Marek Toman
- Cizinci na tenkém ledě, 27. 4. 2013, str. 13, Tomáš Němeček
- Byl Spejbl obřezaný?, 11. 5. 2013, str. 9, Jiří Peňás
- Unesené dívky se ozvaly: Jsme zdravé, 27. 6. 2013, str. 1, Pavel Novotný
- Cyril a Metoděj mají dnes především kulturní význam, 29. 6. 2013, str. 26, Petr Zídek; Petr Zídek, Petr Kubín, Martin Nodl
- Ve své obci máme Romy. A jde to..., 13- 7. 2013, str. 26, Matyáš Zrno
- Za kolaps Traorého může asi úraz, 28. 8. 2013, str. 15, Miloslav Novák, Robin Krutil
- Šest let čeká na azyl. Bez svých dětí, 5. 9. 2013, str. 2, Ondřej Stratilík
- Vzala si Žida a teď se skrývá na Ruzyni, 5. 9. 2013, str. 1, Ondřej Stratilík
- Nasra a Zelmina a budoucnost, 12. 11. 2013, str. 10, Matyáš Zrno
- S Bohem a šátek, 4. 12. 2013, str. 11, Stanislav Křeček
- Přijde jednou český sukuk?, 4. 12. 2013, str. 11, Květoslav Tomáš Krejčí
- Foto, 4. 12. 2013, str. 11
- DOPISY REDAKCI, 7. 12. 2013, str. 12
- Dřív se bránili totalitě, teď novotám, 10. 12. 2013, str. 18, Barbora Říhová
- Nikáb či burka? Soudci by tápali, 12. 12. 2013, str. 4, Miloš Šenkýř